YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ DİYARBAKIR, MARDİN, URFA, BATMAN GELENEKSEL KÖY EVLERİ

Mimar Rojat AKSOY

F.B.E Anabilim Dalı Mimarlık Tarihi ve Kuramı programında hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gül AKDENİZ

İSTANBUL, 2009

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ…….iv

TABLO LİSTESİ……v

ÖNSÖZ……..vi

ÖZET……vii

ABSTRACT…….……...viii

1. GİRİŞ…….. 1

2. GÜNEYDOĞU ANADOLU VE YEZİDİLERİN(ÊZÎDÎLERİN) YAŞAMIŞ OLDUKLARI BÖLGELERİN FİZİKİ- SOSYAL- EKONOMİK ÖZELLİKLERİ:……..5

2.1 Fiziki Özellikler……..5

2.2 Sosyal Özellikler.……7

2.3 Ekonomik Özellikler……...9

3. GÜNEYDOĞU ANADOLU VE YEZİDİLERİN (ÊZÎDÎLERİN) TARİHÇESİ……...10

4. YEZİDİ (ÊZÎDÎ) KÖY VE MEZRALARI…….17

4.1 Diyarbakır'a Bağlı Köy…….……..17

4.2 Mardin'e Bağlı Köy ve Mezralar…….19

4.3 Urfa'ya Bağlı Köyler……...35

4.4 Batman'a Bağlı Köy ve Mezralar ……...41

5. KATALOG ……..……..…….54

6. DEĞERLENDİRME……81

7. SONUÇ…….……..…….88

KAYNAKLAR…….....92

SÖZLÜK……..96

EKLER…….98

Ek 1 Yezidi (Êzîdî) Köy ve Mezralarında Türbe, Mezarlıklar…….……....99

Ek 2 Yezidilerin(Êzîdîlerin) Kutsal Tapınakları Olan Laleş Tapınağı……102

ÖZGEÇMİŞ……104

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi…… .6

Şekil 2.2 Güneydoğu Anadolu Bölgesinin bölümleriyle (Dicle ve Orta Fırat Bölümü) gösterilmesi……7

Şekil 3. 1 Eski Mezopotamya haritası…….……..11

Şekil 4. 1 Çalışma kapsamında gidilen köyler daire içine alınmıştır……16

Şekil 4.1.1 Diyarbakır merkezde araştırma kapsamında ele alınan Yezidi köyü(Bahçecik) daire içine alınmıştır…….18

Şekil 4.1.2 Bahçecik köyüne köyün mezarlığından bakış……..19

Şekil 4.2.1 Midyat ilçesinde araştırma kapsamında ele alınan Yezidi köyleri (Yenice, Oyuklu, Güven, Çayırlı) daire içine alınmıştır…….20

Şekil 4.2.2 Nusaybin ilçesinde araştırma kapsamında ele alınan Yezidi köyleri (Çilesiz, Pazar köy, Sapanlı) daire içine alınmıştır……21

Şekil 4.2.3 Köy yolundanYenice (Xerabya) köyüne bakış…….. .23

Şekil 4.2.4 Köy yolundanYenice (Xerabya) köyündeki evlere bakış……23

Şekil 4.2.5 Oyuklu (Taqa) köyündeki evlerden görüntü……24

Şekil 4.2.6 Oyuklu (Taqa) köyündeki evlerden görüntü……25

Şekil 4.2.7 Oyuklu (Taqa) köyünde bir evin tavanındaki tarih……..25

Şekil 4.2.8 Güven (Bacine) köyünden görüntü……..26

Şekil 4.2.9 Güven (Bacine) köyünden görüntü……..27

Şekil 4.2.10 Güven (Bacine) köyündeki evlerden genel görüntü……..,,,,,,,,,27

Şekil 4.2.11 Koçan (Koçane) mezrasından görüntü……..28

Şekil 4.2.12 Koçan (Koçane) mezrasından görüntü……..29

Şekil 4.2.13 Köy yolundan Çayırlı (Kefnas) köyüne bakış…….30

Şekil 4.2.14 Köy yolundan Çayırlı (Kefnas) köyü mezarlığına bakış…….31

Şekil 4.2.15 Bazar (Bazare) mezrasından görüntü ……..31

Şekil 4.2.16 Bazar (Bazare) mezrasından görüntü ……..32

Şekil 4.2.17 Çilesiz (Mezre) köyünden görüntü……..33

Şekil 4.2.18 Hanike (Xanike) mezrasından genel görüntü……..34

Şekil 4.2.19 Hanike (Xanike) mezrasından genel görüntü……..34

Şekil 4.2.20 Sapanlı (Fisqine) mezrasından genel görüntü…….....35

Şekil 4.3.1 Viranşehir ilçesinde araştırma kapsamında ele alınan Yezidi köyleri (Oğlakçı, Burç, Yaban, Dinçkök) daire içine alınmıştır…….....36

Şekil 4.3.2 Yaban köyünde bir ev……...37

Şekil 4.3.3 Burç köyünde bir evin giriş cephesi…….38

Şekil 4.3.4 Dinçkök köyünde bir ev……...39

Şekil 4.3.5 Dirgen mezrasının mezarlığından bir görüntü…….....40

Şekil 4.3.6 Oğlakçı köyü genel görüntüsü…….41

Şekil 4.4.1 Batman'a bağlı Yezidi (Yolveren) köyü daire içine alınmıştır……..42

Şekil 4.4.2 Yolveren (Çinerya) köyünden görüntü……43

Şekil 4.4.3 Yolveren (Çinerya) köyü barınma amaçlı mekânlardan olan bir kasır (Qesr)…44

Şekil 4.4.4 Yolveren (Çinerya) köyünden genel görüntü……..44

Şekil 4.4.5 Beşiri'ye bağlı Yezidi (Üçkuyular, Oğuz, Yolkonak, Uğurca, Onbaşı,) köyleri daire içine alınmıştır…….45

Şekil 4.4.6 Beşiri-Siirt anayolundan Üçkuyular (Feqiran) köyüne bakış……..46

Şekil 4.4.7 Üçkuyular (Feqiran) köyünden görüntü……..47

Şekil 4.4.8 Uğurca (Qurık) köyünden bir ev…….48

Şekil 4.4.9 Beşiri-Siirt anayolundan Yolkonak (Hecre) köyüne bakış…….49

Şekil 4.4.10 Oğuz (Şimiz) köyünden görüntü……50

Şekil 4.4.11 Onbaşı (Şahsım) mezrasından görüntü……51

Şekil 4.4.11 Beşiri'ye bağlı Yezidi köyü Kurukavak (Hamdunan) daire içine alınmıştır…...51

Şekil 4.4.13 Köye giriş yolundan Kurukavak (Hamdunan) köyüne bakış……..53

Şekil 4.4.14 Kurukavak (Hamdunan) köyü mezarlığında Ğefure Riya türbesi……...53

Şekil 6. 1 Orta Anadolu'da evin plan şeması……...83

Şekil 6. 2 Bilaluşağı köyü evlerinden tek evlerin plan şeması…….83

Şekil 6. 3 Vakıflı köyü evlerinden tek evlerin plan şeması…….84

Şekil 6. 4 Urfa evi plan şeması……84

Şekil 6. 5 Erzurum evlerinde plan şeması……85

Şekil 6. 6 Isparta Tokalar evi plan şeması……...85

Şekil 6. 7 Güzelyurtta kaya oyma+yığma sistemle yapılmış konut…….86

Şekil 6. 8 Kahta, bir grup evin yerleşme planı ……86

Şekil 6.9 Mardin'in topografik durumundan dolayı evlerde teraslama……...87

TABLO LİSTESİ

Tablo 5. 1 Köy Konutları Plan Tipleri.. ……80

ÖNSÖZ

Çalışmamım bu duruma gelmesinde her noktasında katkısı olan danışman hocam Doç. Dr.Gül Akdeniz'e, bu çalışmada ilk danışmanım Prof. Dr. Uğur Tanyeli'ye, Dicle Üniversitesinden Yrd. Doç. Dr. Ayhan Bekleyen'e, Doç. Dr.Ahmet Taşğın'a, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür biriminde çalışan kültür müdürü Cevahir Sadak Düzgün ve sanat tarihçi Kadri Avcı'ya, Batman Kültür Müdürü Selahattin Ortaboy'a, sanat tarihçi Zeynep İsen'e, Midyat Belediyesinde görevli harita mühendisi Nurettin Algan'a, MSB Harita Bürosunda çalışan harita mühendisi M. Sabih Bulut'a, Nusaybin Belediye Başkanı Dr. Mehmet Tanhan'a, Nusaybin Belediyesinde çalışan inşaat mühendisi Mehmet Aslan'a, halkla ilişkilerde görevli Hülya Aslan'a, İdil Belediye başkanı Resul Sadak'a, Midyat RSC Planlama bürosundan Şehir Bölge planlamacısı Reşit Coşkun'a, Taha Eminoğlu'na, Hüseyin Yavuz'a, Uğur Eren'e, Onur Aksoy'a ve Tuba Dede'ye bazı köylerde bana eşlik ederek bana bilgi veren Doğançay köyünden İdris Demir'e, köylerde konuya ilişkin sorularımı cevaplayan ve evlerini açan Yezidi(Êzîdî) köylülerden Ali Boran, Temo, Pir Maho, Hasan Vapur, Yusuf Çelik ve ailelerine, Almanya'da gazetecilik yapan Beğşi Günay'a bana desteğini sunan aileme ve özellikle anneme, kardeşim İnşaat teknikeri Oğur Aksoy'a, abim M.Mursil Aksoy'a emeği geçen ve isimlerini sayamadığım bütün arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Mimar Rojat Aksoy

Ocak, 2009

ÖZET

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ DİYARBAKIR, MARDİN, ŞANLIURFA, BATMAN GELENEKSEL KÖY EVLERİ

Rojat AKSOY

Mimarlık Tarihi**,** Yüksek Lisans Tezi

Bu araştırmadaki amaç, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan etno-dinsel bir grup olan Yezidilerin (Êzîdîlerin) önceden yaşamış oldukları ve günümüzde yaşamaya devam ettikleri köyler ve mezralarla, buralardaki köy evlerinin plan ve işlev özelliklerinin saptanmasına çalışılmıştır. Ne var ki söz konusu evlerle ilgili kaynak ve belgelerin yetersizliği yüzünden 1985 öncesine ait neredeyse hiçbir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır.

Giriş bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve kullanılan yöntem anlatılmıştır.

İkinci ve üçüncü bölümlerde çalışma bölgesinin kapsamı içinde bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinin fiziki, sosyal, ekonomik özellikleri ve tarihçesi ele alınmıştır. Yezidiler ve bölgedeki Yezidi köylerinin fiziki, sosyal, ekonomik özellikleri imkânlar elverdiği ölçüde araştırılmaya ve ortaya konmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde Yezidilerin göç etmeden önce yaşamış oldukları köylerle halen oturmakta oldukları köyler fotoğraflarla belgelenmiştir.

Beşinci katalog bölümünde vaziyet planları, evlerin plan rölöveleri, dıştan ve içten fotoğrafları yer almakta, yerinde yapılan gözlemler aktarılmaktadır.

Altıncı bölümde Anadolu'nun diğer bölgelerindeki köy evleri ile Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Batman köylerinde Yezidilerin evleri karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Yedinci bölümde tüm çalışmanın sonucu çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yezidiler (Êzîdîler), Halk Mimarisi, Yerel Konut, Güneydoğu Anadolu Bölgesi.

JÜRİ:

1. Danışman: Doç. Dr. Gül AKDENİZ
2. Jüri Üyesi: Doç. Dr. Nur URFALIOĞLU
3. Jüri Üyesi: Doç. Dr. İlknur KOLAY

Kabul tarihi:
Sayfa Sayısı: 104

ABSTRACT

THE SOUTHEAST ANATOLIAN TRADITIONAL VILLAGE HOUSES OF DİYARBAKIR, MARDİN, SANLIURFA, BATMAN

Rojat AKSOY

Architectural History, Master's Thesis

One of the objective of this study is to locate partially the village and the hamlets (mezra's) in which the Yezidi's lived in the Southeastern region of Turkey in the late 20 th century and the present time. The documents concerning the Yezidi's being very scarce it was not possible to go back before the year 1985. Another important aim of this study was to make the survey drawings of the houses and find out the plan types used.

The purpose of the study and method of used are explained in the introduction part.

In the second and third sections are given the physical, social, economic characteristics of Southeastern Anatolia and the the history of the region, with regard to Yezidis.

In the fourth section the villages where the Yezidis have lived from the year 1985 up to our day have been located.

The fifth section is the catalog section. Here takes place the plan of the houses, their photos and the observations made on site.

In the sixth section the village houses in other environmental regions of Anatolia (Middle Anatolia, East Anatolia) are compared with the village houses of southeast Anatolia (Diyarbakir, Mardin, Sanliurfa and Batman).

In the seventh part takes place the conclution

Keywords: Yezidis (Êzîdîs), Public Architecture, Vernacular House, Southeast Anatolıa Regıon.

JÜRİ:

4. Danışman: Doç.Dr. Gül AKDENİZ
5. Jüri Üyesi: Doç.Dr. Nur URFALIOĞLU
6. Jüri Üyesi: Doç. Dr. İlknur KOLAY

Kabul tarihi:

Sayfa Sayısı: 104

1. GİRİŞ

Kırsal mimarlık alanında kır konutlarına ilişkin Türkiye'de yapılmış olan çalışmalar yetersizdir. Bu çalışmanın amaçlarından birisi, Güneydoğu Anadolu bölgesinde Yezidilerin yaşamış oldukları köy evlerinin belgelenmesi ve yazılı kaynaklara kazandırılmasıdır. Çünkü günümüzde bu köy ve mezraların çoğu terkedilmiş olup bu köy ve mezraların yanında evler de yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Sınırlı bilimsel veriler nedeniyle ve köylerin 1980 den sonra boşaltılması Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Batman illerinde bulunan ve araştırma konusu olan köylerde Yezidilerin (Êzîdîlerin)[*] yaşadığına ilişkin bilgi birkaç köy dışında 1985' ten geriye gitmemekte ayrıca Yezidilerin yaşamış oldukları köylerin tespit edilmesinde sorun yaratmıştır. Ancak gene de Yezidilerin oturdukları köyler tespit edilmiş, buralardaki konutların rölöveleri çizilerek plan özellikleri ortaya konmuş ve bu bölgedeki köy konutlarına ilişkin bilgi birikimine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma kapsamında; araştırma bölgesi olan Güneydoğu Anadolu bölgesine bağlı Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Batman illerinde toplam 35 köye gidilmiştir. Bu köylerden 12'si Yezidilerin yaşamadığı Müslüman ve Süryanilerin yaşadığı köylerdir (Diyarbakır'a bağlı Oyuklu, Mardin'e bağlı Elmabahçe, Kebapçı, Tavus, Bakacık, Gülgöze, Barış, Odabaşı, Günyurdu, Şırnak'a bağlı Basak, Öğündük). Diğerleri ise çalışma konusu olan 23 adet Yezidi(Êzîdî) köy ve mezrasıdır. Bu sayıda; 15 tane köy ve mezrada [Diyarbakır'a bağlı Bahçecik, Mardin'e bağlı Yenice (Xerabya), Güven (Bacine), Oyuklu (Taqa), Koçan (Koçane), Çilesiz (Mezre), Bazar (Bazare), Sapanlı (Fisqine), Urfa'ya bağlı Yaban, Batman'a bağlı Yolveren (Çinerya), Üçkuyular (Feqiran), Kurukavak (Hamduna), Oğuz (Şimze), Onbaşı (Şahsım), Uğurca (Koruk)] evlerin rölövesi çıkarılmış, fotoğraflar çekilmiştir. Bunun yanında geri kalan sayı [Mardin'e bağlı Çayırlı (Kefnas), Hanike (Xanike), Urfa'ya bağlı Burç, Oğlakçı, Dirgen (Kori), Dinçkök, Batman'a bağlı Yolkonak (Hecre), Şırnak'a bağlı Mağara (Kivah)] ise fotoğrafla belgelenmiştir. Toplamda 30 evin rölövesi çıkarılmış çalışma kapsamına 25 ev rölövesi alınmıştır.

Yukarda da bahsedildiği gibi Güneydoğu Anadolu bölgesi Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Batman illerine bağlı Yezidilerin yaşadıkları köyler ve oturdukları evler hakkında sınırlı yazılı tarihi belge

---

[*] Yezidi ve Êzîdî isimlerinin beraber kullanılmasının nedeni; bu grubun isminin nerden geldiğinin tam olarak çözülememesidir. Belge ve kaynaklarda (Turan, 1993, Aydın, 1998) bu topluluğun adı genelde Yezidi olarak geçmektedir yapılan görüşmelerde kendilerine Êzîdî demektedirler. Kürtçe kaynaklarda (Omerxali, 2007) Êzîdî olarak geçmektedir.

ya da kaynağa ulaşılabilmiştir ve bu ulaşılan yazılı kaynaklarda daha çok Yezidilik inanışına ait bilgiler bulunmaktadır.

Bu köylerin tarihi için Dicle Üniversitesi Mimarlık bölümünde görevli Yrd. Doç. Dr. Ayhan Bekleyen, Yrd. Doç. Dr. Neslihan Dalkılınç, Tarih bölümünde görevli Doç.Dr. Ramazan Günay, Yrd. Doç. Dr. M.Salih Erpolat'la, İlahiyat Fakültesinde görevli Doç. Dr. Ahmet Taşğın'la[*] yapılan görüşmeler sonucunda söz konusu köylerdeki konutlarla ile ilgili yapılmış araştırmalar bulunmadığı anlaşılmıştır ve ayrıca İstanbul, Mardin, Diyarbakır ve Batman'daki çeşitli kütüphanelerde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Yezidilerle ilgili birçok konuda olduğu gibi mimarileri ile ilgili olarak da herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması araştırmada karşılaşılan zorluklardan biridir. Nitekim Birgül Açıkyıldız'ın Fransızca *Patrimoine des Yézidis: Architecture and "Sculptures unéraires" au Kurdistan irakien, en Turquie et en Arménie* (Kuzey Irak, Türkiye ve Ermenistan'daki Yezidi Taşınmaz Kültür Varlıkları: Mimari ve Hayvan Biçimli Mezar Taşları) isimli doktora tezi dışında Yezidi yapılarına ilişkin yazılı herhangi bir kaynak bulunamamıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ulaşılan Yezidilerin yaşadıkları köyleri gösteren kaynaklar taranırken; bazı kaynaklarda tarih verilmeksizin bu köylerin Yezidi yerleşimi olduğuna dair bilgi verilmektedir (Akyüz (2005), Türkdoğan (2005), İş (2006), Sami (2009). Bazılarında ise yaşadıkları köylerle ilgili en eski tarih, Midyat'a bağlı Çayırlı köyü ve Koçan mezrası için 1974 (Tan, 1974), diğer köy ve mezralar (Yenice, Oyuklu, Çilesiz, Burç, Yaban, Oğlakçı, Dinçkök, Dirgen, Yolveren) için ise; 1985 tarihidir (İşler (1990), Turan (1993), Öztürk (1997), Taşğın (2005)) Ancak bu evlerde kullanılmış olan geleneksel yapım teknikleri (yöredeki taş ve kerpicin kullanılması gibi) bu evlerin 1985'ten çok daha eski olduğunu göstermekle beraber yapım tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi vermemektedir. Aynı şekilde alan çalışmaları yürütülürken Midyat'a bağlı Oyuklu (Taqa) köyündeki bir evin tonozunda yazılmış olan *1912 -9 -20* tarihi düşündürücü olmakta ama herhangi bir kanıya götürmemektedir.

Günümüzde (2008 – 2009) Yezidilerin yaşadıkları Batman ve Şanlıurfa'ya bağlı köylere ilişkin bilgiler bu köylerde yaşayan Yezidilerden ve bazı yazılı kaynaklardan alınmıştır. Bunun dışında gidilen boşaltılmış köy ve mezralarda Yezidilerin oturmuş olduklarına dair bilgi yukarda sayılan

---

[*] Doç.Dr. Ahmet Taşğın Yezidiler'le ilgili Türkiye Yezidi Bibliyografyası adlı bir çalışma yapmıştır.

yazılı kaynaklar ile Midyat'a bağlı Oyuklu, Yenice köyü ve Koçan mezrası ile ilgili sözlü bilgi komşu Doğançay (Mizizah) köyünde oturan İdris Demir'den, Nusaybin'e bağlı Hanike (Xanike) ve Bazar mezraları ile ilgili sözlü bilgi Çilesiz köyü muhtarı Yusuf Çelik'ten alınmıştır.

Aynı zamanda bazı köy ve mezraların 1980'lerden itibaren boşaltılmış olması, yollarının kötü olması söz konusu bölgedeki köylerde yapılacak çalışmaları zorlaştırmıştır. Dolayısıyla bu durum köylere ulaşım zorluğu yanında oralara gidecek araba bulunamaması gibi nedenlerle daha çok sayıda ev rölövesi çıkarılamamıştır. Bütün bu zorluklara rağmen özel araba kiralanmış maddi ve manevi imkânlar zorlanarak köylere gidilerek çok kere de tek başına çalışılarak araştırma belirli bir düzeye getirilmiştir.

Ayrıca köy ve mezralardaki bazı konutların alt katında mağaranın (*şikeftin*) bir kısmının kayanın oyulması sonucu oluşmuş olması bu konutların sınırlarının nereye kadar gittiğinin bilinememesi yukarda belirtilen köy ve mezralara yol sorunlarının da eklenmesi sonucu bazı köy ve mezralarda (Yenice, Güven, v.b) rölöve çalışmasının sınırlı kalmasına yol açmıştır.

Çalışma kapsamında bulunan bazı köy isimlerinin köyde yaşayan ve Kürtçe'nin Kürmanci şivesini konuşan halk tarafından farklı söylenmesi ve günümüz resmi kayıtlarında farklı köy adlarının kullanılması nedeniyle araştırmanın başında bazı tespit zorluklarının yaşanmasına yol açmıştır. Tezin katalog bölümünde halkın kullandığı ve resmi kaynaklarda farklı olan köy adlarının bulunması için il yıllıklarından, Mardin ve Diyarbakır köy envanter çalışmalarından, Yezidi(Êzîdî) köylülerinden, konuyla ilgili internet sitelerinden (www.ezidi.com v.b.) yararlanılmıştır. Köylerin resmi kaynaklarda geçen adları ile yöre adları metin içinde birlikte kullanılmıştır.

Özellikle farklı plan özellikleri olan evlerin bulunduğu köy ve mezraların seçilmesine özen gösterilmiştir. Kayalıklar içine inşa edilmiş olan ve *şikeft* olarak adlandırılan mekânlara sahip köy evleri bunlardan birisidir. Düzlük alanda inşa edilmiş olan Nusaybin, Beşiri ve Viranşehir'e bağlı farklı özellikler gösteren köy evleri ayrıca araştırma kapsamında ele alınmış. Gidilen her köy ve mezrada evlerin birçoğuna girilmiş ve farklı özellik göstermiş olanların seçilmesine dikkat edilmiştir.

Belirlenmiş ve çalışma kapsamında olan bütün bu köy ve mezralara gidilmiş, yukarıda belirlenen özellikleri sağlayanların rölöveleri alınarak çizimler yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir.

Hali hazır 1/1000 ya da 1/25000 ölçekli haritalarda çalışma kapsamında olan Yaban köyü dışında tüm köy evlerinin yerleri tespit edilmiştir.

2. GÜNEYDOĞU ANADOLU VE YEZİDİLERİN (ÊZÎDÎLERİN) YAŞAMIŞ OLDUKLARI BÖLGELERİN FİZİKİ- SOSYAL- EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Diyarbakır, Mardin, Gaziantep, Siirt, Şanlıurfa, Adıyaman, Batman, Kilis ve Şırnak illerini kapsamaktadır.

Yezidilerin yaşamış ve yaşamakta oldukları köylerin bulunduğu Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Batman Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden biri olan Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır (Şekil 2. 1).

2.1. Fiziki Özellikler

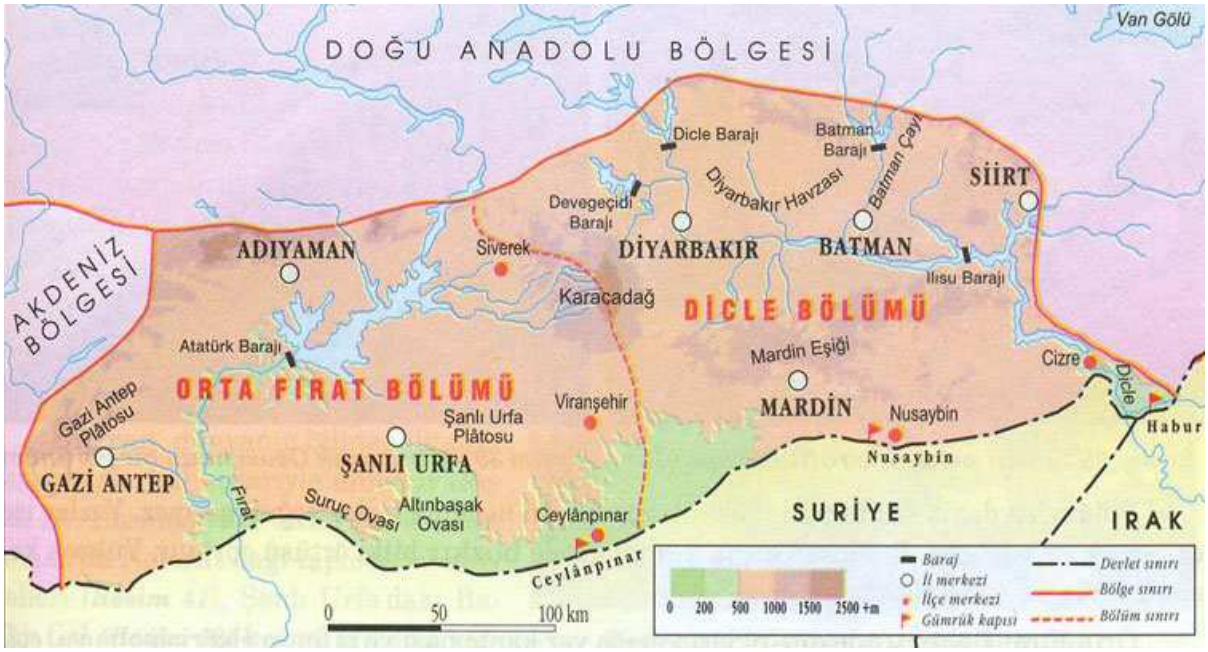
Güneydoğu Anadolu bölgesi Torosların güneyinden Suriye sınırına kadar uzanmaktadır. Türkiye'deki en küçük coğrafi bölge olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi iklim, v.s bakımından iki bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler Orta Fırat ile Dicle Bölümü'dür. Bölgeyi bölümlere ayıran sınır Karacadağ volkan konisinden geçer. Bölgede fazla yüksek olmayan ova ve yaylalar geniş yer kaplarlar. Bölgenin kuzey kesiminde Toros dağ sırasının güney yamaçları ile birlikte kıvrımlı ikinci bir dağ kuşağı uzanır. Bölgenin ortasında 1938 m yükseltiye sahip sönmüş Karacadağ yanardağı yer alır. Bölgenin batısında ise Gaziantep yaylası üzerinde yükselen "Kartal Dağları bulunmaktadır. Karacadağ'ın batısında Harran, Ceylanpınar ve Birecik ovaları yer alır. Dicle nehri ve kollarının toplandığı Diyarbakır Havzası geniş olmayan ancak çok verimli bir ovaya sahiptir. Karacadağ'ın batısındaki Şanlıurfa, Gaziantep, Adıyaman yaylaları Fırat ve kolları tarafından derin bir şekilde yarılmıştır. Karacadağ'ın doğusu ise daha engebeli bir yapı gösterir. Bu bölümün güneyinde Mardin-Midyat Eşiği yer alır (Şekil 2. 2). Orta Fırat Bölümünde Akdeniz iklimi görülür. Bölgenin içlerine doğru iklim karasallaşır. Kış sıcaklık ortalaması, Dicle Bölümü'ne göre daha yüksektir. Orta Fırat Bölümün kış sıcaklık ortalaması 0°C'nin altına pek düşmez. Yağış en fazla kış mevsiminde görülür. Yıllık yağış tutarı 700 mm dolayındadır. Yaz aylarında yağışların azalması ve sıcaklığın yüksek olması kuraklığı arttırmıştır. Bitki örtüsü makidir. Bölümün yüksek kesimlerinde yağışın artmasına bağlı olarak meşe ormanları görülür. Dicle Bölümünde de Akdeniz iklimi etkilidir. Bölümde yazlar çok sıcak ve kurak, kışlar ise soğuktur. Bölümün yüksek kesimlerinde kar yağışları görülür. Kış mevsiminde sıcaklık 0°C' nin altına düşer. Bölümdeki yıllık yağış miktarı 500–600 mm dir. Bölümün karakteristik bitki örtüsü bozkırdır.

Şekil 2. 1. Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi (1).

Güneydoğu Anadolu Bölgesinin batısında bozulmuş Akdeniz iklimi görülürken, iç kesimlerde kara iklim özellikleri görülür. En çok yağış kış aylarında düşerken yazlar sıcak ve kuraktır. Bölge deniz etkisine kapalıdır ve güneyden gelen sıcak hava kütlelerine açık olduğu için yaz sıcaklığı en yüksek olan bölgedir. Buharlaşmanın fazla olması kuraklığın daha da artmasına yol açmıştır. Bu yüzden tarımda da sulamaya en fazla ihtiyaç duyulan bölgelerden biridir.

Bölgenin iki önemli akarsuyundan biri olan Fırat, kaynağını Doğu Anadolu Bölgesi'nden alır. Güneydoğu Toroslar'ın güneye bakan yamaçlarından birçok kol halinde çıkan Dicle Nehri ise bölgenin diğer önemli akarsuyudur. Her iki akarsu da Basra Körfezi'ne sularını boşaltırlar. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Toroslar'dan gelen Kahta ve Karadağ'dan gelen küçük akarsularla beslenir. Bölgede doğal oluşumlu göl yoktur. Ancak Fırat ve Dicle üzerinde kurulmuş baraj gölleri bulunmaktadır. Bölgenin ve ülkenin en büyük baraj gölü olan Atatürk Barajı bu bölge sınırları içindedir (1).

Şekil 2. 2 Güneydoğu Anadolu Bölgesinin bölümleriyle (Dicle ve Orta Fırat Bölümü) gösterilmesi (1).

2.2. Sosyal Özellikleri

Güneydoğu Anadolu bölgesi yıllık nüfus artış hızı binde 24,7 olan ülkemizde nüfus artış hızı bakımından ikinci sıradadır. Bölgenin nüfusu Türkiye'nin nüfusuna göre daha genç nüfusa sahiptir. Nüfusu en az olan bölgemizdir. Ancak doğum oranının yüksek, yüzölçümünün küçük olması nüfus yoğunluğunun fazla olmasına yol açmaktadır. Dicle bölümü ve özellikle Diyarbakır Yöresi yoğun

nüfusludur. Yağışın azaldığı düzlüklerde nüfus azalır. Bölge diğer bölgelere göç veren bir bölgedir. Ayrıca mevsimlik işçi göçleri de görülmektedir (1).

Bölgenin genelinde anadil gruplarına bakıldığında, yüzde 54,4'ünün Kürtçe, yüzde 32,5' inin Türkçe, yüzde 11,4'ünün Arapça ve Kürtçenin bir lehçesi olduğu bilinmekte olan Zazaca'nın ise yüzde 4. 6 olduğu görülmektedir (Aydın, 2007). Bu oranlardan da anlaşılacağı üzere; Güneydoğu Anadolu Bölgesinde günlük konuşmada en çok kullanılan dil Kürtçe'dir.

Çalışmanın konusu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşamış ve kısmen de yaşamaya devam eden Yezidiler olduğundan Yezidilerin coğrafi dağılımı ve nüfusundan bahsetmekte yarar vardır.

Yezidiler Osmanlı imparatorluğu döneminde imparatorluğun sınırları içinde yaşıyorlardı. İmparatorluğun parçalanması sonucunda yerine yeni T.C. devletinin kurulmasıyla Irak, Suriye ve Türkiye ülkelerine dağılmışlardır (İşler, 1990) Yezidi nüfusunun sayısı ile ilgili olarak 1800'lerin başında Osmanlı İmparatorluğu'nun Mezopotamya topraklarında 120 bin Yezidi yaşamaktaydı. 1891 yılında; Mardin Kazasında 266, Midyat Kazasında 483, Nusaybin Kazasında 247, Cizre Kazası 43 kişidir. (Günal, 2006). İstanbul ermeni patrikhanesinin 1912'de derlenen İstatiki verilerine göre Türkiye'de 37 bin Yezidi yaşadığının söylenilmektedir (Sami, 2009). 1914 yılında; Midyat Kazası 724, Nusaybin Kazası 314, Cizre Kazası 1022 kişi olduğu tespit edilmiştir. Cumhuriyet dönemi sayımlarında Yezidilerin nüfusu 18.000 olarak tespit edilmiştir (Günal, 2006).

Yakın zamanda yapılan tespitlere göre; 1980'lerde 52 Yezidi köyün olduğunu, daha önce ise; 25 köyün Mardin'de, 24 köyün Urfa'da, 14 köyün Siirt'te 14 köyün Diyarbakır'da, 2 köyün Adıyaman'da olmak üzere 79 köyün Köy İşleri Bakanlığı verilerinde olduğu belirtiliyor. Diyarbakır'ın Batman ilçesindeki 24 Yezidi köyünde yaklaşık olarak 80 Yezidi yaşıyor Mardin'de bulunan Yezidilerin nüfusu, diğer yerlere göre daha az ve günümüzde, köylerde sadece yaşlı Yezidiler bulunmaktadır (Özmen, 2006).

Yezidiler Güneydoğu Anadolu bölgesinde Beşiri, Kurtalan, Bismil, Midyat, idil, Cizre, Nusaybin, Viranşehir, Suruç ve Bozova ilçelerine bağlı 80 köyde yerleşim alanlarına sahipler. Ülkemizde sayıları gittikçe azalan bu halk 1980'lere kadar 60 bin nüfusa sahipti. Büyük çoğunluğu Avrupa ülkelerine göç etmek zorunda bırakılmışlar (Bulut, 2000).

Araştırma sahasında günümüzde Yezidi sayısında ise önemli oranda bir azalma olmuştur. Almanya'ya göç etmeleriyle birlikte, özellikle Midyat-Nusaybin arasındaki Yezidi köyleri önemli oranda nüfus kaybetmiştir. 20. yüzyılın son çeyreğine damgasını vuran bu göçler yüzünden araştırma sahasında günümüzde Midyat şehrinde 4, Nusaybin'in Çilesiz köyünde de 7 olmak üzere

araştırma sahasında toplam 11 Yezidi ailesi yaşamaktadır (Günal, 2006).

2.3. Ekonomik Özellikler

Bölge ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. Geniş düzlüklerin olması bölgede tarım için büyük bir avantaj iken, yaz kuraklığının şiddetli olması üretimi olumsuz etkiler. Tarımda sulamaya en çok ihtiyaç duyan bölgede lös adı verilen çok verimli topraklar bulunur. Türkiye'de en çok kırmızı mercimek ve Antep fıstığı bu bölgede yetişir. Ayrıca buğday, pamuk, keten, susam, nohut, üzüm, bölgenin batısında zeytin, incir, sulanabilen alanlarda yaz sebzeleri ile vadilerde pirinç yetiştirilmektedir. Bölgede ağırlıklı olarak küçükbaş hayvancılık yapılır. Çok az miktarda sığır da vardır. Canlı hayvan ticaretinin gelişmiş olduğu bölgede hayvan ürünleri önemli gelir kaynağıdır. Bölge yeraltı kaynakları bakımından oldukça zengin sayılabilir. Fosfat ve linyitin yanında bölgede petrol de çıkarılır. Batman, Diyarbakır ve Adıyaman'da Türkiye'nin önemli petrol yatakları bulunur ve Batman rafinerisinin işlediği petrol bölgeden sağlanır. Sanayi en çok bölgenin batı bölümde gelişmiştir. Gaziantep en büyük sanayi merkezidir. Dokuma,iplik, giyim, halı, kilim, battaniye, un, unlu gıdalar, tarım makineleri, içki, zeytinyağı, sabun, deterjan, çimento ve rafineri başlıca sanayi kollarıdır. Bölgede madeni eşya yapımı da gelişmiştir (1).

Araştırma konusu olan Yezidilerin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Batman’da günümüzde az sayıda Yezidilerin yaşadığı köylere bakıldığında; Buralardaki Yezidilerin geçimlerini tarımcılık ve hayvancılık yaparak sağladıkları ve bununla birlikte yurtdışında kendi ailelerindeki kişilerden aldıkları desteklerle de geçimlerini sağlamaya çalıştıklarını görülmektedir.

3. GÜNEYDOĞU ANADOLU VE YEZİDİLERİN(ÊZÎDÎLERİN) TARİHÇESİ

Türkiye'de Yezidilerin yaşadıkları araştırmanın konusu olan bölge, Güneydoğu Anadolu bölgesi kapsamı içindedir. Dolayısıyla en eski kültürel yerleşim merkezlerinden biri içinde yer aldığı söylenebilir. Bölge oldukça zengin bir tarihe ve kültürel mirasa sahiptir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin tarihi milattan 7000 yıl önceye, yontma taş dönemine kadar uzanmaktadır.

Güneydoğu Toros dağlarının eteklerinden Güney'de Suriye ve Irak ile sınırımıza kadar uzanan, "verimli hilal" adı ile anılan ve çok eski tarih öncesi kültürlerin gelişme alanı olan bölge, aynı zamanda Yukarı Mezopotamya olarak da bilinir (B. Laouresse Ansiklopedisi, 1986, C 10; 4855). Güneydoğu Anadolu'da Mezopotamya ovalarına doğru akan Fırat ve Dicle nehirleri çevresinde Diyarbakır, Mardin, Adıyaman, Şanlıurfa ve Gaziantep gibi bölgenin önemli tarihi kentleri bulunmaktadır.

Günümüzde Güneydoğu Anadolu Bölgesi sınırları yukarı Mezopotamya ve Anadolu sınırları içinde kalmaktadır. Dolayısıyla bu bölgenin tarihine bakmak istediğimizde ilk çağda Mezopotamya ve Anadolu'da varlık gösteren devletlerin yönetiminde kaldığı ve onların kültürlerinden etkilenmiş olmaları söz konusudur.

Asya'da yer alan Mezopotamya, Dicle ve Fırat nehirleri arasındadır. İki ırmağın birleştiği yere kadar uzanır. Zagros dağlarının son sıraları ile Suriye çölü arasında kalan topraklarda bu bölgeye katılır. Mezopotamya üç bin yıldan çok süreyle Asya yakın doğusuna hâkim olmuş, batı medeniyetine büyük miras bırakan Sümer-Akad medeniyetinin beşiğidir.

Mezopotamya'da (Şekil 3. 1) kurulan ilk uygarlık Sümer uygarlığıdır. M.Ö 3500'de Orta Asya'dan gelerek burada ilk kent devletlerini kurmuşlardır (M.Ö. 3500 - M.Ö. 2000) ve Mezopotamya kültürünün oluşmasında başlıca etken olmuşlardır (M. Laouresse Ansiklopedisi, 1973, C 11; 656). Akadlar, (M.Ö. 4000 – M.Ö.2100) Babiller, Asurlar zamanında bu kültür kuzeye yayılarak Güneydoğu Anadolu Bölgesine'de etkili olmuştur. Asurluların yerine büyük bir imparatorluk kuran başka bir Sami kavim Babiller ise ancak bugünkü Hatay, Gaziantep, Urfa, Mardin topraklarına sahip olmuşlardır. M.Ö. 2000 sonrası doğu-batı arası dünya ticaretinden yararlanan Asurlular topraklarını genişleterek M.Ö. 2000 yılının başından itibaren Anadolu'da koloniler kurmuştur ve M. Ö. 14.yüzyıldan sonra Fırat'a kadar topraklarını genişleterek buralara yerleşmişlerdir ve Anadolu'nun Güneydoğusunda güçlenmişler.

Şekil 3. 1 Eski Mezopotamya haritası (Öztuna, 1977)

Daha sonra Anadolu'ya yeni bir nüfus göçü olmuş ve burada yeni uygarlıklar kurulmuştur. Bu yeni dönem Anadolu kültürü üzerinde yeni izler bırakmıştır. Doğudan gelip Anadolu'ya yerleşen Ari bir ırk olan Hititler, M.Ö. 2100 -1700 de Güneydoğu Anadolu bölgesine etkili olmuştur (Akurgal, 1998). M.Ö. 1950 – 2000 yıllarında muhtemelen İran yaylasından gelip Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya yerleşen ve arî ırklardan olduğu düşünülen Hurri mitaniler, Doğu ve Güneydoğuya yerleşmişlerdir (Öztuna, 1977). Hitit devletinin yıkılmasından sonra Güneydoğu Anadolu, Kuzey Suriye, Mezopotamya Geç Hitit devletlerinin sınırları içinde kalmıştır. Güneydoğu Anadolu, en parlak devrinde M.Ö IX. Yüzyılın ortalarında (Alp, 2000) Doğu'da Hazar denizinden batıda Malatya'ya kadar kuzeyde Gökçe gölü, Erzurum ve Erzincan'dan; güneyde Musul ve Halep'e kadar uzanan Urartu devletinin sınırları içinde yer almaktaydı (B. Laouresse, 1986, C 10; 4855).

Persler, M.Ö. 546' da Lidya devletini ortadan kaldırarak Ege denizi kıyılarına kadar Güneydoğu Anadolu bölgesi de dâhil olan bütün Anadolu'yu ele geçirmişlerdir. Anadolu'daki Pers egemenliği

M.Ö. 333 yılına kadar sürdü. İran'da hüküm sürüp M.Ö 6.yüzyılda Anadolu'ya yerleşmiş olan Persler, 200 yıl hüküm sürmüşlerdir.

Güneydoğu Anadolu bölgesinin de içinde bulunduğu sınırlarda Pers hâkimiyetine M.Ö. 325 yılında Makedonya kralı büyük İskender son vermiştir. Bir İran krallığı olan ve M.Ö. 69'dan M.S.72'ye kadar 141 yıl hüküm süren Kommagene Krallığı da bölgede hâkim olmuştur. Romalılar tarafından ortadan kaldırılmış en son Anadolu devletlerinden biridir. 376 sene devam eden Sami kavimlerinden Süryaniler (M.Ö.192'den M.S. 244) Romalılar tarafından kaldırılıncaya kadar bölgede bulunmuştur. Roma devleti sınırlarını hızla genişleterek büyük bir imparatorluk kurmuş, M.Ö.60'larda Güneydoğu Anadolu'yu içine alarak burada yeni bir kültür ortamının oluşmasına yol açmıştır. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olmak üzere 2 ye ayrılarak bölgede Doğu Roma yani Bizans uygarlığı devam etmiştir ve bölgede bu kültür izlerini bırakmaya devam etmiştir.

643 yılından itibaren Anadolu'ya İslam akınları başlamış 670'te Emeviler daha sonra Abbasiler (758) ve Hamdaniler (926 dan sonra) bölgeye hakim olmuş, kısa bir süre için bölge yeniden Bizanslıların eline geçmiş (958) fakat bu durum kısa sürmüş ve Güneydoğu Anadolu toprakları Müslüman Türkler olan Selçukluların eline geçmiş (1071) ve Türkiye Selçuklu devleti (1075) kurulmuştur (Yücel ve Sevim, 1990). 1071'deki Malazgirt Savaşından sonra, özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da kurulan devletler Birinci Dönem Anadolu Beylikleri görülür. Bu arada Arap devletlerinden olan Mervaniler (990- 1096) Güneydoğu Anadolu'da hüküm sürmüş ve bir haçlı devleti olan Urfa kontluğu (1098- 1146) da bölgede hâkimiyetini kurmuş ve izlerini bırakmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflaması ve yıkılmasından sonra kurulan İkinci Dönem Anadolu Beyliklerinden 1101'de Anadolu'nun Güneydoğusundaki Hısn Keyfa (bugünkü Hasankeyf), Mardin ve Harput yöresindeki beylikler XI. ve XV. Yüzyıllar arasında hüküm sürmüşlerdir (Sevim ve Yücel, 1990). Mardin Artukluları, 1409'da Karakoyunlular tarafından yıkılmıştır. 1243'teki Kösedağ Savaşı'nda Anadolu Selçuklu Devleti Moğollara yenildi. Bu savaştan sonra Moğolların bir kolu olan İlhanlılar Güneydoğu Anadolu'da denetimi ele geçirdiler. İkinci beylik döneminde Güneydoğu Anadolu'da Kürt Derebeylerinden Cizre derebeyleri (1200- 1596), Şerefhanlar (1220- 1670) ve Hakkariye beyleri (1450- 1600) bölgenin çoklu kültür yapısının etkilemektedirler (Öztuna, 1977).

Osmanlı Devleti, (M.S. 1299- 1923) yukarda ki beylikleri zamanla ortadan kaldırarak bütün Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'yu da içine alarak bir devlet kurmuş ve bölge Osmanlı kültürü alanı içinde kalmıştır (2). Güneydoğu Anadolu Bölgesi Osmanlı imparatorluğundan sonra 1923

tarihinden günümüze kadar Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde de yer almaktadır (Şekil 2. 1).

Yukarıda anlatılan dönemlerin kültür ve uygarlıkları Güneydoğu Anadolu kültürünün oluşumunda etkili olmuş olmalıdır ancak ne var ki bölgede Yezidilerin ve oturmuş oldukları köylerdeki kültür ve sanatın üzerindeki etkisine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmak mümkün değildir.

Yezidilerin Güneydoğu Anadolu Bölgesine tam olarak ne zaman yerleştiklerinin bilinmemesine rağmen İrfan Tan'ın 1974 yılındaki Basılmamış "*Çayırlı Köyünün (Kefnaz-Midyat) Sosyo-Ekonomik Durumu Ve Köydeki Diğer Sosyal Hayat"* adlı tezinde Yezidilerin bölgeye 1514 ten sonra geldikleri vurgulanmıştır (Tan, 1974).

İran ve Mezopotamya'da yaşamış ve yaşayan dinlerin izlerinin ve tesirinin görüldüğü Yezidilik, hem ismi hem de tarihi açısından günümüze kadar tartışılan bir konudur. Birçok tez öne sürülmüştür. Farklı birçok dinin etkisinde nasıl kaldığı, hangi aşamalardan sonra son şeklini aldığı konusu hala tam olarak aydınlatılmış değildir. Yezidiliğin bu isimle anılmasının nedeni tam olarak açıklanabilmiş değildir. Bu isimle anılmasının nedenleri hakkında çeşitli görüşler vardır. Yezd şehrinden dolayı, İzed ve Yezdan kelimelerinden, Ezidi, İzidi ve İzdi ifadelerinden, Yezid b. Muaviye isminden türetilmiş olduğu belirtilmektedir (Taşğın, 2005). Bir görüşe göre; Yezidi ismi, eski İran dinindeki iyilik tanrısı olan "izd" veya "Yezd" kelimesinden gelmektedir. Yezidi topluluğunun Adem Peygamberden sonraki ikinci ataları Ezda(Tanrı Verdi)'dır. Yezidilere bundan dolayı "Ezdai, Ezidi veya Yezidi" denmektedir." (3). Yezidiler kendilerine "Êzdî" dinlerine ise "Êzdîyatî" veya "Êzdîtî" demektedirler (Omerxali, 2007). Günümüz Türkiye'de yaşayan Yezidiler denilen grup kendilerine Ezidiler demektedirler (4).

Kürtlerin içinde bir azınlık grubu olarak tanımlanan Yezidiler dinleri ve sosyal yapıları ile diğer Kürtlerden farklıdır (Yakar, 2007). Bunun yanında Ortadoğu'nun en eski Kürt asıllı halklarından da sayılmaktadırlar (4). Yezidiler, Tavus kuşu meleğinin halkı olarak bilinen Orta doğunun en ilginç topluluğudur (Spat, 2005).

Yezidi topluluğunun tarihi bilindiği kadarıyla 900 yıl öncesine dayanmaktadır. Ancak yapılacak araştırmalarla bu topluluğun tarihi daha gerilere gidebilir. Yezidiler on dokuzuncu yüzyılda batılı gezgin ve misyonerlerce keşfedilmişlerdir (Guest, 2001).Yezidiler Anadolu'da yaşayan dini-sosyal gruplarından birisidir. Dini-sosyal grup kavramı ile anlatılan, farklı dini inançlarla birbirine bağlanan topluluklardır (Aydın, 2007). Yezidiler farklı inançlarından dolayı ve kendilerini Yezidi olarak tanımladıkları için ayrı bir grup (etno-dinsel) olarak tanımlanmaktadırlar (Süvari, 2005). Yezidi dini, kurallar, yasaklar, buyruklar, ritüeller, anlatılar ve mitlerden oluşmuştur (Yalkut, 2002).

Yezidiliğin kökeni ile ilgili bazı görüşler aşağıda belirtilmiştir. “Yezidilerin menşei hakkındaki görüşlere gelince; Haricilerden Yezid b. Enise tarafından kurulan bir topluluktur. Yezid b. Muaviye’nin kutsal bir kişi olduğuna inanan bir topluluktur. Ezd ve Yezdan kelimelerinden türetilmiş ve “tanrıya tapanlar” anlamında bu topluluğa verilen isimdir”(Taşğın, 2005). Emeviler soyundan ünlü mutasavvıf Şeyh Adi Bin Musafir’e (ö:1160/62) dayandırılan dinsel akım. Zerdüşt dini, manicilik, Yahudilik, Nasturilik ve İslamın bir tür karışımı niteliğindedir. Şeytanın tanrıya karşı geldikten sonra tövbe edip bağışlandığına inandıkları için Yezidiler halk arasında şeytana tapan (şeytanperest, abade-i şeytan) ve çırağ söndüren gibi sıfatlarla anılır (İslam Ansiklopedisi, 1986, C 13; 415- 423). Tori, Dualist bir düşünce olan Yezidilik Şeyh Adiyy ile tek tanrılı bir düşünce şeklinde açıklanmış, ancak B.Nikitin’in de belirttiği gibi, bu düşünce Yezidi müritler tarafından tasvip görmemiştir. Kürtlerde Yezidilik, dinsel evrim aşamalarından sadece biri olmuştur. Tori ayrıca Yezidilerin dillerinin Kürtçe oluşu onların Kürt olduğunu gösterir. Çünkü bir toplumun dili o toplumun kökenini belirler (Tori, 2000) demiştir. Yezidilerin konuştukları dil Kürtçe'nin Kurmanc şivesidir. Dünyada sadece Kürtler arasında var olan Ezidilik inancı, bu ulusun tümü tarafından kabul edilmiştir. Karma bir dinin mensubu olan Ezidilerin Batılı kaynaklarda Arap, Kürt ve Asur kökenli oldukları ileri sürülmelerine rağmen, gerek Osmanlı fermanlarında ve gerekse yaşayan Ezidi pir ve şeyhlerinin söylediklerine göre Kürtlerin Behdinan (Kurmanc) kolundandırlar (3). Yezidiler etnik olarak Kürt’türler ve Kurmanci konuşan bir gruptur (Spat, 2005).

Yezidiler çok eski zamanlardan beri Müslümanlarla aynı coğrafyada çok geniş bir alanda yaşayan ve yaşadıkları bölgelerde hem siyasi hem de kültürel olarak etkili olmuşlardır. Bu etkilerine karşı tarihte siyasi ve kültürel olarak kuşatılarak alanları daraltılmış ve daha çok ‘Şeytana Tapanlar’ tanımıyla karşı karşıya kalıp dışlanmışlardır. Kitaplı din mensupları tarafından yanlış olarak böyle tanımlanan Yezidiler, Yezidiliğin kurucusu kabul edilen Adi b. Müsafir’den dolayı Musul ve çevresinde yerleşerek önce Şeyh’in halkasına dâhil olmuşlar, vefatından sonra da türbesinin etrafında bir halka oluşturmuşlardır. Yezidiler üzerinde ciddi araştırma yapan tüm araştırmacılar, Yezidilik hareketinin temelini, Şeyh Adi B.Musafir’in Adeviyye tarikatının teşkil ettiğini ve Yezidilerin bunların bir devamı olduğunu kabul etmişlerdir. Bugün Adevilerin XX. Yüzyıldaki soyları XIII. yüzyıl Adevilerinden daha çok Yezidi doktrinindeki çelişkilerden endişe etmişler bunun için de kültürlerini göstermek için uyguladıkları pratikler, onlara dogmalardan daha önemli gelmiştir (Aydın, 1988).

Boğazlıyanlıoğlu’nun belirttiğine göre; köklerini Mezopotamya uygarlığından alan bu kültür Yezidi toplumunun da ortak tarihsel belleğinin bir kısmını içermektedir (Boğazlıyanlıoğlu, 1988). Ancak

Yezidilerin inançları ile ilgili bazı bilgilere erişilebilmiştir. Bu inançlar, Kitabü'l-cilve (tecelli kitabı) ve Mushaf-ı Reş'te (kara kitap) anlatılan yaratılış efsaneleri üzerine kuruludur (Ana Britannica Ansiklopedisi, 1992, C 22; 396).Yezidiliğin iki tane kutsal kitabı vardır: Vahiy kitabı olan Kitabı Cilve ile yaratılışın, emir ve yasakların anlatıldığı Mushaf-ı Reş. Bu kitapların ne zaman, nerede, kim tarafından ve hangi dillerde yazıldığı tartışma konusudur. Yezidiliğin kutsal kitapları olan Mushaf-ı Reş ve Kitab-ı Cilve'de verilen bilgilere göre Yezidiliğin inanç esasları şöyledir: Tanrı İnancı, Melek İnancı, Kitap İnancı, Peygamber inancı, Tenasüh İnancı ve yaradılıştır. Zaman ve mekân ile sınırlı olmayan, bütün her şeyi yaratan bir tek Tanrı inancı vardır. Bu Tanrı yarattığı her şeyi idaresi altında tutar ve yönetir. Melek inancı, Yezidilik inançlarının önemli bir kısmını teşkil eder. Melek inancının önemli bir mevkiini de Melek Tavus inancı oluşturur (Taşğın, 2005). Yezidiler gün doğumunda ve batımında olmak üzere günde iki defa güneşe dönüp dua ederler bu dualarını gizli yaparlar. Ama bazı kaynaklarda bu hareketin 3 defa olduğu yazılmaktadır. Yezidiler günde 3 defa güneşe döner dua ederler. İster yaşlı ister çocuk ister şeyh olsun her isteyen güneşin karşısına geçer ve o anda içinden ne geçiyorsa güneşe söyler (Kemal, 2008). Yezidilerde çocuklar, en geç bir yıl içinde "*mor kırın"* dedikleri vaftiz olayı gibi sudan geçirilirler. Vaftiz için Laleş'ten getirilen kutsal su kullanılır. Ya da Laleş'e götürülerek, tapınağın karanlık kubbesi altındaki zemzem suyuna üç defa daldırılır. Erkek çocuklar, doğumdan itibaren yedi gün içinde sünnet edilir (Atlas dergisi, 2000, Ağustos). Yunan-Julin takvimine göre 15- 20 Eylül arasında Şeyh Adi'nin türbesine yapılan hac, kesin hükümlü dini bir vazifedir. Hac için Ekim ayının ilk haftasında Adi B. Müsafir'in kabrinin bulunduğu Laleş'e gidilir (Ek 2). Bu hac, Laliş vadisinde etrafı meşe ve palamut ağaçları ile çevrili bir dağ eteğinde bulunan Şeyh Adi'nin mabedini ziyaret için yapılır (İslam Ansiklopedisi, 1986, C 13; 415- 423).

Şekil 4. 1 Çalışma kapsamında gidilen Yezidi köyleri daire içinde gösterilmiştir (Atlas dergisi, 2000).

4. YEZİDİLERİN (ÊZÎDÎLERİN) KÖY ve MEZRALARI*

Güneydoğu Anadolu bölgesinde Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Batman' da toplam gidilen 22 köy ve mezraların (Şekil 4. 1) bazılarında Yezidiler yaşamakta, bazıları 1980'lerden itibaren boşaltılmış; boşaltılmış olan köy ve mezraların birkaçı (yenice, oyuklu, v.b) günümüzde geçici süreliğine mevsimlik Koçerler (göçerler) tarafından kullanılmaktadır. Bazılarında (Bahçecik, Burç, v.b) Yezidilerle Müslümanlar birlikte, bir tanesinde (Sapanlı) ise sadece Müslümanlar yaşamaktadır.

4.1. Diyarbakır'a Bağlı Bahçecik (Bozpınar) köyü:

Bahçecik köyü Diyarbakır merkeze bağlı bir köydür. Merkeze uzaklığı: 26 km' dir (Şekil 4.1.1).

Şekil 4.1.2 Bahçecik köyüne köyün mezarlığından bakış (Rojat Aksoy, 2008).

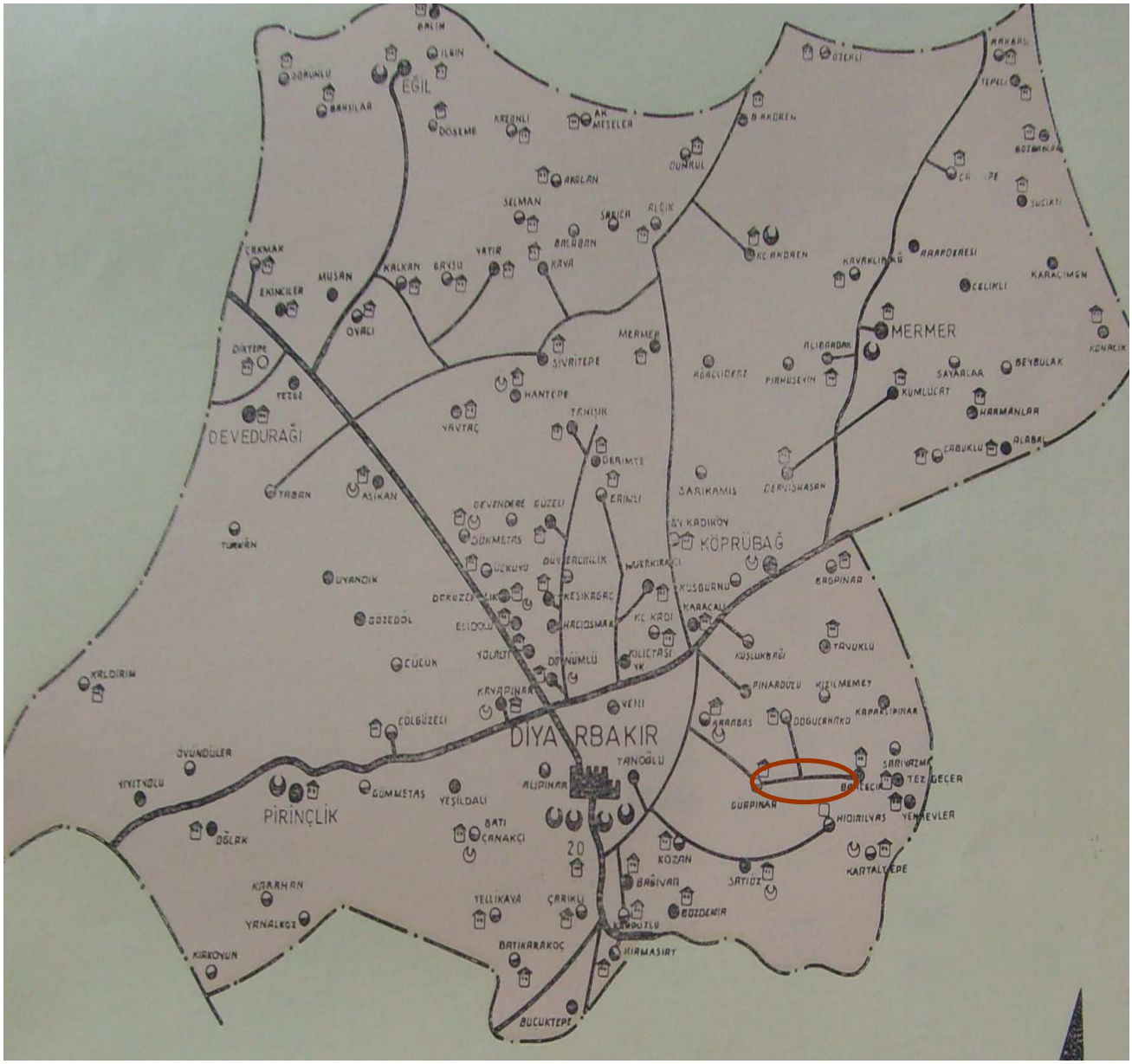
Bahçecik köyünde 1973 il yıllığına göre toplam nüfus: 379, 1981 köy envanter etüdüne göre 343'tür (buradaki nüfus bilgilerinde köylülerin dinleri belirtilmemiştir). Bahçecik köyündeki

* Çalışma kapsamında gidilen köy ve mezraların Yezidi köy ve mezraları olduğuna ilişkin bilgiler genel olarak Ahmet Turan'ın "Yezidiler" Ahmet Taşğın'ın "Türkiye Yezidiler Bibliyografyası", adlı eserlerinden ve Almanya'daki Êzîdî'lerin internet sitesi olan www.ezidi.com adlı sitedeki bilgilerden alınmıştır.

Yezidilerin varlığına ilişkin en eski bilgi 1985 tarihidir. Bu tarihte burada ki Yezidi nüfusu 348 dir, 2000 yılında ise bu sayı 9'a inmiştir (Turan 1993, Ahmet Taşğın 2005). Günümüzde 1 Yezidi ve 3 Müslüman aile yaşamaktadır. Hem Yezidiler hem de Müslümanlar Kürtçe'nin Kürmanci şivesini konuşmaktalar.

Resmi kayıtlarda adı Bahçecik olan köy halk tarafından da aynı isimle anılmaktadır.

1973 il yıllığına göre hane sayısı 37 iken günümüzde sayı daha azalmıştır. Köyde geleneksel yığma yöntemle kerpiç kullanılarak yapılmış evlerin yanında yeni teknik ve malzemeyle (betonarme karkas yapı) yapılmış evlerde mevcuttur.

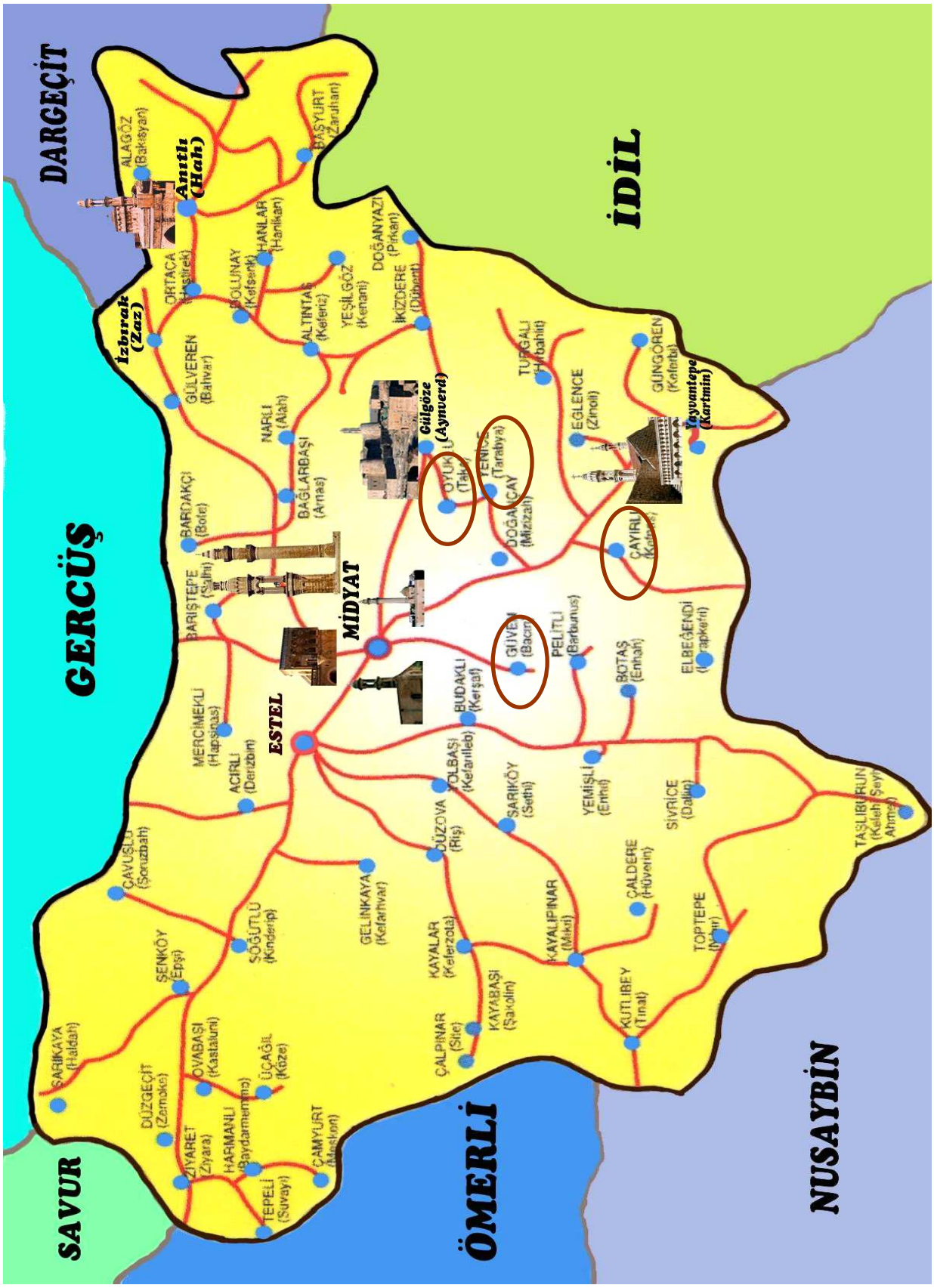

Şekil 4.1.1 Diyarbakır merkezde araştırma kapsamında ele alınan Yezidi köyü(Bahçecik) daire içinde gösterilmiştir (1973 Diyarbakır il yıllığı).

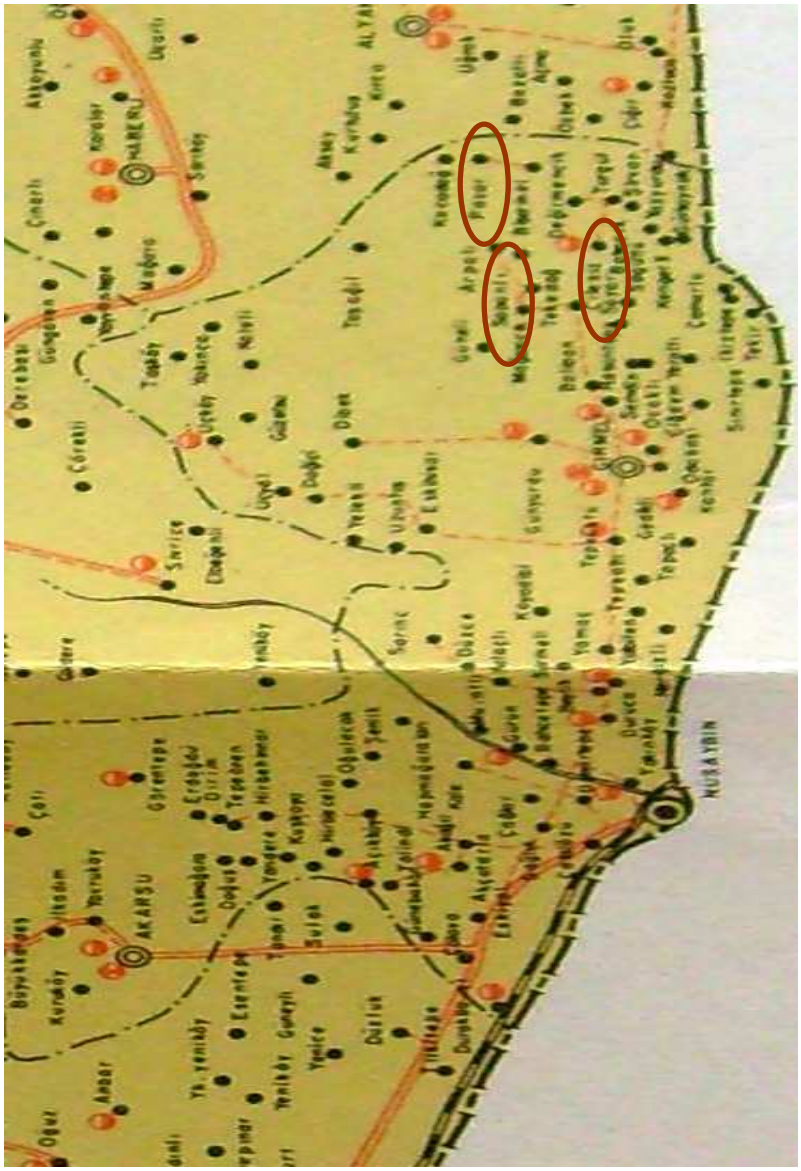
4.2 Mardin'e Bağlı Köy ve Mezralar

1966 yılında Köy İşleri Bakanlığının araştırma sahasındaki din ve mezheplerle ilgili yaptığı bir çalışma da köylerin dinsel yönü de vurgulanmaktadır. Bu çalışmada 5'i Midyat, 4'ü de Nusaybin ilçesine bağlı olmak üzere 9 adet Yezidi köyü bulunduğu yazılmasının yanında köylerin isimleri verilmemektedir (Günal, 2006).

Mardin iline bağlı Midyat ve Nusaybin ilçelerinde bazı Yezidi köy ve mezraları olan Midyat'a bağlı Yenice (Xerabya), Oyuklu (Taqa), Güven (Bacin), Çayırlı (Kefnas) köyleri ile Koçan (Koçane) mezrası, Nusaybin' e bağlı Çilesiz (Mezre), Bazar (Bazare) köyleri ile Hanike (Xanike), Sapanlı (Fiskin) mezralarıdır (Şekil 4.2.1)

Şekil 4.2.1 Midyat ilçesinde araştırma kapsamında ele alınan Yezidi köyleri (Yenice, Oyuklu, Güven, Çayırlı) daire içinde gösterilmiştir (5).

Şekil 4.2.2 Nusaybin ilçesinde araştırma kapsamında ele alınan Yezidi köyleri (Çilesiz, Pazar, Sapanlı) daire içinde gösterilmiştir (Mardin İl Yıllığı,1967).

Yenice (Xerabya / Harabya / Harabye / Tarabya) Köyü:

Yenice köyü, Midyat'a bağlıdır. Midyat'ın güneyinde ve Midyat'tan 15 km uzaklıkta yer alır (Şekil 4.2.3, Şekil 4.2.4).

Yenice köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Akyüz 2005, İş 2006, Sami 2009) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir (Turan 1993, Öztürk, 1997, Taşğın 2005,). 1985'te 538, 1990'da 198 Yezidinin bu köyde yaşamış olduğu, 1992'de ise Almanya'ya göç etmiş oldukları anlaşılmaktadır (Öztürk, 1997). Yezidilerin bu köyde yaşadığının tanığı olan İdris Demir de aynı şekilde Yezidilerin 1990 öncesine kadar burada yaşamış olduklarını belirtmiştir. Günümüzde Yezidilerin yaşamadığı bu köye mevsimlik olarak göç eden koçerler[*] (göçerler) sadece yazları burada yaşamaktadırlar.

Köyün adı günümüz resmi kaynaklarında (Mardin İl Yıllığı, Harita) Yenice olarak geçmektedir. Diğer bazı kaynaklarda Harabya (H.G.K. Haritası), Tarabya (İş, 2005) adlarına rastlanmaktadır. Köyün ismi yerli halk arasında Xarabya'dır. Ayrıca Harabye olarak ta geçmektedir (Öztürk, 1997).

Evler tepe üzerine inşa edilmiştir. Eğimden yararlanılarak evler bitişik yapılmış, bir evin avlusu diğerinin damı olmuştur. Köy yaklaşık olarak 100 hane[*]den (Hane= mağara (*şikeft)* +ev) oluşuyor. Köyde sağlam olan evler yanında yıkılmış olan da var. Evler geleneksel teknik ve malzemelerle (yörede bulunan taşların kullanılası gibi) yapılmıştır. Genelde evlerin altında *şikeft* bulunmaktadır. Ayrıca bu köyde genelde her evin yanındaki bir kuyu (*bîr*) olması ilgi çekicidir.

[*] Koçer (göçer): Bu köye yaz aylarında gelip burada tarımcılık ve hayvancılık yapmaktadırlar. Bazı köylerde sadece çoban (şivan) görevini yaparak geçimlerini sağlamaktadırlar.

* Hane= Mağara (*şikeft*) ve konutlardır. Konutlar genelde insanların yaşadığı, şikeftler ise hayvanların yaşadığı yerlerdir. Sonradan bu şikeftler üzerine konutlar inşa edilmiştir. Şikeftlerin başka bir işlevi de; herhangi bir tehlike karşısında saklanma amaçlı kullanımlarıdır.

Şekil 4.2.3 Köy yolundan Yenice (Xerabya) köyüne bakış (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4. 2. 4 Yenice (Xerabya) köyündeki evlere bakış (Rojat Aksoy, 2007)

Oyuklu (Taqa / Taka / Tâfî / Take / Uyuklu) Köyü:

Oyuklu köyü, Midyat'a bağlıdır. Midyat'ın güneyinde ve Midyat'tan 18 km uzaklıkta yer alır (Şekil 4.2.5, Şekil 4.2.6).

Oyuklu köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Akyüz 2005, İş 2006, Sami 2009) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir (Turan 1993, Öztürk, 1997, Taşğın 2005,). Ancak bir evin tonozunda Latin rakamlarıyla 1912 tarihi tespit edilmiştir (Şekil 4.2.7). Bu durum köydeki evlerin İdris Demir tarafından 1900'lü yıllara dayandırılmasını destekler niteliktedir. Ne var ki Harf devriminden önce Latin harflerinin kullanılmış olması bazı tereddütler uyandırmaktadır. 1985'te 243, 1990'da 26 Yezidi bu köyde yaşamış olduğu, 1989 da bir bölümünün, 1990/1991 yılında da tamamının Almanya'ya göç etmiş olduğu anlaşılmaktadır (Öztürk,1997). Yezidilerin bu köyde yaşadığının tanığı olan İdris Demir de aynı şekilde Yezidilerin 1990 öncesine kadar burada yaşamış olduklarını belirtmiştir. Günümüzde bu köyde kimse yaşamamaktadır.

Şekil 4.2.5 Oyuklu (Taqa) köyünün genel görünüm (Rojat Aksoy, 2008)

Köyün adı 1567 yılına kadar geri gitmektedir ve adı Tafi olarak geçmektedir. Günümüzde resmi aynaklarda Oyuklu denmektedir (Erpolat, 2007). Diğer bazı kaynaklarda Uyuklu ve Taka (Mardin İl Yıllığı, 1967) olarak geçtiği görülür. Köyün ismi yerli halk arasında Taqa'dır. Take de diğer bir adıdır (Öztürk, 1997).

Şekil 4.2.6 Oyuklu (Taqa) köyünden genel görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.2.7 Oyuklu (Taqa) köyünde bir evin tavanındaki tarih (Rojat Aksoy, 2007)

Bu köyde Yenice köyü gibi tepe üzerine inşa edilmiş bir köy. Eğimden yararlanılarak evler bitişik yapılmış, bir evin avlusu diğerinin terası olmuştur. Köyde yaklaşık olarak 50 ile 60 arasında terk edilmiş hane bulunmaktadır. Evler geleneksel teknik ve malzemelerle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmıştır. Birçok evin altında mağaralar (*şikeftler*) göze çarpmakta ve hemen hemen her evin yanında kuyu (bîr) bulunmaktadır.

Güven (Bacinê / Bacin / Bacın / Biçin) köyü:

Güven köyü, Midyat'a bağlıdır. Midyat'ın güneyinde ve Midyat'tan 7 km uzaklıkta yer alır. (Şekil 4.2.8, Şekil 4.2.9).

Güven köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin yanında (Akyüz 2005, İş 2006, Sami 2009) bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir (Turan 1993, Öztürk, 1997, Taşğın 2005). Köyün nüfusu 1981 Mardin köy envanterine göre 736'dır (burada köyde yaşayanların dini hakkında bilgi verilmemektedir).1985'te 538, 1990'da 198 Yezidinin bu köyde yaşamış olduğu, 1992'de ise Almanya'ya göç etmiş oldukları anlaşılmaktadır (Öztürk,1997). Burada yaşayan Yezidi köylüler ve Yezidilerin bu köyde yaşadığının tanığı olan İdris Demir de aynı şekilde Yezidilerin 1990 öncesine kadar burada yaşamış olduklarını belirtmiştir. Günümüzde bir Yezidi aile yaşamaktadır. Bunun yanında Avrupa'nın çeşitli ülkelerine göç eden ve arada bir buraya gelen Yezidiler de vardır.

Şekil 4.2.8 Güven (Bacine) köyünden genel görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.2.9 Güven (Bacine) köyünden görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.2.10 Güven (Bacine) köyündeki evlerden genel görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Köyün adı XVI Yüzyıla kadar gitmekte ve adı Biçin olarak geçmekte (Erpolat, 2007)) günümüzde resmi kayıtlarda (Mardin İl Yıllığı,) Güven adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında

Bacinê'dır. Diğer bazı kaynaklarda Bacın (H.G. K. Haritası) ve Bacin'dir (İş, 2005).

Bu köyün evlerinde de Oyuklu ve Yenice köyü özelliklerinden olan; tepe üzerine inşa edilmiş ve eğimden yararlanılarak evler bitişik yapılmış, bir evin damı diğerinin avlusu olmuştur. Yaklaşık olarak 100 haneden oluşmaktadır. Evler geleneksel teknik ve malzemelerle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmıştır. Bu köyde de evler altında *şikeftler* bulunmaktadır (Şekil 4.2.10).

Koçan (Koçanê / Kaçon) mezrası:

Midyat'a bağlı Çayırlı köyünün bir mezrasıdır (Şekil 4.2.11, Şekil 4.2.12).

Kaçon mezrasında Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu mezranın Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Tan 1974, Sami 2009) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1974 olan Tan'ın tezinden başka 1985'ten geriye gitmemektedir (Turan 1993, Taşğın 2005). Bu mezrada günümüzde Yezidiler yaşamamaktadır.

Mezranın adı günümüz birçok kaynakta Koçan (Turan 1993, Taşğın 2005, H.G.K. Haritasında) olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Koçanê'dır. Diğer bir adı Kaçon (Mardin il yıllığı) olarak geçmektedir.

Şekil 4.2.11 Koçan (Koçane) mezrasından görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Bu mezrada tepe üzerindedir. Evler geleneksel teknik ve malzemelerle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmıştır. Burada da evlerin altında mağara (*şikeftler)* bulunmaktadır.

Şekil 4.2.12 Koçan (Koçane) mezrasından görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Çayırlı (Kefnas/ Kefnaz /Kefnasê) köyü:

Çayırlı köyü, Midyat'a bağlıdır. Midyat'ın güneyinde ve Midyat'tan 19 km uzaklıkta yer alır (Şekil 4.2.13, Şekil 4.2.14).

Çayırlı köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin yanında (Turan 1993, Taşğın 2005, Akyüz 2005, İş 2006, Sami 2009,) bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1974'ten geriye gitmemektedir. Bu tarihte nüfus 374 olarak geçmektedir (Tan, 1974). 1985'te 1184, 1990'da 222 Yezidinin bu köyde yaşamış olduğu, 1992'de ise Almanya'ya göç etmiş oldukları anlaşılmaktadır (Öztürk,1997). Burada yaşayan Yezidi Köylüler ve Yezidilerin bu köyde yaşadığının tanığı olan İdris Demir de aynı şekilde Yezidilerin 1990 öncesine kadar burada yaşamış olduklarını belirtmiştir. Günümüzde (2009) 1 Yezidi aile yaşamaktadır. Bunun yanında Avrupa'nın çeşitli ülkelerine göç eden ve arada bir buraya gelen Yezidiler de vardır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Mardin İl Yıllığı, Harita v.b) Çayırlı adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Kefnasê'dır. Diğer bazı kaynaklarda eski isim Kefnaz yeni ismi

Çayırlı (Öztürk, 1997) olarak geçmektedir.

Bu köyün evlerinde de Oyuklu, Yenice, Güven köyü özelliklerinden olan; tepe üzerine inşa edilmiş ve eğimden yararlanılarak evler bitişik yapılmış, bir evin avlusu diğerinin terası olmuştur. Bu köyde de evler altında mağaralar (*şikeftler)* bulunmaktadır. Eski taş evlerin olmasının yanında Yezidiler burda betondan evlerde yapmış ve yapmaya devam ediyorlar.

Şekil 4.2.13 Köy yolundan Çayırlı (Kefnas) köyüne bakış (Rojat Aksoy, 2008)

Bazar (Bazarê / Pazarköy /Pazar) köyü:

Bazar köyü, Nusaybin'e bağlıdır. Nusaybin'den 19 km uzaklıkta yer alır. (Şekil 4.2.15, Şekil 4.2.16).

Şekil 4.2.14 Köy yolundan Çayırlı (Kefnas) köyü mezarlığına bakış (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.2.15 Bazar (Bazare) köyünden görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Bazar köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmiştir (Öztürk,1997). Ayrıca bu köyün Yezidi köyü olduğu Beğşi Günay'ın

“Adım Adım Ezidilerin Yurdu” (*Gav Bı Gav Warê Êzîdîya*) adlı çalışmasında belirtilmiş (6) bu bilgi Bazar köyü yakınlarındaki Çilesiz köyü muhtarı olan Yusuf Çelik tarafından da doğrulanmıştır. Günümüzde bu mezrada hiç kimse yaşamamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (H.G.K. haritası) Bazar olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Bazarê’dir. Diğer bazı kaynaklarda Pazarköy (Öztürk, 1997), Pazar ve Bazarê (7) olarak geçmektedir

Köyde günümüzde yıkıntılar haricinde 4 ev sağlam bulunmaktadır. Evler geleneksel teknik ve malzemelerle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmıştır.

Şekil 4.2.16 Bazar (Bazare) mezrasından görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Çilesiz (Mezrê / Mezrimihake) köyü:

Bu köy Nusaybin’e bağlı bir köydür. Çilesiz köyü Nusaybin’den 30- 35 km uzaklıktadır (Şekil 4.2.17).

Çilesiz köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin yanında (Turan 1993, Taşğın 2005) bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir. 1981 Mardin köy envanterine göre; köyün nüfusu: 586 kişidir (Burada köylülerin dinleri ile ilgili bilgi verilmemektedir.) 1985’te 663, 1990’da 130 Yezidinin bu köyde yaşamış olduğu, 1993’de

çoğunluğun Almanya'ya göç etmiş oldukları anlaşılmaktadır (Öztürk,1997). Günümüzde 9 Yezidi aile yaşamaktadır.

Köyün adı Günümüz resmi kayıtlarda (Mardin İl Yıllığı) Çilesiz adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Mezrê' dır. Diğer bazı kaynaklarda Mezrimihake (Öztürk, 1997) diye geçiyor.

Köy düzlük bir alandadır. Köyde 6 ev kullanılmasının yanında 10 ev kullanılmamaktadır. Bu evlerden geleneksel teknikle (kerpicin kullanılması gibi) yapılmış olanların yanında günümüz teknolojisi (betonarme) ile yapılmış olanlarda vardır.

Şekil 4.2.17 Çilesiz (Mezrê) köyünden genel görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Hanike (Xanikê / Xanika) mezrası:

Bu mezra Nusaybin ilçesi Çilesiz köyüne bağlı bir mezradır (Şekil 4.2.18, Şekil 4.2.19).

Bu mezranın Yezidi mezrası olduğu Beğşi Günay'ın "Adım Adım Ezidilerin yurdu" (*Gav Bı Gav Warê Êzîdîya*) adlı çalışmasında belirtilmiştir (7). Bu bilgi Çilesiz köyünün muhtarı olan Yusuf Çelikten tarafından doğrulanmaktadır. Bakılan kaynaklarda bu mezra ile ilgili herhangi başka bir bilgi bulunamamıştır. Günümüzde bu mezrada hiç kimse yaşamamaktadır.

Köy evlerinin genelinin yıkıldığı bir mezradır. Evler genelde geleneksel teknik ve malzemelerle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmıştır.

Şekil 4.2.18 Hanike (Xanike) mezrası (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.2.19 Hanike (Xanike) mezrası (Rojat Aksoy, 2008)

Sapanlı (Fiskin / Fisqînê / Fıskın) mezrası:

Bu mezra Nusaybin ilçesine bağlı Bakacık (Kinike) köyünün mezrasıdır. Nusaybin'den 48 km uzaklıktadır (Şekil 4.2.20).

Sapanlı köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir. Günümüzde sadece Müslümanlar yaşamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Mardin İl Yıllığı) Sapanlı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Fisqînê'dır. Diğer bazı kaynaklarda Fıskın (Öztürk, 1997), Fiskin olarak geçmektedir.

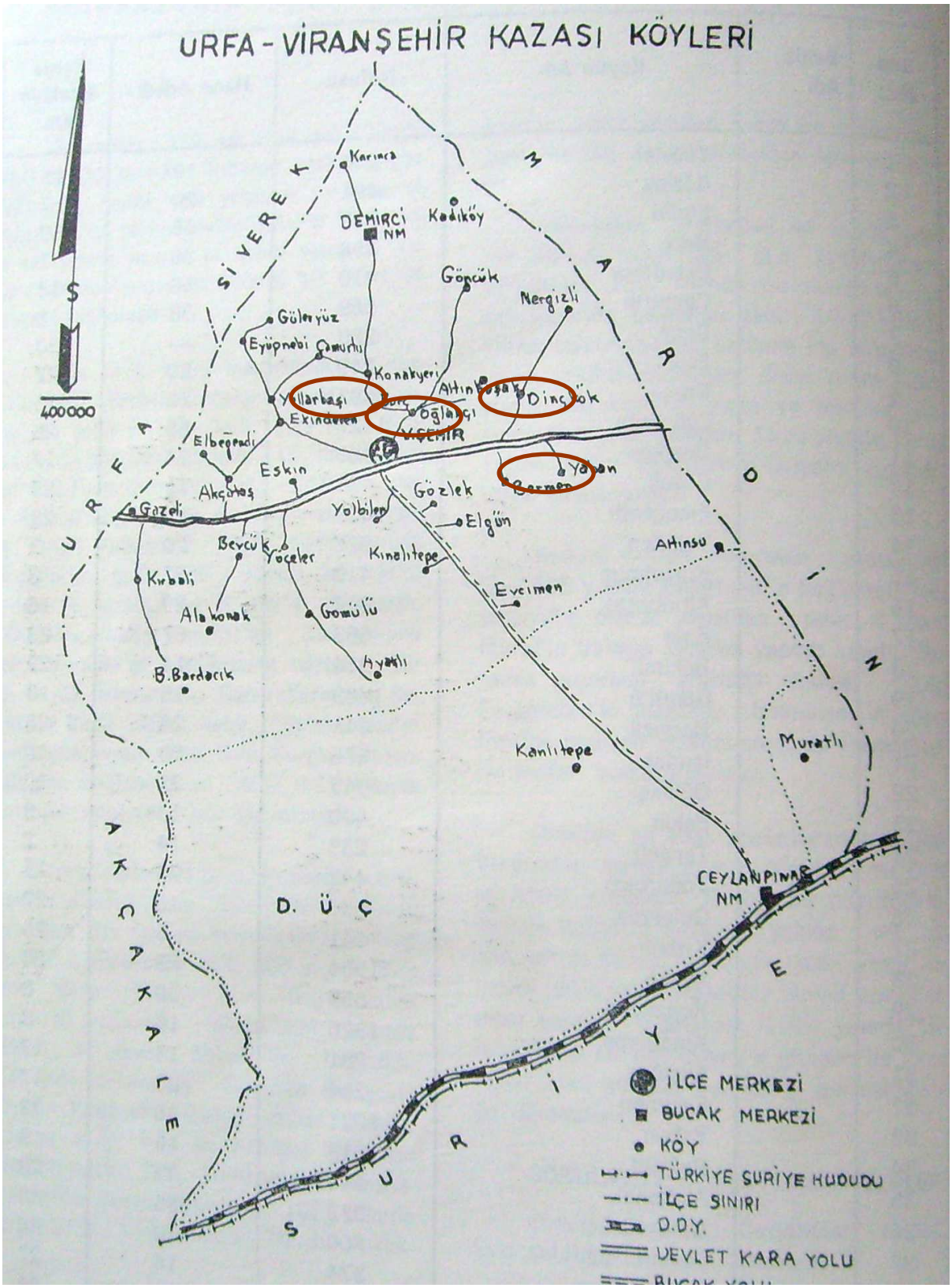
Bu mezrada da evler tepe üzerine inşa edilmiş, geleneksel teknikle (yöredeki taşların kullanılması v.b) yapılmıştır.

Şekil 4.2.20 Sapanlı (Fisqînê) mezrası (Rojat Aksoy, 2008)

4.3 Şanlıurfa'ya Bağlı Köyler

Şanlıurfa ilinin Viranşehir ilçesine bağlı Yaban, Burç, Oğlakçı, Dinçkök ve Dirgen (Kori) köylerinde çalışmalar yapılmıştır (Şekil 4.3.1).

Şekil 4.3.1 Viranşehir ilçesinde araştırma kapsamında ele alınan Yezidi köyleri (Oğlakçı, Burç, Yaban, Dinçkök) daire içinde gösterilmiştir (1973 Urfa il yıllığı).

Yaban (Kayşık) köyü:

Bu köy Viranşehir'e bağlıdır. Viranşehir'den 23 km uzaklıktadır (Şekil 4.3.2).

Yaban köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir. 1973 Urfa il yıllığına göre bu köyde 1221 kişi yaşadığı belirtilmekte ama bunların dini ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Günümüzde Yezidiler yaşamamakta geçici süreliğine koçerler (göçerler) yaşamaktadır.

Köyün adı Günümüz resmi kayıtlarda (Urfa İl Yıllığı) Yaban adı olarak geçmektedir.

1973 Urfa il yıllığına göre Hane sayısı 36'dır ama günümüzde bu sayı 10 ila 15 arasındadır. Evler geleneksel teknik ve malzemelerle (kerpicin kullanılması gibi) yapılmıştır.

Şekil 4.3.2 Yaban köyünden bir ev (Rojat Aksoy, 2007)

Burç (Bırç) Köyü:

Bu köy Viranşehir'e bağlıdır. Viranşehir'den 7 km uzaklıktadır (Şekil 4.3.3).

Burç köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi

yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir. 1973 Urfa il yıllığına göre bu köyde 358 kişi yaşadığı belirtilmekte ama bunların dini ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. 2000 yılında bu köyde 49 Yezidi yaşamaktaydı (Taşğın, 2005). Günümüzde Yezidiler ve Müslümanlar birlikte yaşamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Urfa İl Yıllığı) Burç adı olarak geçmektedir.

1973 Urfa il yıllığına göre Hane sayısı 38'dır ama günümüzde bu sayı artmıştır çünkü eski geleneksel teknikle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmış evler yanında yeni teknikle ve malzemeyle (betonarme) yapılmış evlerde bulunmaktadır.

Şekil 4.3.3 Burç köyünde bir evin giriş cephesi (Rojat Aksoy, 2007)

Boğazlıyanoğlu'nun *"Burç köyü monografisi Yezidilik İnancının Dünü Ve Bugünü"* adlı tezinde; Burç köyünde o günlerde oturan kişilerden aldığı bilgilerden, onların 60 -70 yıl öncesinde göçer (koçer) bir hayatları olduklarını ve yalnızca hayvancılıkla uğraştıklarını ayrıca kışlarını Ceylanpınar (Kahniya Hazala) ovasında yazları ise Karacadağ yaylasında geçirdiklerini ve tek konut biçimlerinin Çadır olduğunu belirttiklerini yazmış yerleşik konutlarının ise, taş veya kerpiçten yapılmış genellikle tek odadan oluşmuş olduğu ifadelerini kullanmıştır (Boğazlıyanoğlu, 1988).

Dinçkök Köyü:

Bu köy Viranşehir'e bağlıdır. Viranşehir'den 17 km uzaklıktadır (Şekil 4.3.4).

Dinçkök köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir. Günümüzde Yezidiler ve Müslümanlar birlikte yaşamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Urfa İl Yıllığı, Harita) Dinçkök adı olarak geçmektedir.

Bu köyde de evler geleneksel teknik ve malzemelerle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmış evler yanında yeni teknikle ve malzemeyle (betonarme) yapılmış evlerde bulunmaktadır.

Şekil 4.3.4 Dinçkök köyünde bir ev (Rojat Aksoy, 2007)

Dirgen (Kori /Koriye) mezrası:

Bu mezra Viranşehir'e bağlı Altınbaşak köyünün mezrasıdır (Şekil 4.3.5).

Dirgen mezrası Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir.

Günümüzde Yezidiler ve Müslümanlar birlikte yaşamaktadırlar.

Mezranın adı günümüz resmi kayıtlarda (Urfa İl Yıllığı) Dirgen adı olarak geçmektedir. Mezranın ismi yerli halk arasında Kori'dır. Diğer adı Koriye'dir (Türkdoğan, 2005).

Bu mezrada da eski geleneksel teknikle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmış evler yanında yeni teknikle ve malzemeyle (betonarme) yapılmış evlerde bulunmaktadır.

Şekil 4.3.5 Dirgen (Kori) mezrası mezarlığı (Rojat Aksoy, 2007)

Oğlakçı Köyü:

Bu köy Viranşehir'e bağlıdır. Viranşehir'den 10 km uzaklıktadır (Şekil 4.3.6).

Oğlakçı köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir. 2000 yılında bu köyde 56 Yezidi yaşamaktaydı (Taşğın, 2005). Günümüzde altı Yezidi aile yaşamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Urfa İl Yıllığı) Oğlakçı adı olarak geçmektedir

Bu köyde evler diğer köydeki evlere oranla daha büyük yapılmış genelde yeni teknikle ve malzemeyle (betonarme) yapılmış evlerdi.

Şekil 4.3.6 Oğlakçı köyü genel görüntüsü (Rojat Aksoy, 2007)

4.4 Batman'a Bağlı Köyler

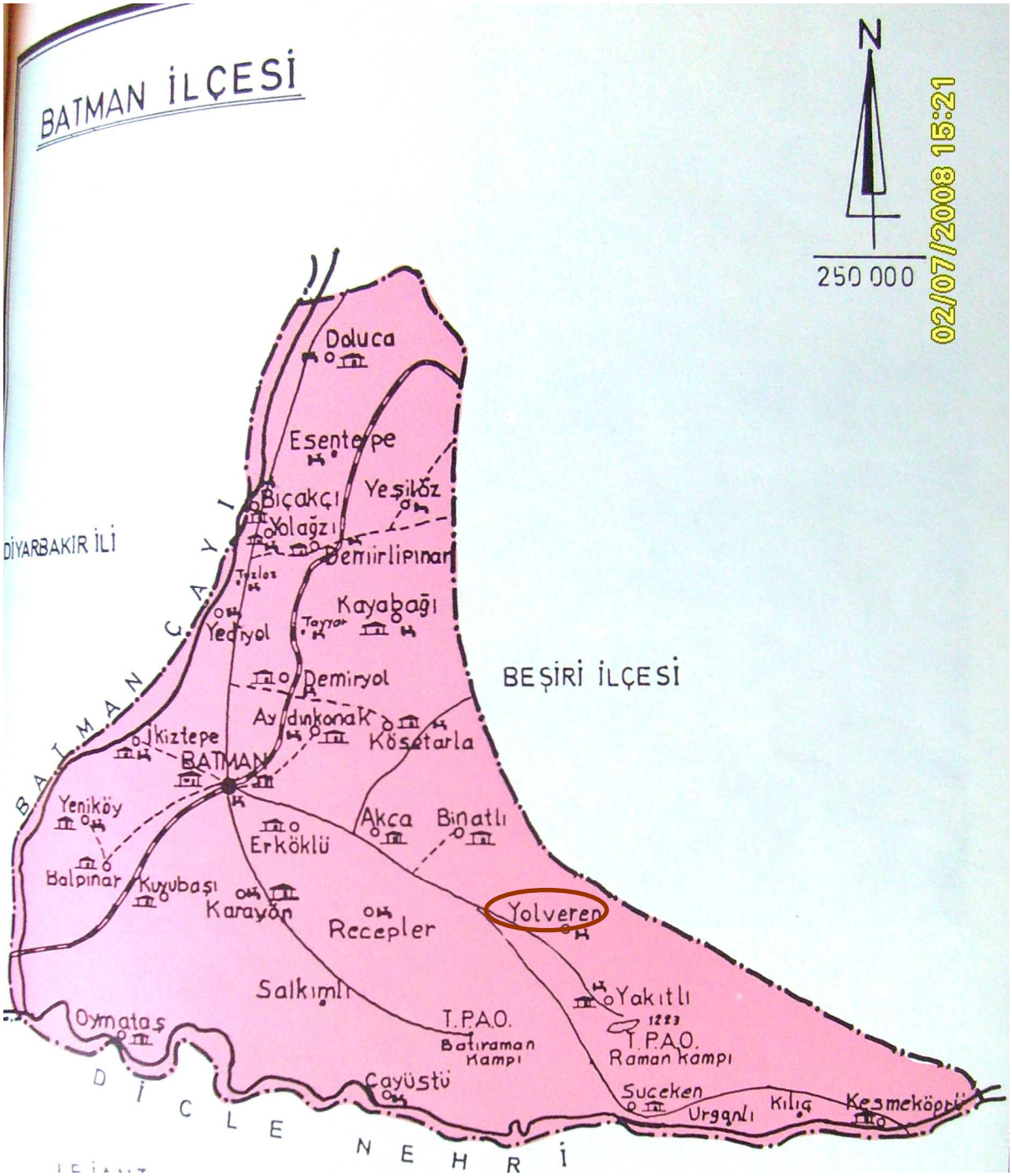
Batman'da Yezidi köyleri Batman merkeze bağlı Yolveren(Çinerya), Batman Beşiri ilçesine Kurukavak (Hamduna), Yolkonak (Hecre), Uğurca (Koruk), Oğuz (Şimze), Üçkuyular (Feqiran) köyleri ile Onbaşı (Şahsim) mezrasına gidildi.

Yolveren (Çinere / Çinerya / Çineri /Çınırıya) köyü:

Bu köy Batman'a bağlıdır. Batman' dan 23 km uzaklıktadır (Şekil 4.4.1, Şekil 4.4.2, Şekil 4.4.3, Şekil 4.4.4).

Yolveren köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler 1990) ve en eski bilgi 1985 tarihidir. 1973 Siirt il yıllığına göre bu köyde 411 kişinin yaşadığı belirtilmekte ama bunların dini ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. 1985 yılında bu köyde 120 Yezidi yaşamaktaydı (Taşğın, 2005). Günümüzde bir Yezidi aile yaşamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Siirt İl Yıllığı) Yolveren olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Çinerya'dır. Diğer bazı kaynaklarda Çınırıya (Türkdoğan, 2005), Çinere (Zengin, 2005) diye geçiyor.

Şekil 4.4.1 Yezidi köyü (Yolveren) daire içinde gösterilmiştir* (1973, Siirt İl yıllığı)

* 1973 yılında Batman Siirt'e bağlı ilçe konumundaydı.

Köyde yaşayan Yezidi Pir Maho'un açıklamalarına göre bu köy Yezidilerin ruhani yapılarının bir parçası olan pirlerden Zeynika pirlerinin* köyüdür. Eskiden 700 hane** bulunurken şimdiki sayıları daha azdır. 1973 Siirt il yıllığına göre hane adedi 13 geçiyor ama günümüzde hane sayısı daha fazladır.

Bu köyde iki Yezidi aile ve bir göçer (Koçer) ailesi (bu aile çoban(*şivan*)lık yaparak geçimini sağlamaktadır) yaşamaktadır.

Şekil 4.4.2 Yolveren (Çinerya) köyünden görüntü (Rojat Aksoy, 2007)

Bu köyde evler tepe üzerine inşa edilmiştir. Evler geleneksel teknik ve malzemelerle (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) yapılmıştır. Bu köyde de evlerin altında mağaralar (*şikeftler)* bulunmakta bunun yanında köylülerin "*qesr*"adını verdikleri yapılarda mevcuttur. Köyde yaşayan ve hep bu köyde kalan Pir Maho'nun belirttiğine göre; kasır (*qesr*) olan yapılar barınma amaçlı,

---

*Yezidilik'te etno-kültürel dini-sosyal tabakada din adamları grubunda olan Pirler; müritlere dini bilgileri öğretmekle görevli olmalarının yanında cemaat içerisinde cemaatin değişik kastları arasında ilişki ve genel kominikasyon sağlamanın birer görevlileri olarak tanımlanırlar.

**Hane= mağara (şikeft), kasır (qesr) ve evler.

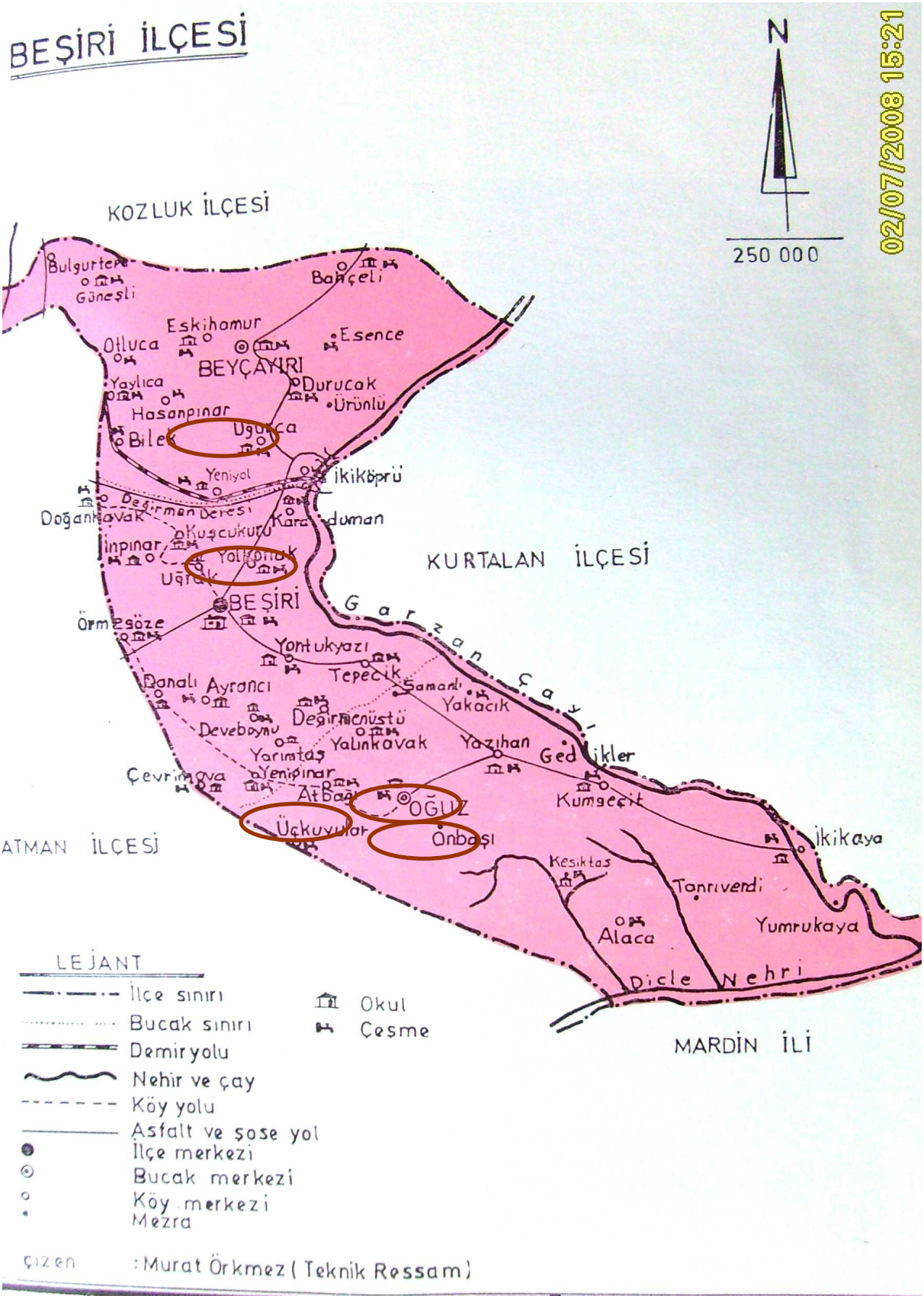
mağaralar (*şikeftler)* ise hayvanlar için kullanılmaktaydılar.

Şekil 4.4.3 Yolveren köyü barınma amaçlı mekânlardan olan bir *qesr* (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.4.4 Yolveren (Çinerya) köyünden genel görüntü (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.4.5 Beşiri'ye bağlı Yezidi (Üçkuyular, Oğuz, Yolkonak, Uğurca, Onbaşı,) köyleri daire içinde gösterilmiştir (1973, Siirt İl Yıllığı).

Üçkuyular (Feqira / Faqira / Fakiran / Fakira) köyü:

Bu köy Beşiri'ye bağlıdır. Beşiri' den 25 km uzaklıktadır (Şekil 4.4.6, Şekil 4.4.7).

Üçkuyular köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler, 1990), bazı kaynaklarda tarih ve nüfus bilgisi beraber verilmekte ve en eski bilgi 1960 tarihidir (Zengin, 2005). Bu tarihte köyde 145 kişi yaşamaktadır. 1973 Siirt il yıllığına göre bu köyde 236 kişinin yaşadığı belirtilmekte ama bunların dini ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. 2000 yılında bu köyde 6 Yezidi yaşamakta (Taşğın, 2005). Günümüzde dört Yezidi aile yaşamaktadır. Köyde Yezidilerin ruhani yapılarının bir parçası olan şeyhleri[*]de bulunmaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Siirt İl Yıllığı, Harita v.b) Üçkuyular, bazı kaynaklarda Fakiran (Harita) adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Feqira'dır. Diğer bazı kaynaklarda Faqira (Zengin 2005) diye geçiyor.

Şekil 4.4.6 Üçkuyular (Feqira) köyünün mezarlığından köye bakış (Rojat Aksoy, 2008)

[*] Yezidilikte şeyh; dini otorite sahibidir.

1973 Siirt il yıllığına göre hane adedi 37 geçiyor ama günümüzde hane sayısı daha azdır.

Köyde evler tepe üzerine inşa edilmiş geneli yıkılmış durumdadır. Eski geleneksel teknik ve malzeme (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) ile yapılan evler yanında yeni teknik ve malzeme (betonarme) ile yapılan evler de mevcuttur.

Şekil 4.4.7 Üçkuyular (Feqira) köy evlerinden genel görünüm (Rojat Aksoy, 2008).

Uğurca (Qoruk /Koruk) köyü:

Bu köy Beşiri'ye bağlıdır. Beşiri' den 10 km uzaklıktadır (Şekil 4.4.8).

Uğurca köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler, 1990), bazı kaynaklarda tarih ve nüfus bilgisi beraber verilmekte ve en eski bilgi 1940 tarihidir. Bu tarihte köyde 10 kişi yaşarken 1945 yılında 328 kişi yaşamaktadır (Zengin, 2005). 1973 Siirt il yıllığına göre bu köyde 271 kişinin yaşadığı belirtilmekte ama bunların dini ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. 2000 yılında bu köyde 7 Yezidi yaşamakta (Taşğın, 2005). Günümüzde köyde üç Yezidi aile yaşamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Siirt İl Yıllığı) Uğurca, bazı kaynaklarda Qoruk (Zengin, 2005) adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Qoruk'dır. Diğer bazı kaynaklarda Koruk (Türkdoğan, 2005) diye geçiyor.

1973 Siirt il yıllığına göre hane adedi 44'tür ama günümüzde hane sayısı daha azdır. Eski geleneksel teknik ve malzeme (yörede bulunan kerpicin kullanılması gibi) ile yapılan evler yanında yeni teknik ve malzeme (betonarme) ile yapılan evler de mevcuttur.

Şekil 4.4.8 Uğurca (Qoruk) köyünden bir ev görüntüsü (Rojat Aksoy, 2008)

Yolkonak (Hecre / Hicri) köyü:

Bu köy Beşiri'ye bağlıdır. Beşiri' den 3 km uzaklıktadır (Şekil 4.4.9).

Yolkonak köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler, 1990), bazı kaynaklarda tarih ve nüfus bilgisi beraber verilmekte ve en eski bilgi 1940 tarihidir. Bu tarihte köyde 244 kişi yaşamaktadır (Zengin, 2005). 1973 Siirt il yıllığına göre bu köyde 232 kişinin yaşadığı belirtilmekte ama bunların dini ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Günümüzde köyde bir Yezidi ve Müslümanlar yaşamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Siirt İl Yıllığı) Yolkonak bazı kaynaklarda Hicri (Zengin, 2005) adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Hecre'dir

Köyde eski geleneksel teknik ve malzeme (kerpicin kullanılması gibi) ile yapılan evler yanında yeni teknik ve malzeme (betonarme) ile yapılan evler de mevcuttur.

Şekil 4.4.9 Yolkonak (Hecre) köyü (Rojat Aksoy, 2008)

Oğuz (Şimze / Şimiz) köyü:

Bu köy Beşiri'ye bağlıdır. Beşiri' den 25 km uzaklıktadır (Şekil 4.4.10).

Oğuz köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler, 1990), bazı kaynaklarda tarih ve nüfus bilgisi beraber verilmekte ve en eski bilgi 1940 tarihidir. Bu tarihte köyde 335 kişi yaşamaktadır (Zengin, 2005). 1973 Siirt il yıllığına göre bu köyde 868 kişinin yaşadığı belirtilmekte ama bunların dini ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. 2000 yılında bu köyde 13 Yezidi yaşamakta (Taşğın, 2005). Günümüzde köyde Yezidiler ve Müslümanlar yaşamaktadır.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Siirt İl Yıllığı) Oğuz bazı kaynaklarda Şimiz (Zengin, 2005) adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Şimze'dir.

Köyde eski geleneksel teknik ve malzeme evler (kerpicin kullanılması gibi) ile yapılan evler yanında yeni teknik ve malzeme (betonarme) ile yapılan evler de mevcuttur.

Şekil 4.4.10 Oğuz (Şimze) köyünden görünüş (Rojat Aksoy, 2008)

Onbaşı (Şahsım) mezrası:

Bu mezra Beşiri'ye bağlı Oğuz köyünün mezrasıdır (Şekil 4.4.11).

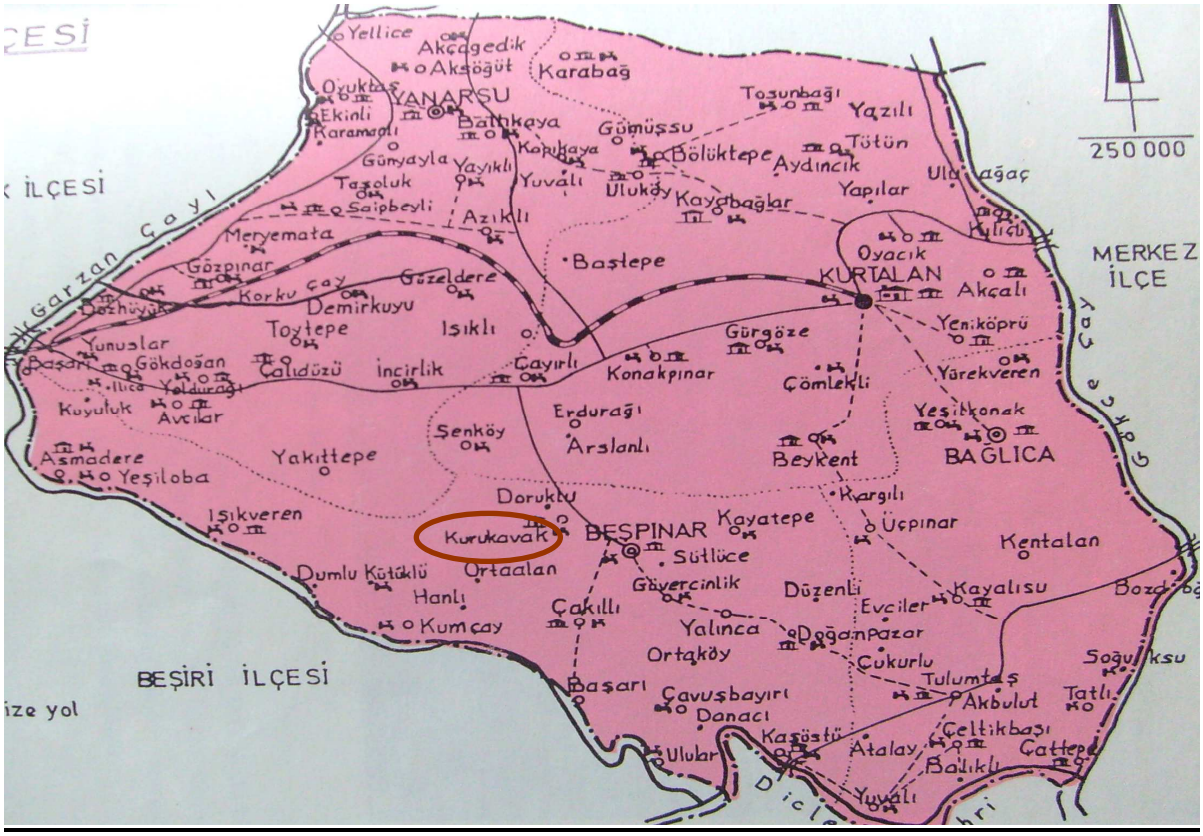
Onbaşı mezrasında Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu mezranın Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler, 1990), bazı kaynaklarda tarih ve nüfus bilgisi beraber verilmekte ve en eski bilgi 1985 tarihidir (Turan 1993, Taşğın 2005). Günümüzde mezrada Yezidiler yaşamaktadır.

Mezranın adı günümüz resmi kayıtlarda (Siirt İl Yıllığı) Onbaşı, bazı kaynaklarda Şahsime (Zengin, 2005) adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Şahsime'dir.

Köyde Eski geleneksel teknik ve malzeme (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) ile yapılan evler yanında yeni teknik ve malzeme (betonarme) ile yapılan evler de mevcuttur.

Şekil 4.4.11 Onbaşı (Şahsım) mezrası (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.4.12 Yezidi köyü Kurukavak* daire içinde gösterilmiştir (1973, Siirt İl Yıllığı)

* Bu köy 1973 Siirt İl yıllığına göre Kurtalan'a bağlı idi.

Kurukavak (Hamduna /Hamdunan) köyü:

Bu köy Beşiri'ye bağlıdır. Beşiri' den 19 km uzaklıktadır (Şekil 4.4.13).

Kurukavak köyünde Yezidilerin burada yerleşik durumu ile ilgili ulaşılan kaynaklarda; bu köyün Yezidi yerleşimi olduğu belirtilmesinin (Turan 1993, Taşğın 2005, Türkdoğan 2005) yanında bazı kaynaklarda tarih verilmeden nüfus bilgisi verilmekte (İşler, 1990), bazı kaynaklarda tarih ve nüfus bilgisi beraber verilmekte ve en eski bilgi 1940 tarihidir (Zengin, 2005). Bu tarihte köyde 231 kişi yaşamaktadır. 1973 Siirt il yıllığına göre bu köyde 508 kişinin yaşadığı belirtilmekte ama bunların dini ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. 2000 yılında bu köyde 10 Yezidi yaşamaktadır (Taşğın, 2005). Bu bilgi bize köyde yaşamakta olan Yezidi Ali Boran'ın söylediği köyün 1995 ten sonra boşaltılmış olduğu iddiasını güçlendirmektedir. Günümüzde üç Yezidi aile yaşamaktadır ve birde Koçerler var. Koçerler burada çoban(şivan) görevini yapmakta olan bir ailedir.

Köyün adı günümüz resmi kayıtlarda (Siirt İl Yıllığı) Kurukavak adı olarak geçmektedir. Köyün ismi yerli halk arasında Hamdunan'dır. Diğer bazı kaynaklarda Hamduna (Zengin 2005) diye geçiyor.

Köy ilk önceleri 100 haneli iken günümüzde yaklaşık olarak 30 hanelidir. Bu köyde mezarlıktaki türbenin şekli* dikkat çekmiştir (Şekil 4.4.14). Yezidilerde ölen büyüklerine mezarlıklarda türbe (EK 1) yaptırmak büyük önem taşır. Hemen hemen her köyde göze çarpan bu türbeler kutsal sayılmış ve bayram gibi önemli günlerde burada toplanılmaktadır (İşler, 1990).

Köyde Eski geleneksel teknik ve malzeme (yörede bulunan taşların kullanılması gibi) ile yapılan evler yanında yeni teknik ve malzeme (betonarme) ile yapılan evler de mevcuttur.

* Bu köyde oturan Yezidi Ali Boran'ın dediğine göre; Buradan göç etmek zorunda kalan Yezidiler kendilerini beladan kurtarmak için yaptırdıkları muskaları bu ziyaretin içine atıp göç etmişler. Muskalarını bile kendilerinin olmayan bir yere götürmeyip kendilerine ait olan yere bırakmışlardır. Göç olgusundan önce bütün Yezidi köylerinde kubbeli bir ziyaret bulunmaktaydı. Bu kubbeli yapılar Yezidiliğin simgesi niteliğindedir.

Şekil 4.3.13 Köye giriş yolundan Kurukavak (Hamdunan) köyüne bakış (Rojat Aksoy, 2008)

Şekil 4.4.14 Kurukavak (Hamdunan) köyü mezarlığında Ğefure Riya türbesi (Rojat Aksoy, 2008)

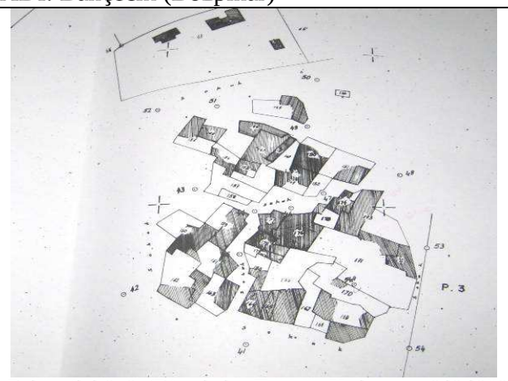
5. KATALOG

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Katalog No: 1

İLİ: Diyarbakır
İLÇESİ: Merkez
KÖY ADI: Bahçecik (Bozpınar)

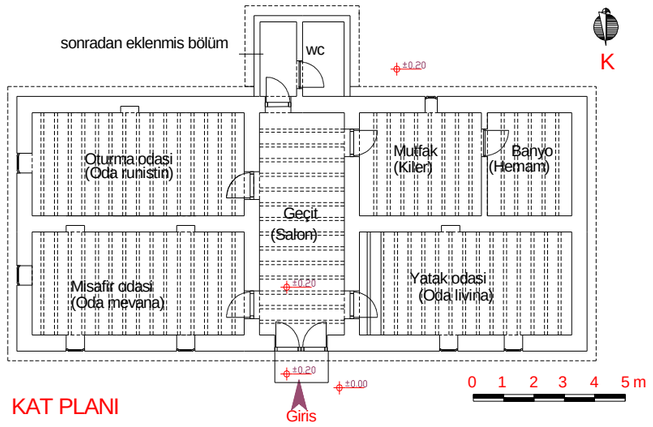
SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Bilinmiyor

Bahçecik köyü (Diyarbakır Tapu ve Kadastro müdürlüğü)

(Rojat Aksoy, 2008)

KAT PLANI

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

.

GÖZLEMLER:

Bir aile tarafından kullanılmakta olan konut düz arazide konumlanmış, tek katlı bir yapıdır. Ortada geçit (*salon),* iki yanında 2'şer oda bulunmaktadır. Yapıda simetrik bir düzenleme hâkimdir ancak bu simetri bazı müdahalelerle az da olsa bozulmuştur.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda kerpiç kullanılmış, iç ve dış yüzeyler sıvanmıştır. Pencere ve kapılar ahşaptır. Tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar),* bu kirişlerin üzerinde de tahtalar bulunmaktadır. Yapı düz damla örtülmüştür. Dama ahşap taşınabilir bir merdivenle ulaşılabilmektedir.

Ayrı mekânlarda ayrı işlevler gerçekleşmekte, günlük oturma, yemek yeme, misafir ağırlama ve yıkanma işlevleri için ayrı mekânlar bulunmaktadır. Özellikle evin içinde mutfak (*kiler*) ve banyo (*hemam*) gibi mekânların olması evin geç bir döneme ait olduğunu göstermektedir. Misafir ve oturma odasında halıların üzerinde oturmak için "*minderler, doşekler, külavlar*" kullanılmaktadır. Burada duvar tarafında da yastıklar (*bahlifler*) bulunmaktadır. Duvarlardaki küçük nişlere (*taq*) bazı eşyalar konulmuştur. Küçük nişler kapaksız olup yörede dokunmuş desenli bir örtüyle kapatılmıştır. Sıcak havalarda damda bulunan "*taht*"tın üzerinde uyunmaktadır.

*İtalik yazılan kelimeler mekânların yerli adlarıdır.

Batı Cephesi

Oturma odasının (*oda runiştine*) içi

Misafir odası (*Oda mevana*)girişi

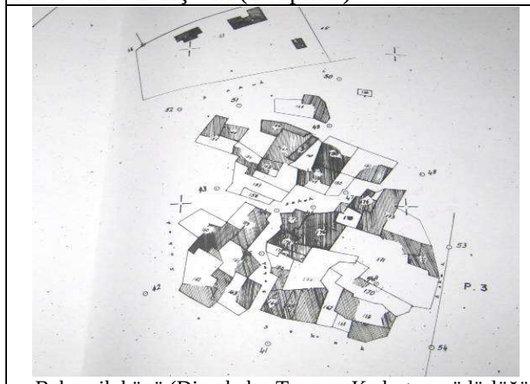
Yatak odasının (*Oda livina*) içi

Misafir odası (*Oda mevana*)içi

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

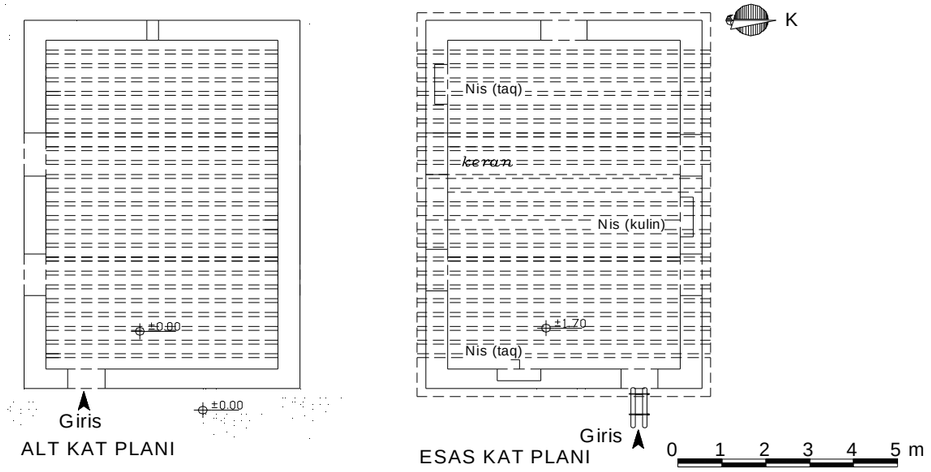
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 2
İLİ: Diyarbakır İLÇESİ: Merkez KÖY ADI: Bahçecik (Bozpınar)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Bilinmiyor

Bahçecik köyü (Diyarbakır Tapu ve Kadastro müdürlüğü)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

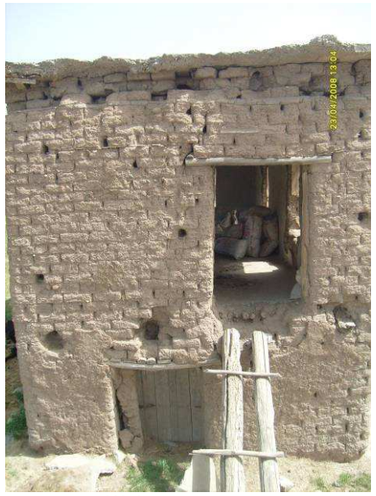
Günümüzde kullanılmayan konut düz arazide konumlanmış, iki katlı bir yapıdır. Yarı yıkık bir durumdadır. Esas kat, tek odadan oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda kerpiç kullanılmış, iç yüzeyler sıvalı, dış yüzeyler sıvasızdır. Zeminden 170 cm yüksekte olan esas kata ahşap ve taşınabilir seyrek basamaklı bir merdivenle ulaşılabilmektedir. Alt katta ahşap kapı bulunmakla beraber esas katta kapı boşluğunun sadece ahşap hatılı kalmıştır. Pencere boşluklarında da sadece ahşap hatıl bulunmaktadır. Esas katta tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar)*, bu kirişlerin üzerinde tahtalar yer almakta, tahtaların üstüne de beton serildiği görülmektedir. Yapı düz damlıdır.

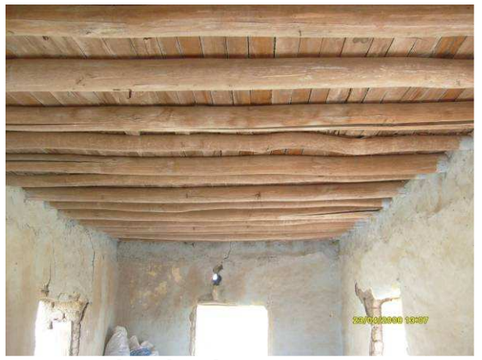
Evin giriş cephesi doğuya bakmaktadır. Köylülerin anlattığına göre alt kattaki odada günlük yaşam (günlük oturma, yemek yeme, yatma, dinlenme) faaliyetleri sürdürülmekteydi. Esas kattaki odada misafirler ağırlanmaktaydı. Esas kat odasındaki büyük nişe *(kuline)* yataklar, küçük nişlere (*taqlara*/*taklara*) de çeşitli eşyalar konulmaktaydı. Nişler kapaksızdır.

Kuzey Cephesi

Girişten görünüş

Esas kattaki odanın tavanı

Odanın içindeki küçük niş (*taq/ tak*)

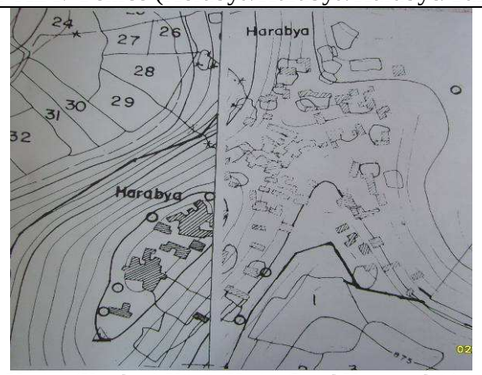
Kuzeybatıdan Görünüş

Duvar örgüsü ve pencereler

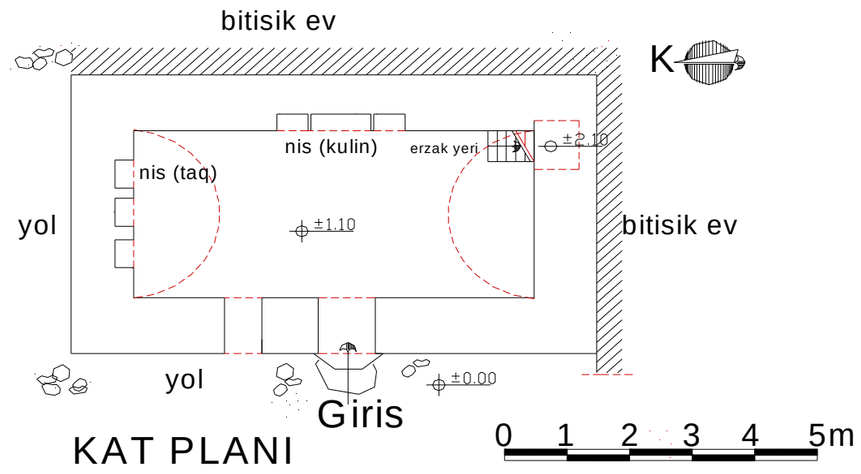
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 3
İLİ: Mardin İLÇESİ: Midyat KÖY ADI: Yenice (Xerabya/Harabya/Harabye/Tarabya)	SOKAK ADI: yok EV NO: 46 SAHİBİ: Bilinmiyor

Yenice (Xerabya) Köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

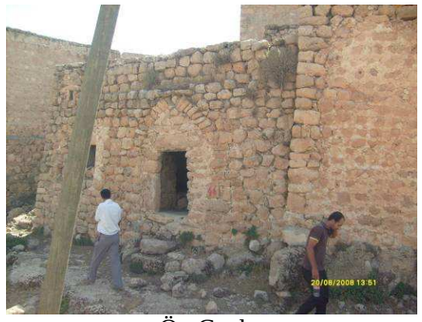
GÖZLEMLER:

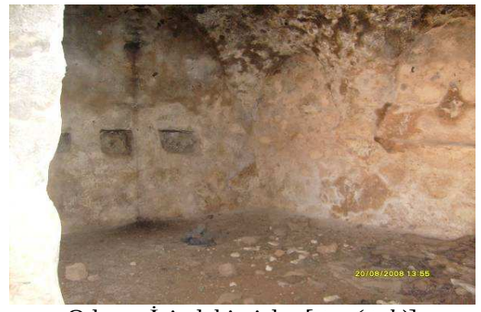
Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış, tek katlı ve tek odalı bir yapıdır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmıştır. Tavanlar içten tonozludur. Kapı boşluğu üstünde taştan hatıl, onun üstünde de bir kemer yer almaktadır. Pencere boşluğunda taştan bir hatıl, nişlerde ise bazen taştan hatıllar bazen de kemerler kullanılmıştır. Yapı düz damlıdır.

Komşu Doğançay köyünden İdris Demir'in açıklamalarına göre evin bütün işlevleri (günlük oturma, misafir ağırlama, yemek yeme, yıkanma) bu tek odada görülmekteydi. Odanın içinde büyük nişlere *(kulinlere)* yataklar, küçük nişlere (*taq*lara/*taklara)* de daha küçük bazı eşyalar konulmaktaydı. Oda içinden birkaç basamakla çıkılan hücrede erzaklar saklanmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

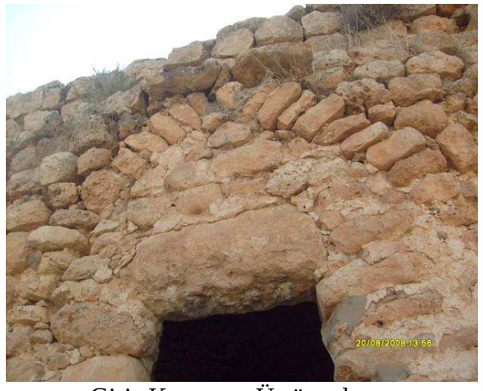
Arazi eğiminden dolayı bu evin damı doğu yönünde bitişik olan evin terası (*tavoşku*) olmaktadır.

Ön Cephe

Odanın İçindeki nişler [*taq(tak)*]

Kapı ve pencereden görünüş

Odanın içindeki erzak yeri için merdiven

Giriş Kapısının Üstü ve lento

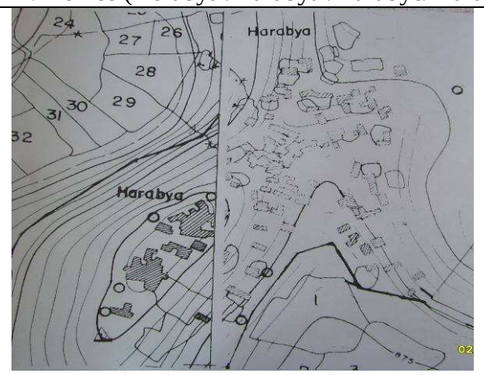
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Katalog No: 4

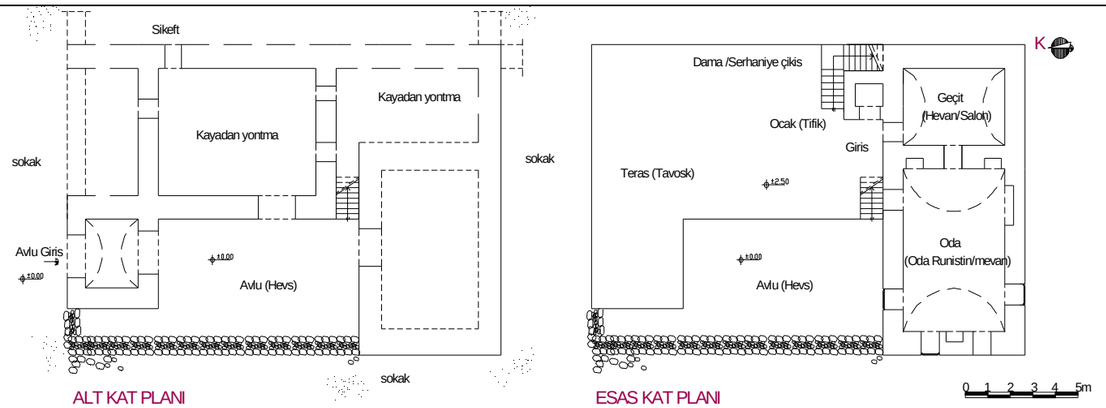
Lİ: Mardin
İLÇESİ: Midyat
KÖY ADI: Yenice (Xerabya /Harabya /Harabye/ Tarabya)

SOKAK ADI: Yok
EV NO: 32
SAHİBİ: Bilinmiyor

Yenice (Xerabya) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

.

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış, iki katlı bir yapıdır. Alt katın (*şikeftin*) duvarlarının bazıları kayadan oyularak bazıları da taştan örülerek yapılmıştır. Esas kat terasa (*tavoşk*) açılan geçitli (*salonlu/hevanlı)* tek odalı bir düzenlemedir.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmıştır. Esas katta tavanlar içten tonozludur. Kapı ve pencere boşluklarının üstü dıştan hatıllı, içten de kemerlidir. Batı cephesindeki iki Ahşap pencere sağlam durumdadır. Kuzey cephesinde tek kanatlı bir pencere ve içi taşlarla doldurulmuş bir pencere boşluğu bulunmaktadır. Nişler kemerlidir ve kapakları yoktur. Dışarıdan avluya geçiş iki tarafı eyvanlı ve tonozlu bir mekân aracılığıyla yapılmaktadır. Esas kata taştan tek kollu bir merdivenle, dama (*serhani*) ise kolları bir ocağın (*tifik*) iki yanına yerleştirilmiş L biçiminde taştan bir başka merdivenle çıkılmaktadır. Yapı düz damlıdır.

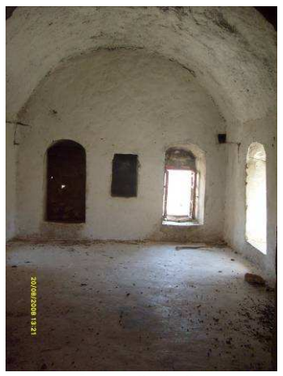
Komşu Doğançay köyünden İdris Demir'in açıklamalarına göre esas kattaki oda evin tüm işlevleri (günlük oturma, yatma, yemek yeme, misafir ağırlama) için kullanılmaktaydı. Odanın içindeki büyük nişlere *(kulinlere)* yataklar, küçük nişlere (*taqlara)* de daha küçük bazı eşyalar konulmaktaydı. Geçit odayla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla erzaklar buraya konulmaktaydı. Yıkanma ihtiyacı da bu mekânlardan birinde karşılanmakta, tuvalet ihtiyacı ise evin dışında karşılanmaktaydı. Avlu (*hevş*) ve teras evin bir parçasıdır, terasta sebzeler kurutulmaktaydı.

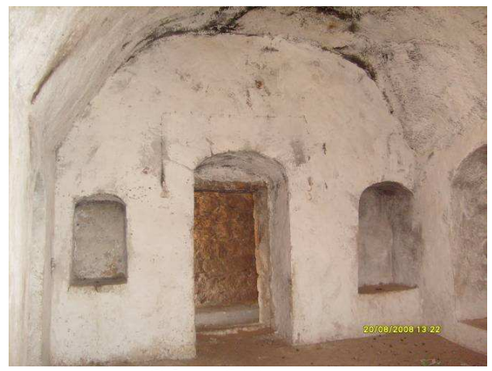

Esas kata giriş merdiveni

Avluya giriş kemeri

Batıdan Görünüş

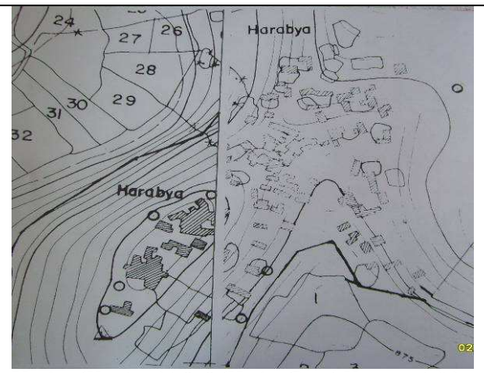

Odanın içinden Görünüş ve niş (*taq*)

Odaya Giriş Kapısı

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

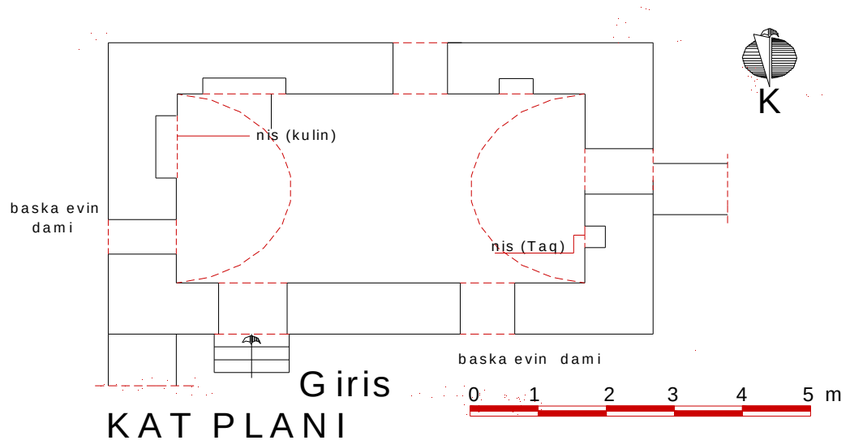
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 5
İLİ: Mardin İLÇESİ: Midyat KÖY ADI: Yenice (Xerabya / Harabya / Harabye/ Tarabya)	SOKAK ADI: Yok EV NO: 47 SAHİBİ: Bilinmiyor

Yenice (Xerabya) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış, tek katlı ve tek odalı bir yapıdır.

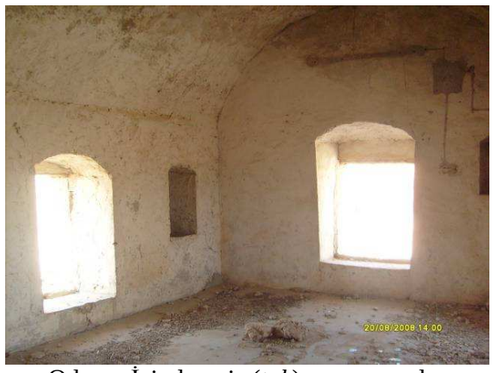
Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmış, iç yüzeyi sıvalı dış yüzeyi sıvanmamıştır. Tavan içten tonozludur. Kapı boşluğu vardır. Pencere boşluklarında içte kemer, dışta ta hatıl kullanılmıştır. Batı cephesindeki pencere boşluğu taşlarla doldurulmuştur. Nişler kemerli ve kapaksızdırlar. Yapı düz damlıdır.

Komşu Doğançay köyünden İdris Demir'in açıklamalarına göre bu tek odada evin bütün işlevleri (günlük oturma, misafir ağırlama, yemek yeme, yıkanma) görülmekteydi. Odanın içinde büyük nişlere *(kulinlere)* yataklar, küçük nişlere (*taqlara*/*taklara)* de daha küçük bazı eşyalar konulmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

Arazi eğiminden dolayı bu evin terası (*tavoşku*) başka evin damı olmaktadır.

Odanın içindeki Niş (*kulin* ve *tak*)

Odanın İçinden niş (*tak*) ve pencereler

Evin giriş kapısından Görünüş

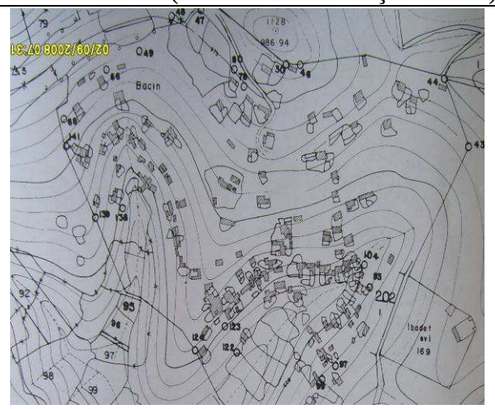
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

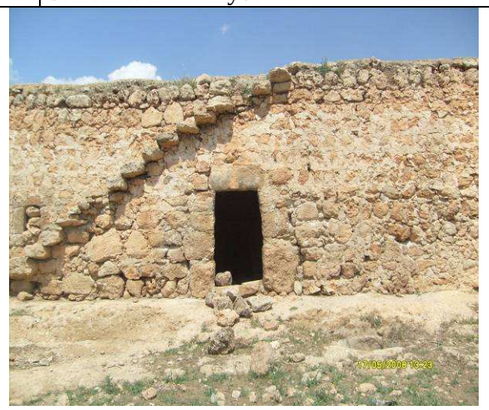
Katalog No: 6

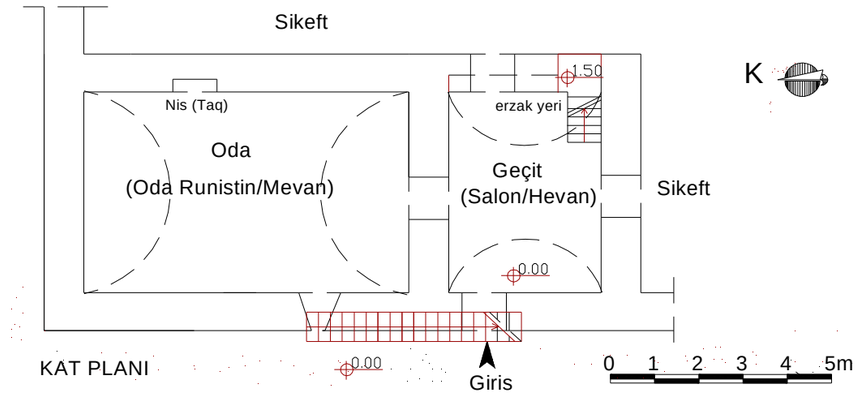
İLİ: Mardin
İLÇESİ: Midyat
KÖY ADI: Güven (Bacinê / Bacin / Biçin / Bacın)

SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Bilinmiyor

Güven (Bacine) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

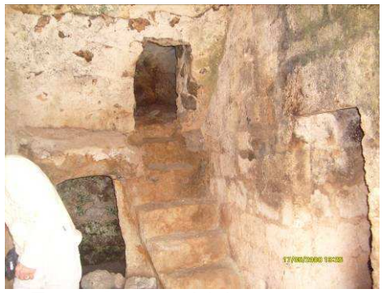

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut, eğimli arazide konumlanmış, tek katlıdır. Yapının bazı kısımları kayadan oyularak bazı kısımları ise taştan örülerek yapılmıştır. Esas kat, bir geçit (*salon/hevan*), bir oda ve yarı bodrum bir mekândan (*şikeftten*) meydana gelmektedir.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmış iç yüzeyi kısmen sıvalı dış yüzeyi ise sıvanmamıştır. Tavanlar içten tonozludur. Kapı boşluklarında taştan hatıllar kullanılmıştır. Evin tek bir penceresi bulunmaktadır. Pencere içte kemerli ve mazgal biçimindedir. Odada ki nişte (*taqta*) kemerlidir. Dama, duvara oturan taştan konsol bir merdivenle çıkılmaktadır. Yapı düz damlıdır.

Komşu Doğançay köyünden İdris Demir'in açıklamalarına göre bu tek odada evin bütün işlevleri (günlük oturma, misafir ağırlama, yemek yeme, yıkanma) gerçekleşmekteydi. Ayrıca geçit, odayla dış ortamın irtibatını sağlamakta, bazı eşyalarla erzaklar da burada saklanmaktaydı. Odanın içindeki küçük nişe ufak tefek eşyalar konulmaktaydı. Geçitte birkaç basamakla çıkılan hücrede çeşitli erzaklar saklanmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı evin dışında giderilmekteydi.

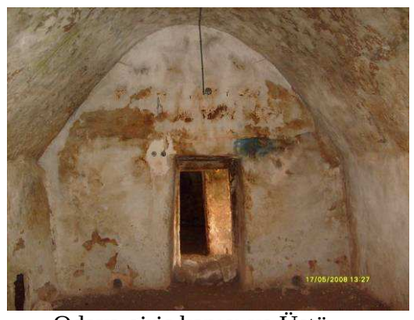

Erzak deposu girişi

Odaya giriş

Odanın içi ve pencere

Tavandaki tonozdan ve kapı üstünden görünüş

Odaya giriş kapısı ve Üstü

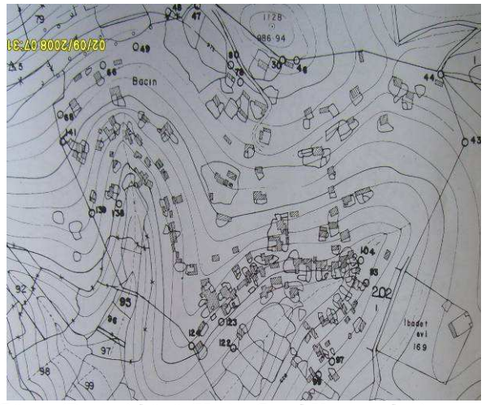
Fotoğraflar: Rojat AKSOY,2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

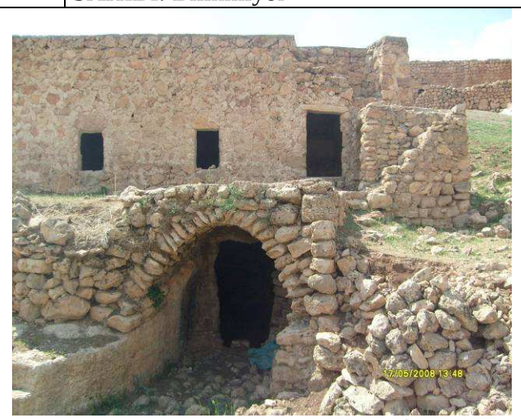
Katalog No: 7

İLİ: Mardin
İLÇESİ: Midyat
KÖY ADI: Güven (Bacinê / Bacin / Biçin / Bacın)

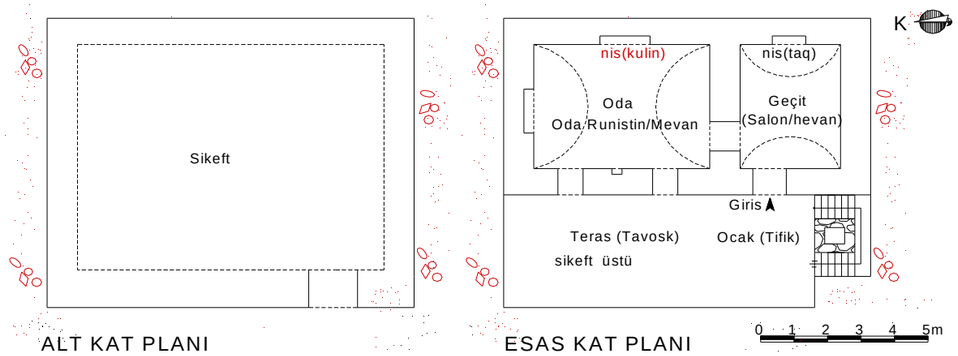
SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Bilinmiyor

Güven (Bacine) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

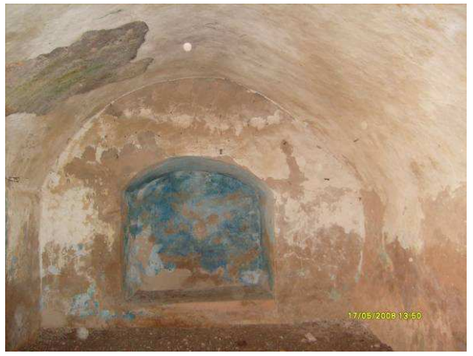
Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış iki katlı bir yapıdır. Alt katı (*şikeft*) kayanın oyulmasından meydana gelmiş, esas katı terasa (*tavoşk*) açılan geçitli (*salonlu / hevanlı)* tek odalı bir düzenlemedir.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmış iç yüzeyi sıvalı dış yüzeyi sıvanmamıştır. Alt katta tonozlu bir giriş eyvanı bulunmaktadır. Esas katta tavan içten tonozludur. Kapı boşluğu vardır. Pencere boşluklarında dışta taştan hatıl, içte kemer, nişlerde de kemer kullanılmıştır. Dama (*serhani*) ise kolları bir ocağın (*tifik*) iki yanına yerleştirilmiş L biçiminde taştan bir başka merdivenle çıkılmaktadır. Yapı düz damlıdır.

Komşu Doğançay köyünden olan İdris Demir'in açıklamalarına göre esas kattaki oda evin bütün işlevleri (günlük oturma, yatma, yemek yeme, misafir ağırlama, yıkanma) için kullanılan bir mekândır. Odanın içindeki büyük nişlere *(kulin)* yataklar, küçük nişlere (*taq*/*tak)* de bazı eşyalar konulmaktaydı. Geçit, odayla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla erzaklar buraya bırakılmaktaydı. Teras evin bir parçasıdır, burada sebzeler kurutulmakta ve burada bulunan ocak (*tifik*) yemeklerin pişirilmesi için kullanılmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı evin dışında giderilmekteydi.

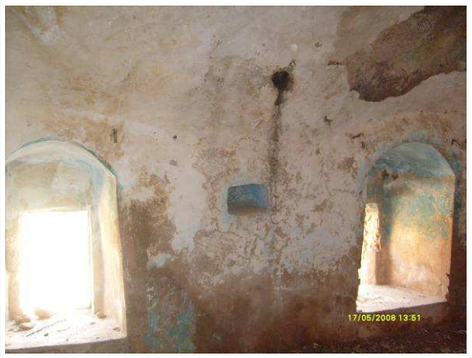
Geçitteki niş (*kulin*)

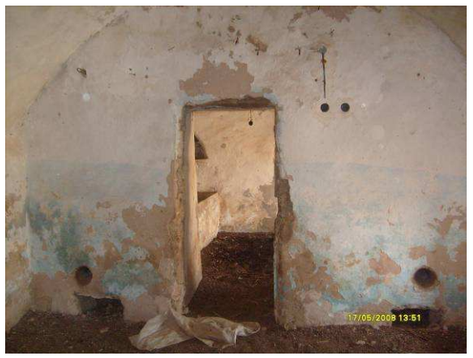
Odanın içindeki niş *(taq*)

Odanın dıştan Görünüşü

Odadaki pencereler

Odaya giriş kapısı

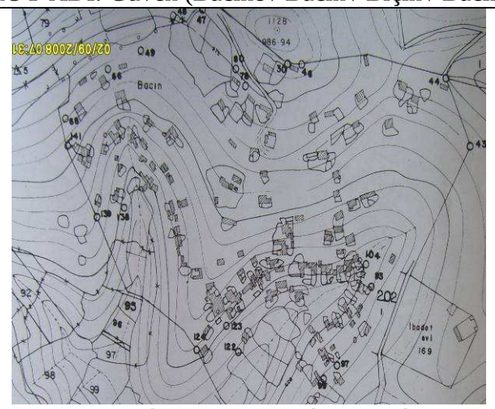
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

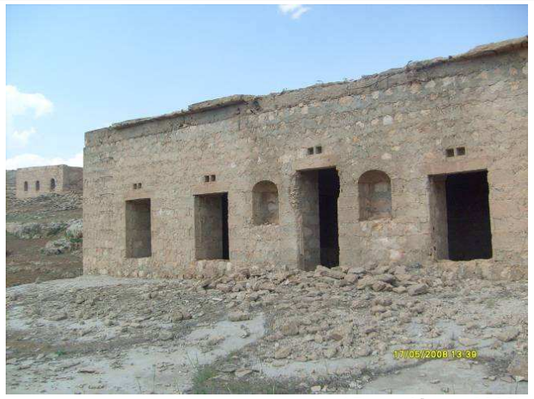
Katalog No: 8

İLİ: Mardin
İLÇESİ: Midyat
KÖY ADI: Güven (Bacinê / Bacin / Biçin / Bacın)

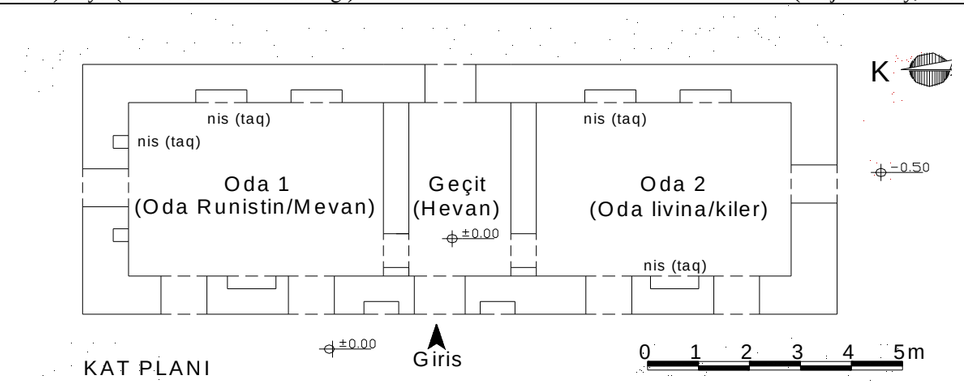
SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Bilinmiyor

Güven (Bacine) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

KAT PLANI

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış tek katlı bir yapıdır. Esas kat, geçitli (*salonlu / hevanlı)* iki oda arasında bir geçitten oluşmaktadır. Geçit hem doğu hem de batı cephesinden dışarıya açılmaktadır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmış, iç ve dış yüzeyler sıvanmamıştır. Kapı boşluklarında hatıl, pencere boşluklarında içte kemer dışta hatıl, nişlerde de hatıl kullanılmıştır. Yapı düz damlıdır. İçte beton/betonarme(?) bir tavan görülmekte, dıştan da beton/betonarme(?) tavan döşemesi algılanmaktadır.

Komşu Doğançay köyünden olan İdris Demir'in açıklamalarına göre eve girildiğinde solda kalan 1 nolu odanın günlük oturma, misafir ağırlama sağda kalan 2 nolu odanın ise yatma ve yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmaktaydı. Odalardaki nişlere (*taq/tak)* ise bazı eşyalar konulmaktaydı. Ortadaki geçit, odalarla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla erzaklar burada saklanmaktaydı. Yıkanma ihtiyacı da bu mekânlardan birinde karşılanmakta, tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

Evin giriş cephesinde kapının iki yanında, yerden yüksekte iki kemerli niş, kapı ile pencere boşluklarının üstünde ise kare biçimli birer çift delik (güvercinlik?) yer almaktadır.

Oda 1'deki pencere ve niş (*taq*)

Kapıdan görünüş

Önden Görünüş

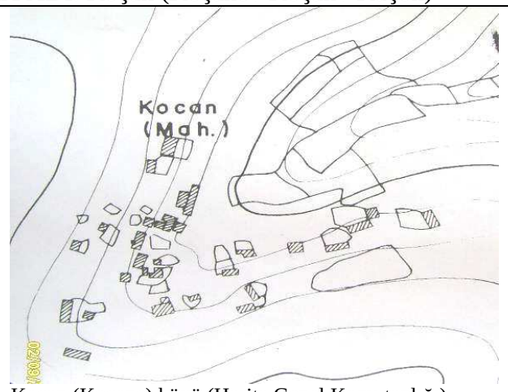
Oda 2'nin içi

Evin önden görünüşü

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

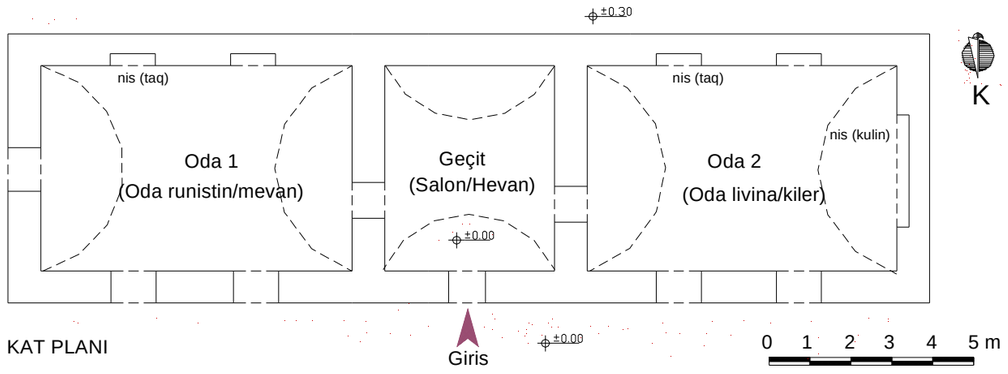
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 9
İLİ: Mardin İLÇESİ: Midyat MEZRA ADI: Koçan (Koçanê / Koçan / Kaçon)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Bilinmiyor

Koçan (Koçane) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

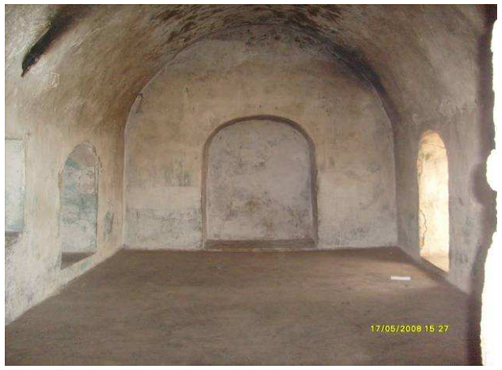
Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış tek katlı bir yapıdır. Esas kat, ortada geçitli (*salonlu / hevanlı)* ve iki yanında odadan oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmış içten kısmen sıvalı olmakla beraber dıştan sıvanmamıştır. Tavanlar içten tonozludur. Kapı ve pencere boşluklarında içte kemer dışta hatıl, nişlerde kemer kullanılmıştır. Batı cephesindeki pencere boşluğu taşlarla doldurulmuştur. Yapı düz damlıdır.

Komşu Doğançay köyünden İdris Demir'in açıklamalarına göre eve girildiğinde solda kalan 1 nolu odanın günlük oturma, misafir ağırlama sağda kalan 2 nolu odanın ise yatma, yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılırdı. Odaların içindeki büyük nişe *(kulin)* yataklar, küçük nişlere (*taq*/*tak)* de bazı eşyalar konulmaktaydı. Ortada geçit, odalarla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla erzaklar burada saklanmaktaydı. Yıkanma ihtiyacı da bu mekânlardan birinde karşılanmakta, tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

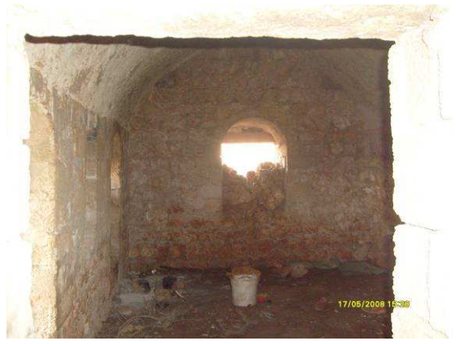
Odanın içinde Niş (*Taq*)

Oda 2'nin (*Oda livina*) içi

Evin arkadan Görünüşü

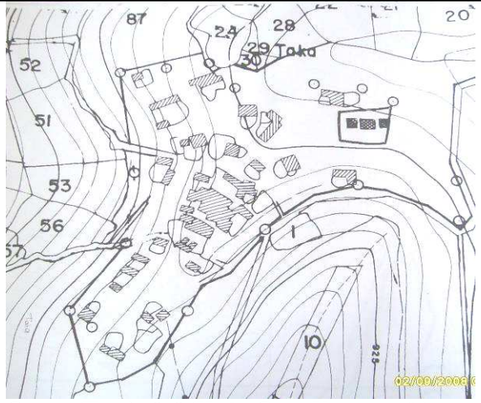
Oda 1

Odaya Giriş Kapısının Üstü

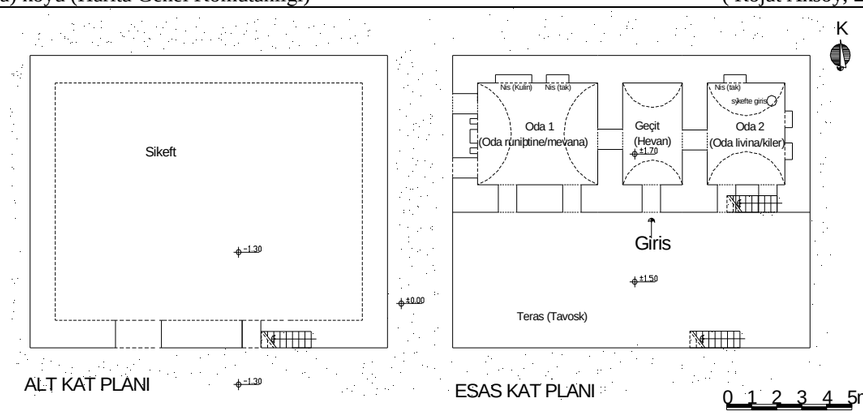
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 10
İLİ: Mardin İLÇESİ: Midyat KÖY ADI: Oyuklu (Taqa / Taki / Taka)	SOKAK ADI: Yok EV NO: 36 SAHİBİ: Bilinmiyor

Oyuklu (Taqa) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

.

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış iki katlı bir yapıdır. Alt katın (*şikeftin*) duvarlarının bazıları kayadan oyularak bazıları ise taştan örülerek yapılmıştır. Esas kat, terasa (*tavoşk*) açılan geçitli (*salonlu / hevanlı)* iki odalı bir düzenlemedir.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş, pencere kemerlerinde ve boşluklarının etrafında iri düzgün kesme taşlar kullanılmıştır. Yarısı taş örülerek kapatılan şikeftin girişi, kemerlidir. Tavanlar içten tonozludur. Kapı ve pencere boşluklarında, nişlerde kemer kullanılmıştır. Dama ve terasa duvara oturan taştan bir merdivenle çıkılmaktadır. Yapı düz damlıdır.

Komşu Doğançay köyünden İdris Demir'in açıklamalarına göre eve girildiğinde solda kalan 1 nolu odanın günlük oturma, misafir ağırlama sağda kalan 2 nolu odanın ise yatma ve yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılırdı. Yıkanma ihtiyacı da bu odalardan birinde karşılanmaktadır. Odaların içindeki büyük nişlere *(kulinlere)* yataklar, küçük nişlere (*taqlara)* ise bazı eşyaların bırakıldığı belirtilmiştir. 2 nolu odada 60 cm çapındaki merdivenli dairesel açıklıktan alt kata bağlantı sağlanmış olması çok ilginçtir. Ortadaki geçit, odalarla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla, erzaklar buraya konulmaktaydı. Teras evin bir parçasıdır, burada sebzeler kurutulmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

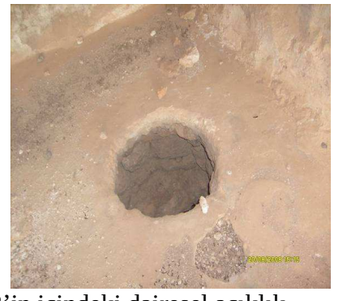

Ön Cephe

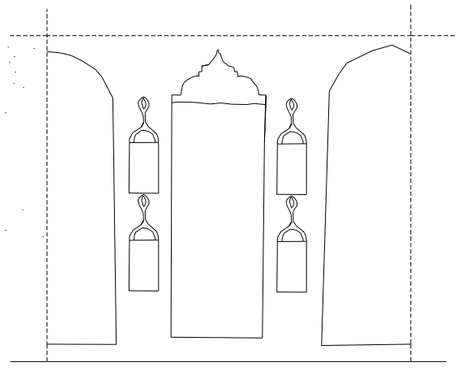

Yan cephe

Zemin katın girişi

Odanın içinde nişler (*taq*)

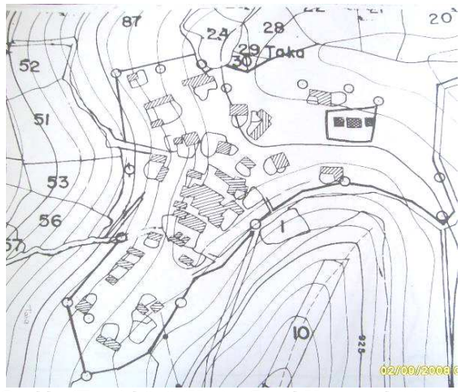

Odanın içindeki Niş (*taq*)

Oda 2'in içindeki dairesel açıklık

Oda 1 içindeki Nis (Taq)lerden görüntü

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

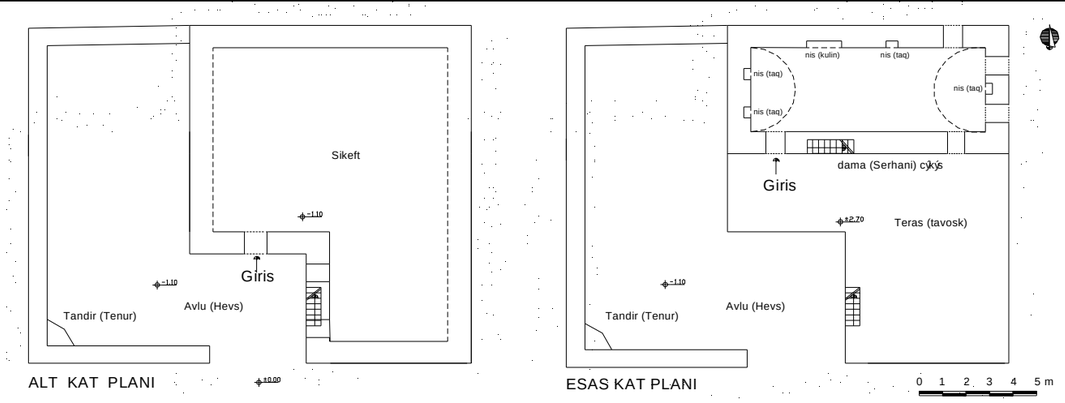
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 11
İLİ: Mardin İLÇESİ: Midyat KÖY ADI: Oyuklu (Taqa / Taki / Taka)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Bilinmiyor

Oyuklu (Taqa) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

.

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış, iki katlı bir yapıdır. Alt katın (*Şikeftin*) duvarlarının bazıları kayadan oyularak bazıları ise taştan örülerek yapılmıştır. Esas kat, terasa (*tavoşka*) açılan tek odalı bir düzenlemedir.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş köşelerde, pencere kemerlerinde ve boşluklarının etrafında iri düzgün kesme taşlar kullanılmıştır. Esas katta tavanlar içten tonozludur. Kapı ve pencere boşluklarında, nişlerde kemer kullanılmıştır. Dama ve terasa duvarlara oturan taştan merdivenlerle çıkılmaktadır. Yapı düz damlıdır.

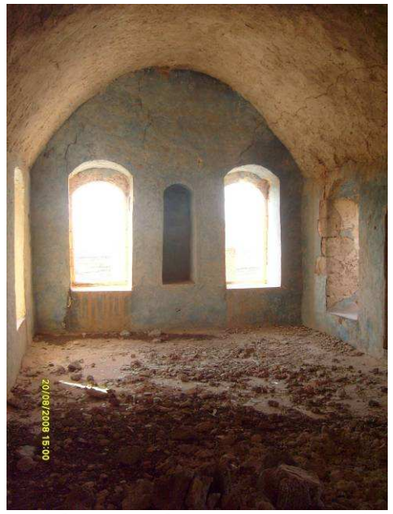
Komşu Doğançay köyünden İdris Demir'in açıklamalarına göre alt katta hayvanlar esas katta insanlar yaşamaktaydı ve bu tek mekân olan odada evin bütün işlevleri (günlük oturma, misafir ağırlama, yemek yeme, yıkanma) görülmekteydi. Odanın içinde büyük nişlere *(kulinlere)* yataklar konulmakta, küçük nişlere (*taqlara)* de bazı eşyalar konulmaktaydı. Esas kat odasının açıldığı teras evin bir uzantısıydı ve burada sebzeler kurutulmaktaydı. Avlu evin kısımlarındandır. Avlunun güneybatı köşesinde bir tandır (*tenur*) bulunmakta bu tandır ekmek pişirmek için kullanılmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

Ön Cephe

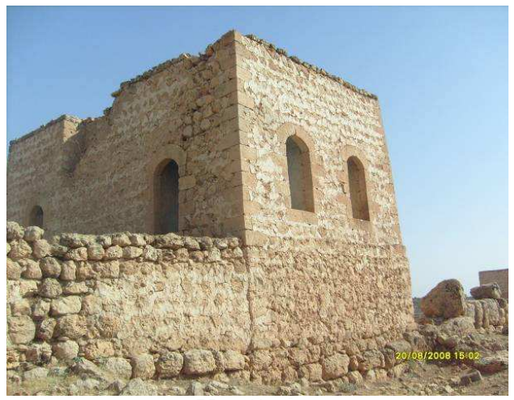
Üst katın önden görünüşü

Odanın içinden pencere ve niş (*taq*)

Avlunun içindeki tandır (*Tenur*)

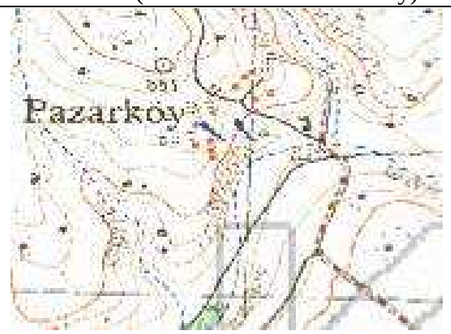

Yan Cephe

Odanın içinden niş(*taq*)

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

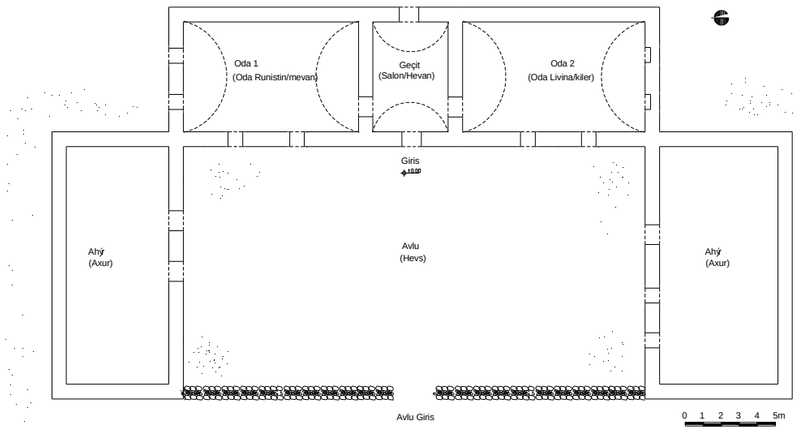
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 12
İLİ: Mardin İLÇESİ: Nusaybin KÖY ADI: Bazar (Bazare / Pazar / Pazarköy)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Bilinmiyor

Bazar (Bazare) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

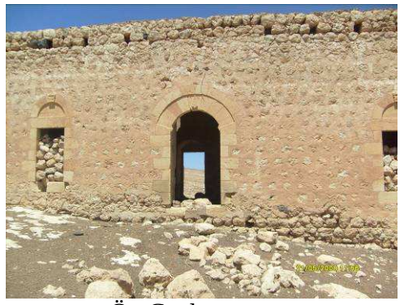
GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış tek katlı bir yapıdır. Esas katı ortada bir geçit (*salon/hevan*) ve iki yanındaki odalardan oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş, köşelerde, pencere yanlarında ve kemerlerinde düzgün iri kesme taşlar kullanılmıştır. Tavanlar tonozludur. Kapı boşluklarında ve nişlerde kemer kullanılmıştır. Batı yönünde içi moloz taşla doldurulmuş pencerelerde dışta taş hatıla yuvarlak kemerler oturmakta, kemer boşlukları ise düzgün kesme taşlarla kapatılmış bulunmaktadır. İçte ise bu pencereler kemerlidir, ancak bütün duvar yüzeyleri sıvalı olduğundan taşlar görülmemektedir. Yapı düz damlıdır.

Evin batısındaki iki köşesine dikdörtgen biçiminde iki ahır eklenmiş olup, evle birlikte ahırların oluşturduğu avlu batıdan bir duvarla kapatılmıştır. Eve girildiğinde solda kalan 1 nolu odanın günlük oturma, misafir ağırlama sağda kalan 2 nolu odanın ise yatma ve yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmıştır. Yıkanma ihtiyacı da bu odalardan birinde karşılanmaktadır. 2 nolu odanın içindeki küçük nişlere (*taqlara)* çeşitli eşyalar konulmaktaydı. Ortadaki geçit, odalarla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla erzaklar buraya bırakılmaktaydı. Ayrıca açık alan olan avlu (*hevş)* evin kısımlarındandır. Tuvalet ihtiyacı evin dışında karşılanmaktaydı.

Kapı ve pencerelerin dışında kilit taşları üzerinde yer alan figürler dikkati çekmektedir.

Ön Cephe

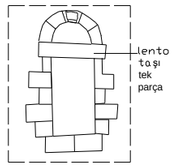
Ahırın giriş cephesi

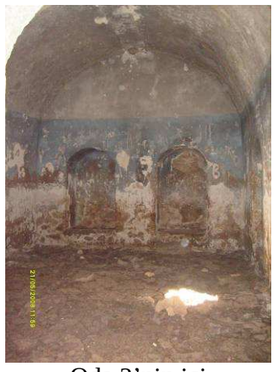

Evden Görünüş

Pencereden Görünüş

Oda 2'nin içi

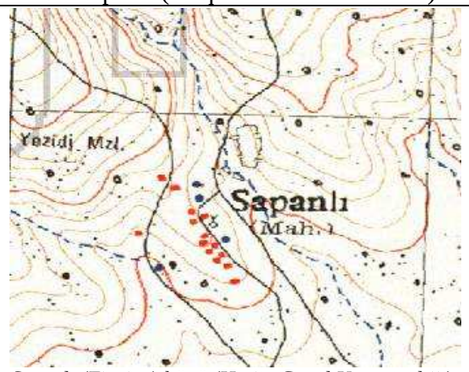
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

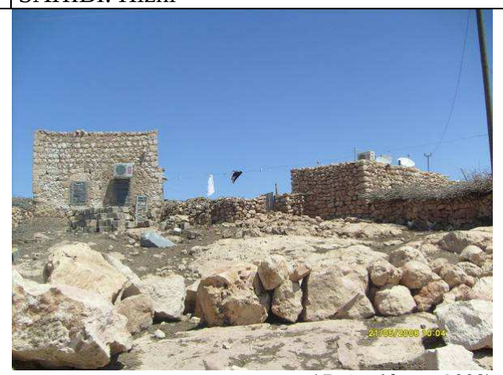
Katalog No: 13

İLİ: Mardin
İLÇESİ: Nusaybin
MEZRA ADI: Sapanlı (Fisqine / Fiskin / Fıskıne)

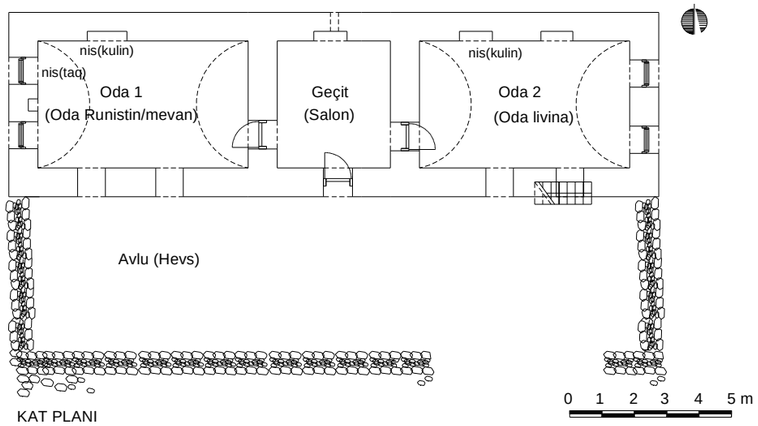
SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Hizni

Sapanlı (Fisqine) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

KAT PLANI

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

Bir aile tarafından kullanılan konut eğimli arazide konumlanmış tek katlı bir yapıdır. Esas kat, ortada bir geçit (*salon/hevan*) ve iki odadan oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş, kapı, pencere boşlukları etrafında ve kemerlerinde iri kesme taşlar kullanılmıştır. Tavanlar tonozludur. Kapı ve nişlerde kemer kullanılmıştır. Pencere boşluklarında dışta taştan hatıl içte kemer kullanılmış, ön cephedeki 4 pencere taşlarla doldurulmuştur. Dama, duvara oturan taştan konsol bir merdivenle çıkılmaktadır. Yapı düz damlıdır.

Eve girildiğinde solda kalan 1 nolu oda günlük oturma, misafir ağırlama sağda kalan 2 nolu oda ise yatma ve yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmakta, yıkanma ihtiyacı da bu odalardan birinde karşılanmaktaydı. Ortadaki geçit, odalarla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla, erzaklar buraya bırakılmaktaydı. Odalar ve geçitin içindeki büyük nişlere *(kulinlere)* yataklar, küçük nişlere (*taqlara)* de bazı eşyalar konulmaktaydı. Ayrıca açık alan olan avlu (*hevş)* evin kısımlarındandır ve taş duvarla çevrelenmiştir. Tuvalet ihtiyacı evin dışında giderilmektedir.

Geçitin içi

2 nolu odanın içindeki nişler

Taş merdivenden Görünüş

Oda 1 den Görünüş

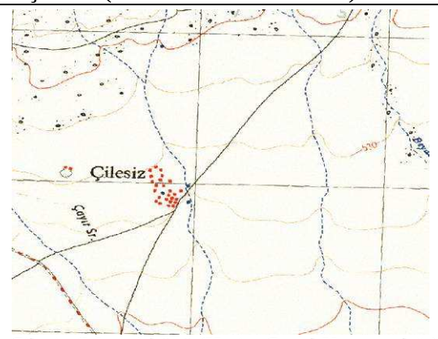
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

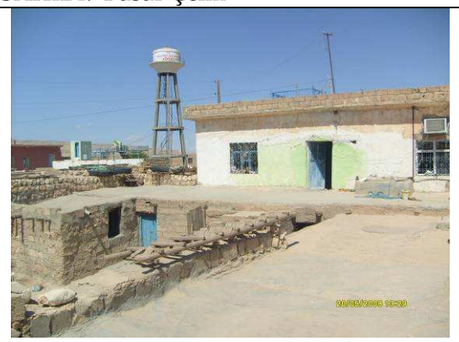
Katalog No: 14

İLİ: Mardin
İLÇESİ: Nusaybin
KÖY ADI: Çilesiz (Mezre / Mezremihoke)

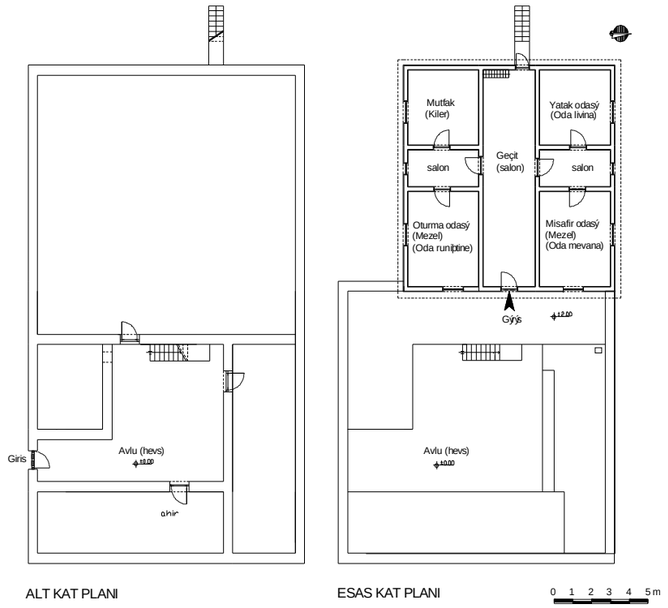
SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Yusuf Çelik

Çilesiz (Mezre) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

.

GÖZLEMLER:

Bir aile tarafından kullanılan konut, düz arazide konumlanmış iki katlı bir yapıdır. Esas kat, ortada bir geçit (*salon*) ve geçitin iki yanında odalardan oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda alt katta taş, üst katta ise kerpiç kullanılmış, dış ve iç yüzeyler sıvanmıştır. Evin hem doğu hem de batı cephesine dışarıya kapı açılmıştır. Evin sahibi Yusuf Çelik'e göre eskiden Yezidi evlerinde hem doğuya hem de batıya kapı açılırdı. Yapı düz damla örtülmüştür.

Evde alt katta ahırla erzak depoları bulunmakta esas kat olan üst katta ise ortada geçit ve etrafında misafir (*mezel*, *mevan*), oturma (*mezel*, *runiştin*), yatak (*livin*) odaları ve mutfak (*kiler*) yer almaktadır. Odalarda halıların üzerine oturmak için " *minderler*, *doşekler*, *külavlar*" kullanılmaktadır. Bunların duvar tarafında da yastıklar (*bahlifler*) bulunmaktadır. Ayrıca açık mekân avlu (*hevş*) da evin kısımlarından biridir.

,

Avludan görünüş

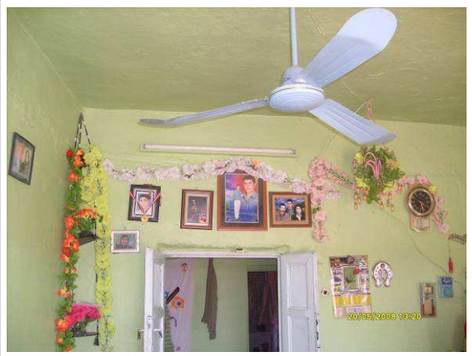
Arka cephe

Salondan görünüş

Üst kata giriş

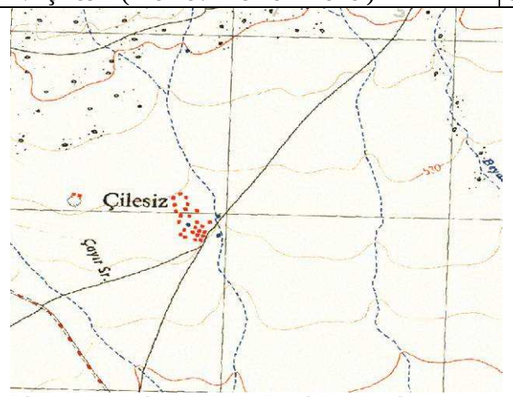
Misafir odası (*Mezel*) odasında duvarda resimler

Terastan görünüş

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

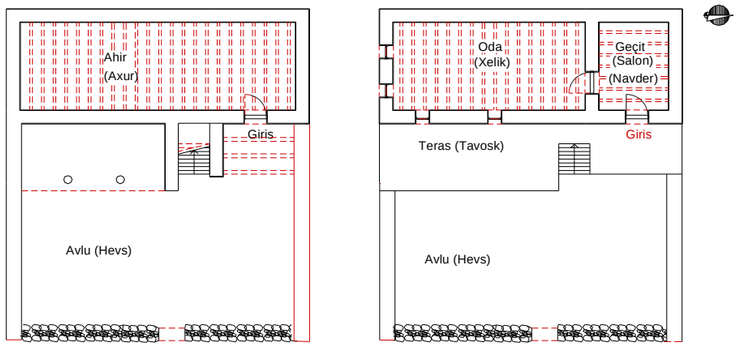
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 15
İLİ: Mardin İLÇESİ: Nusaybin KÖY ADI: Çilesiz (Mezre / Mezremihoke)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Çetin Karaca

Çilesiz (Mezre) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

ALT KAT PLANI ESAS KAT PLANI

.

.

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

Bir aile tarafından kullanılmakta olan konut düz arazide konumlanmış, iki katlı bir yapıdır. Esas kat, terasa (*tavoşk*) açılan geçitli (*salonlu / navderli)* tek odadan (*Xelik*) oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak alt katın duvarlarında taş, esas katın duvarlarında ise kerpiç kullanılmıştır ve duvarlar toprak saman karışımından bir malzemeyle sıvanmıştır. Pencere ve kapılarda ahşap kullanılmıştır. Tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar),* kirişlerin üzerinde de tahtalar bulunmaktadır. Yapı düz damla örtülmüştür. Esas kata toprak harçlı taştan bir merdivenle çıkılmaktadır. Basamakların üstü çimento harçla kaplanmıştır.

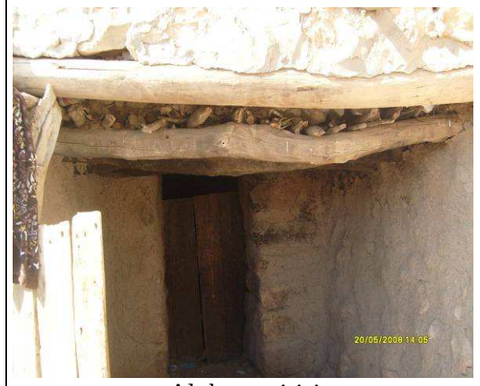
Evin alt katı ahır ve erzak deposu, esas katı konut olarak kullanılmaktadır. Esas kattaki oda evin bütün işlevleri (günlük oturma, yatma, misafir ağırlama, yemek yeme, yıkanma) için kullanılan çok fonksiyonlu bir mekândır. Odada halıların üzerine oturmak için " *minderler, doşekler, külavlar*" bulunmakta, bunların duvar tarafına da yastıklar (*bahlifler*) konulmaktadır. Odanın duvarlarında ailenin mensup olduğu Şeyhlerine ve Pirlerine ait resimler görülmektedir. Geçit, odayla dış ortamın irtibatını sağlamakta, bazı eşyalarla erzaklar buraya konulmaktadır. Avlu (*hevş*) da teras da evin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Tuvalet ihtiyacı evin dışında karşılanmaktadır.

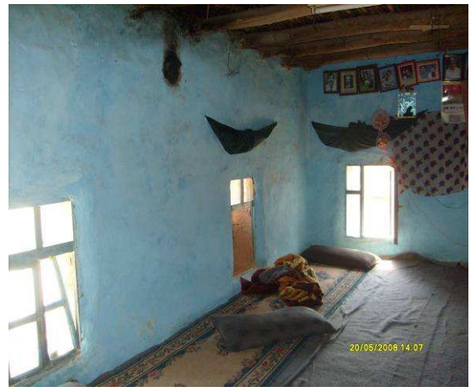
Avlu duvarından görünüş

Önden görünüş

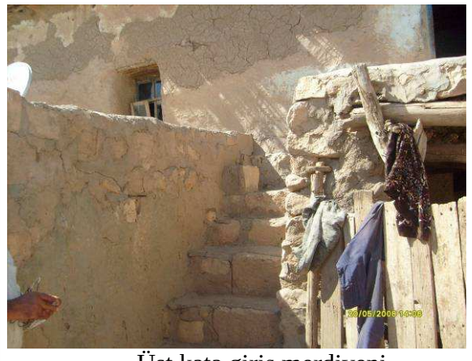
Alt katın girişi

Odadan (*Xelik*) Görünüş

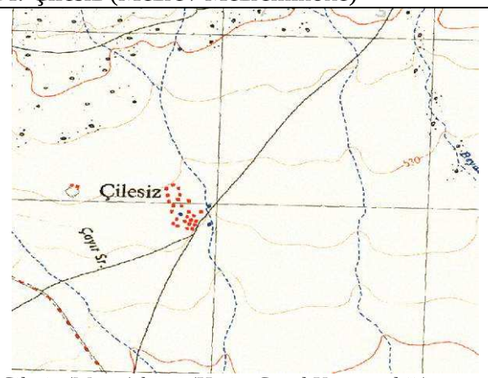
Teras (*Tavoşk*) ve evin girişi

Üst kata giriş merdiveni

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

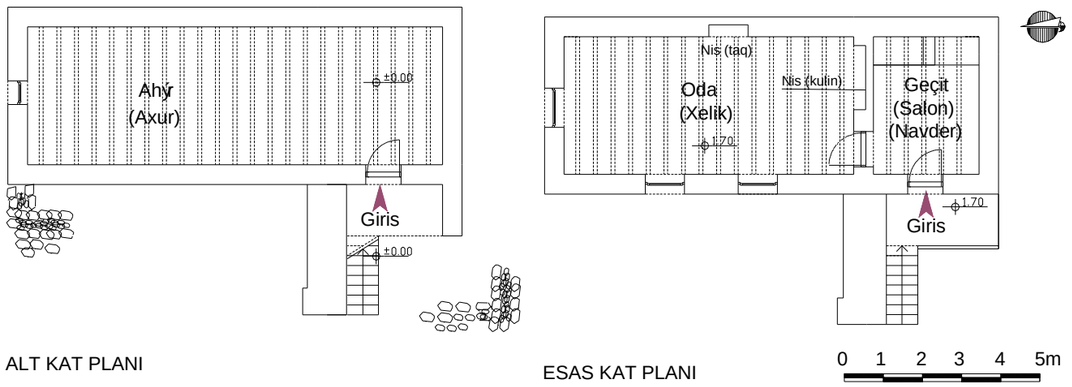
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 16
İLİ: Mardin İLÇESİ: Nusaybin KÖY ADI: Çilesiz (Mezre / Mezremihoke)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Zero ve ZIBO

Çilesiz (Mezre) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

ALT KAT PLANI

ESAS KAT PLANI

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

.

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılan konut düz arazide konumlanmış, iki katlı bir yapıdır. Esas kat, geçitli (*salonlu / navderli)* tek odadan (*Xelik*) oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak alt katın duvarlarında taş, esas katın duvarlarında ise kerpiç kullanılmış iç ve dış yüzeyleri sıvanmıştır. Pencere ve kapılarda ahşap kullanılmıştır. Tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar),* kirişlerin üzerinde de tahtalar bulunmaktadır. Yapı düz damla örtülmüştür.

Evin alt katı ahır ve erzak deposu, esas katı konut olarak kullanılmaktadır. Esas kattaki oda evin bütün işlevleri (günlük oturma, yatma, misafir ağırlama, yemek yeme, yıkanma) için kullanılan bir mekândır. Odanın içinde büyük nişlere *(kulinlere)* yataklar konulmakta, küçük nişlere (*taqlara)* de bazı eşyalar konulmaktadır. Büyük nişin kapağı yoktur ama küçük niş ahşap kapaklıdır. Odalarda halıların üzerine oturmak için " *minderler, doşekler, külavlar*" kullanılmaktadır. Bunların duvar tarafında da yastıklar (*bahlifler*) bulunmaktadır. Geçit, odayla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla, erzaklar buraya konulmaktadır. Tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmektedir.

Geçit (*Navder*)

Oda (*Xelik*)

Oda (*Xelik*)daki niş(*kulin*)

Pencere

Buğday öğütmek için kullanılan "destar"

Ahırın içinden ve tavanından görüntü

Evde kullanılan bir eşya

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 17
İLİ: Şanlıurfa İLÇESİ: Viranşehir KÖYÜN ADI: Yaban (Kayşık)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Yok

(Rojat Aksoy, 2007)

(Rojat Aksoy, 2007)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2007

GÖZLEMLER:

Bir aile tarafından kullanılmakta olan konut, düz arazide konumlanmış, tek katlı bir yapıdır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda kerpiç kullanılmış, toprakla saman karışımından oluşan bir malzemeyle sıvanmıştır. Pencere ve kapılarda ahşap kullanılmıştır. Tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar),* kirişlerin üzerinde ise tahtalar bulunmaktadır. Düz damlı bir yapıdır.

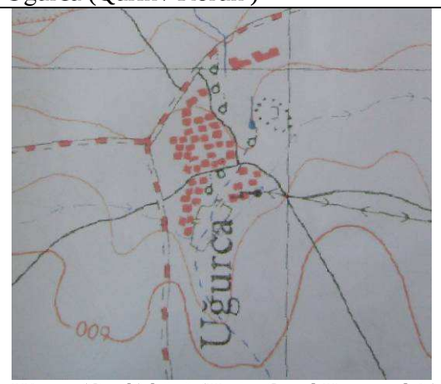
L biçiminde Her bir kolu bir Geçitli iki odalı olan ev diğer iki cephesi duvarla kuşatılmış bir avluya açılmaktadır. Evin batı ucunda avluya açılan bir ahır bulunmaktadır. Geçitler dış ortamla odaların irtibatını sağlamakta ve buraya bazı eşyalarla erzaklar konulmaktadır. Evin bütün işlevleri (günlük oturma, yatma, yemek yeme, misafir ağırlama) odalarda gerçekleşmektedir. İçinde su deposu bulunan ve yaz aylarında bulaşığın yıkandığı evin uzantısı olarak kullanılan bir mekândır avlu.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Katalog No: 18

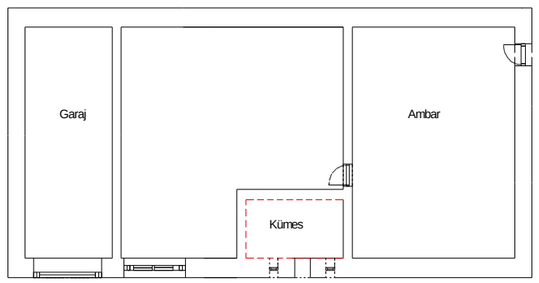
İLİ: Batman
İLÇESİ: Beşiri
KÖY ADI: Uğurca (Qurık / Koruk)

SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: TEMO

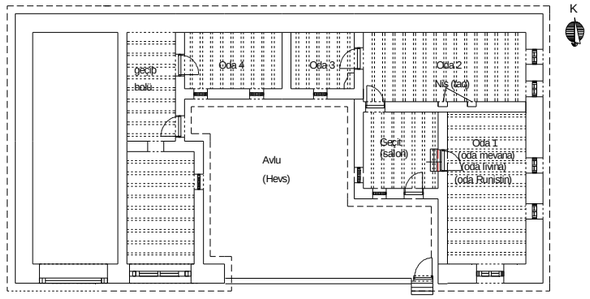

Uğurca (Qurık) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

ALT KAT PLANI

ESAS KAT PLANI

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

Günümüzde bir kişi tarafından kullanılan konut düz arazide konumlanmış iki katlı bir yapıdır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda kerpiç kullanılmış, iç ve dış yüzeyleri toprak ve saman karışımından bir malzemeyle sıvanmıştır. Pencere ve kapılarda demir doğrama kullanılmıştır. Tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar),* kirişlerin üzerinde ise tahtalar bulunmaktadır. Yapı düz damla örtülmüştür. Dama ahşap ve taşınabilir bir merdivenle çıkılmaktadır.

Birer geçitli iki odalı L şeklinde bağımsız iki ayrı birim bir avlu etrafında yan yana getirilerek U biçiminde bir konut oluşturulmuştur. Birimlerden birinde geçit odaların önünde yer almakta ve kuzeydeki odadan ocaklı küçük başka bir odaya geçilmektedir. Bitişiğindeki diğer birimde ise geçit odaların arasında yer almaktadır. Oda 1 de günlük oturma, yemek yeme, misafir ağırlama gibi işlevler gerçekleşmekte halıların üzerine oturmak için " *minderler*, *doşek*ler, *külavlar*" kullanılmaktadır. Bunların duvar tarafında da yastıklar (*bahlifler*) bulunmaktadır. Ayrıca bu odada duvarlarda asılı Yezidiliğin simgelerini (tavus kuşu figürü) gösteren tablolar ilgi çekicidir.
Oda 2' de yemek pişirme de gerçekleşmektedir. Burada bazı eşyaların bırakılması için duvarda nişler (*taqlar*) yapılmış, bu nişler kapaklıdır. Oda 4 te odunlar (*ezingler*) istiflenmiştir. Avlu (*hevş*) evin kısımlarındandır.

Avludan bakış

Odanın ön cephesi

Ocak (*Tifik*)

Mutfağın tavanından görünüş

Evdeki bir tablo

Niş (*Tak*)

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Katalog No: 19

İLİ: Batman
İLÇESİ: Beşiri
KÖY ADI: Üçkuyular (Feqiran / Fakiran / Fakira)

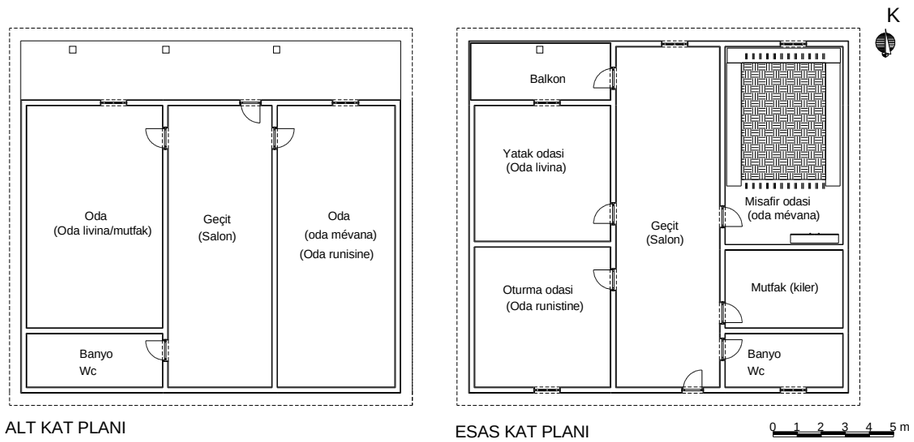
SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Hasan Vapur

Üçkuyular (Feqiran) köyü (Batman Tapu ve Kadastro müdürlüğü) (Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

Bir aile tarafından kullanılan konut iki katlı bir evdir. Esas kat, ortada geçit (*salon*) ve iki yanındaki odalardan oluşmuştur.

Ev günümüz betonarme sistemi ile yapılmıştır. Yapı düz damlıdır.

Evin sahibi Yezidi Hasan Vapur tarafından 20 yıllık bir ev olduğu ama eski olan evlerinin onarımı sonucu bu şekle getirildiğini belirtilmiştir. Evi kendi ailesi kullanmaktadır. Odalar günlük oturma, yatma, misafir ağırlama, yatma ve yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmıştır. Odalarda halıların üzerine oturmak için " *minderler*, *doşekler*, *külavlar*" kullanılmaktadır. Bunların duvar tarafında da yastıklar (*bahlifler*) bulunmaktadır. Geçit, odalarla dış ortamın irtibatını sağlar. Wc ve banyo (*hemam*) için de ayrı birimler mevcuttur. Balkon da evin kısımlarındandır. Tandır (*tenur*) ekmek pişirmek için kullanılır buğdayın öğütülmesi için de "*destar*" dedikleri aleti kullanırlar.

Ön Cephe

Buğdayın öğütülmesi için kullanılan "*destar*"

Evin köyün genelinden görünümü

Tandır (*Tenur*)

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

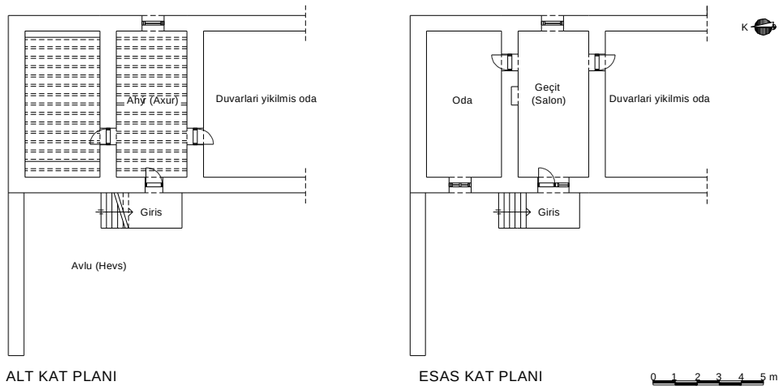
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 20
İLİ: Batman İLÇESİ: Beşiri KÖY ADI: Üçkuyular (Feqiran / Fakiran / Fakira)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Halit

Üçkuyular (Feqiran) köyü (Batman Tapu ve Kadastro müdürlüğü) (Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

.

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut iki katlı bir yapıdır. Yarı yıkılmış bir vaziyettedir. Esas kat, geçit (*salon*) ve iki odalı bir düzenlemedir.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda taş kullanılmış, iç yüzeyleri sıvanmakla beraber dış yüzeyleri sıvanmamıştır. Alt katın giriş kapısı ahşap, esas katın ise demirdir. İç kapılar ve pencereler ahşaptır. Alt katta tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar)*, kirişlerin üzerinde ise tahtalar bulunmaktadır. Esas katta tavanda sıva görülmektedir. Yapı düz damla örtülmüştür.

Bu köyde yaşayan ve bu evi de bilen Yezidi Hasan Vapur'un anlattığına göre alt kat hayvanlar için kullanılıp esas kat yaşama alanı olarak kullanılmaktaydı. Odalar günlük oturma, yatma, misafir ağırlama, yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmaktaydı. Yıkanma ihtiyacı bu mekânlardan birinde karşılanmaktadır. Geçit, odayla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla erzaklar buraya bırakılır ve burada bir niş (*taq*) bulunmakta, bu nişe bazı eşyalar konulmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı evin dışında giderilmekteydi.

Evin etrafındaki kalıntılardan evin avlu duvarının olduğu ayrıca bu avluda taş duvarın üstünde kerpiç duvarın olması burada başka bir birimin de olduğunu göstermektedir.

Ön Cephe

Yan cephe

Ön cephe

Geçitin içi

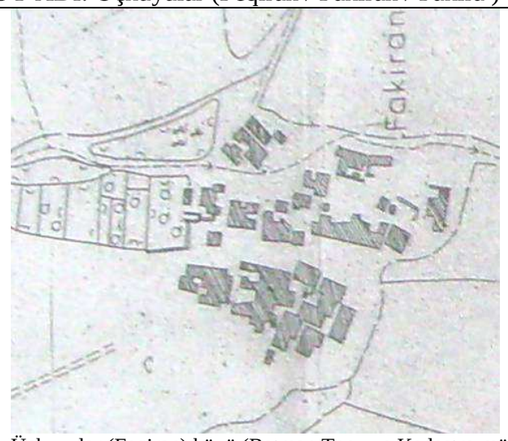
Alt kattaki odanın içi

Yıkılmış duvar

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

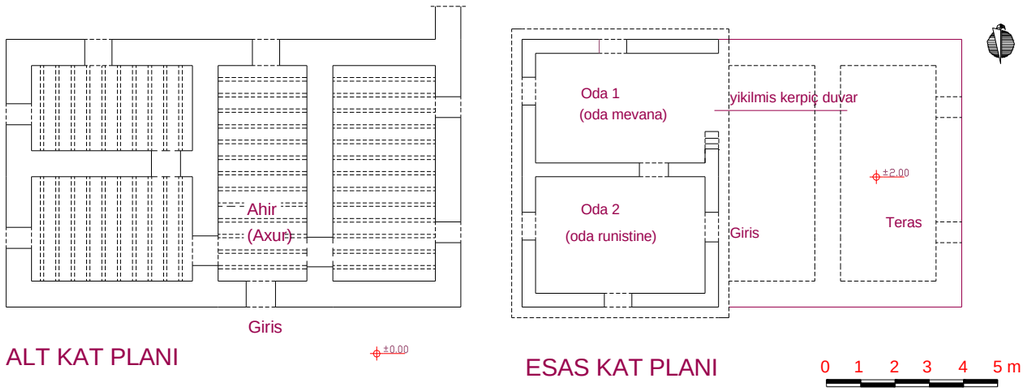
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 21
İLİ: Batman İLÇESİ: Beşiri KÖY ADI: Üçkuyular (Feqiran / Fakiran / Fakira)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: ŞEYH OSMAN

Üçkuyular (Feqiran) köyü (Batman Tapu ve Kadastro müdürlüğü) (Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut düz arazide konumlanmış iki katlı bir evdir. Alt katı sağlam esas katında yıkılmış duvar bulunmaktadır ve esas kat, birinden diğerine geçişi olan iki odadan oluşmaktadır.

Evde yapı malzemesi olarak alt katın duvarlarında taş esas katın duvarlarında ise kerpiç kullanılmıştır ve duvarların iç yüzeyi sıvanmış dış yüzeyi sıvanmamıştır. Alt katın tavanında, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar),* kirişlerin üzerinde ise tahtalar bulunmaktadır. Esas katın tavanında ise sıva görülmektedir. Alt katta kapılar ahşap, üst katta kapı boşlukları bulunmaktadır. Alt katta sadece pencere boşlukları bulunmakta esas katta ahşap hatılları da görülmektedir. Yapı düz damla örtülmüştür.

Alt katta bir geçit eve girildiğinde sağ tarafta bir oda sol tarafta ise odadan odaya geçişi olan iki oda bulunmaktadır. Üst katta birbirine geçiş durumu olan iki oda var. Bu Odalar günlük oturma, yatma, misafir ağırlama, yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmaktaydı. Yıkanma ihtiyacı bu mekânlardan birinde karşılanmakta tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

Ön Cephe

Yan cephe

Arka cephe

Alt kattaki oda

Esas katta yıkılmış duvar

Odanın içi

Fotoğraflar: Rojat AKSOY,2008

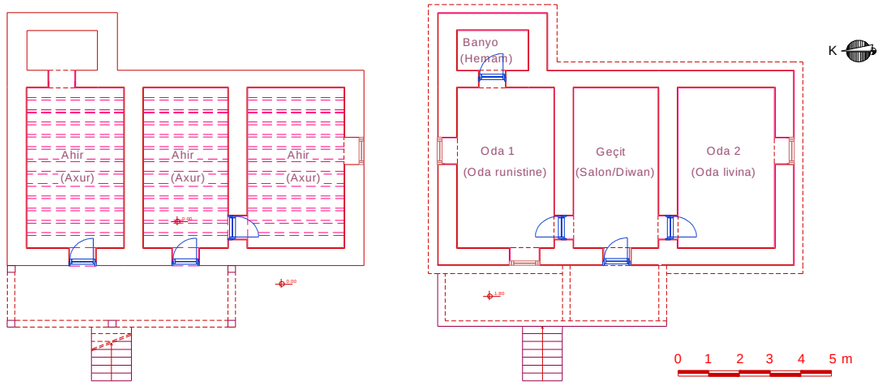
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 22
İLİ: Batman İLÇESİ: Beşiri KÖY ADI: Kurukavak (Hamdunan / Hamduna)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Bilinmiyor

Kurukavak (Hamdunan) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

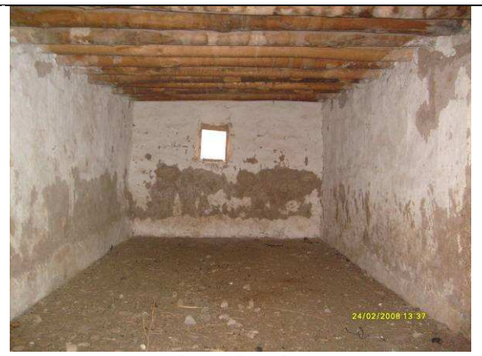
Günümüzde kullanılmayan konut düz arazide konumlanmış iki katlı sağlam bir yapıdır. Esas kat, ortada geçit (*salon/diwan*) ve iki yanında odadan oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda taş kullanılmış alt kat duvarlarının iç yüzeyi sıvalı dış yüzeyi sıvalı değildir. Esas katta duvarların iç ve dış yüzeyleri sıvalıdır. Alt kat tavanında, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêranlar),* kirişlerin üzerinde ise tahtalar bulunmaktadır. Üst kat tavanında sıva görülmektedir. Kapı ve pencerelerde ahşap kullanılmış pencereler de demir parmaklıklarda kullanılmıştır. Yapı düz damla örtülmüştür. Damın parapet duvarı biriketlerle yapılmıştır. Esas kata betonarme merdivenle çıkılmaktadır.

Bu köyde yaşayan, bu evi de bilen Yezidi Ali Boran'ın anlattığına göre alt kat ahır olarak kullanılmış esas katta ise solda kalan 1 nolu odanın günlük oturma, misafir ağırlama, sağda kalan 2 nolu odanın da yatma ve yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmaktaydı. Ayrıca geçit odayla dış ortamın irtibatını sağlamaktaydı. Yıkanma ihtiyacı da "*hemam*" adlı mekânda karşılanmakta, tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

Yan Cephe

Giriş katında oda

Önden Görünüş

Misafir odası (*Oda mevana*) görünüş

Pencereden görünüş

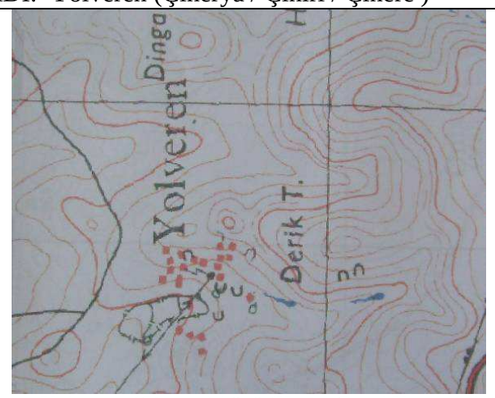
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Katalog No: 23

İLİ: Batman
İLÇESİ: Merkez
KÖY ADI: Yolveren (Çinerya / Çiniri / Çinere)

SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Bilinmiyor

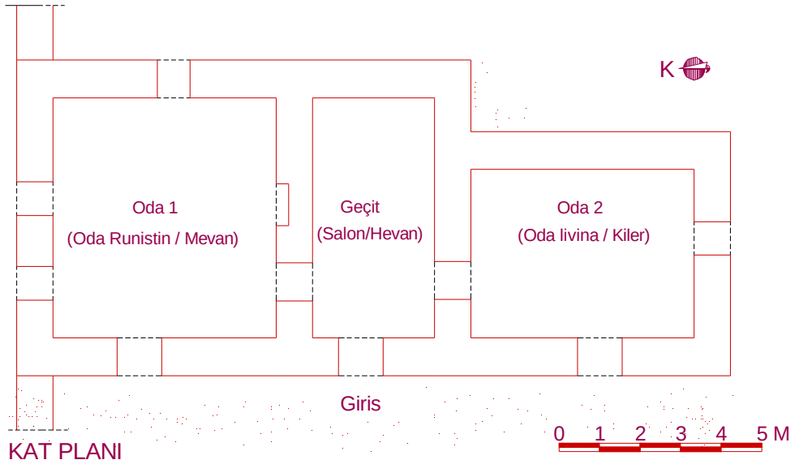

Yolveren (Çinerya) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

.

. *Rölöve: Rojat AKSOY, 2008*

GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmıştır. Yapının duvarlarının bazı kısımları daha çok üstleri ve damı yıkılmış vaziyettedir. Ortada bir geçit (*salon/hevan*) ve iki yanında odadan oluşmaktadır.

Duvarlarda moloz taş kullanılmış bu duvar örgüsü yer yer ahşap hatıllarla desteklenmiştir. Bazı pencerelerde ahşap kasa ile ahşap hatılların kullanıldığı görülmektedir.

Hep bu köyde yaşayan, halen de bu köyde oturan ve bu evi de bilen Pir Maho'nun anlattığına göre eve girildiğinde solda kalan 1 nolu odanın günlük oturma, misafir ağırlama sağda kalan 2 nolu odanın ise yatma ve yemek yeme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmıştır. Oda 1' de bir niş (*taq*) bulunmaktadır. Bu nişe bazı eşyalar konulmaktaydı. Yıkanma ihtiyacı da bu odalardan birinde karşılanmakta Ayrıca geçit odayla dış ortamın irtibatını sağlamakta bazı eşyalarla erzaklar buraya bırakılmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı ise evin dışında giderilmekteydi.

Ön Cephe

Duvardan görünüş

Evden Görünüş

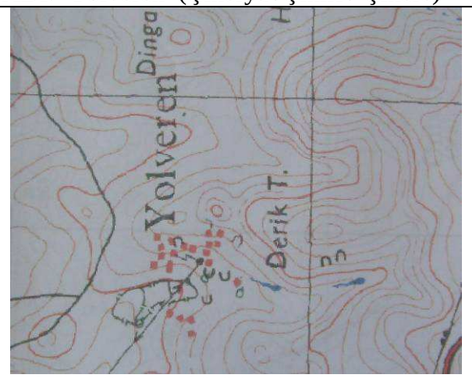
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

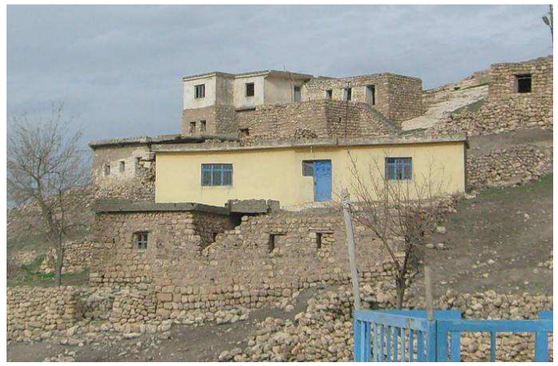
Katalog No: 24

İLİ: Batman
İLÇESİ: Merkez
KÖY ADI: Yolveren (Çinerya /Çiniri / Çinere)

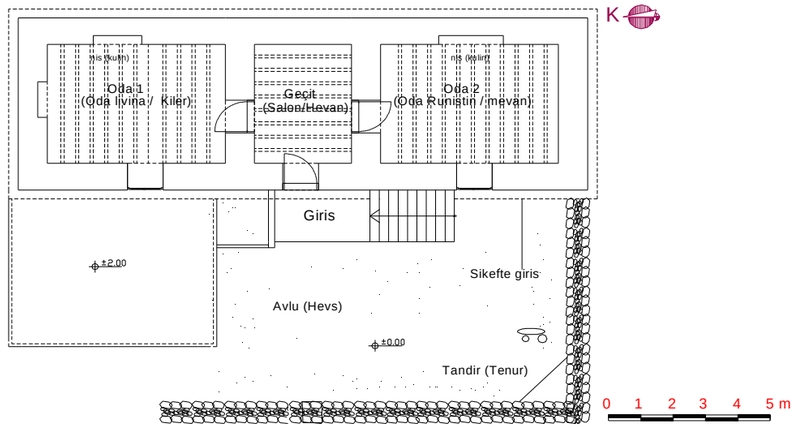
SOKAK ADI: Yok
EV NO: Yok
SAHİBİ: Bilinmiyor

Yolveren (Çinerya) köyü (Harita Genel Komutanlığı)

(Rojat Aksoy, 2008)

KAT PLANI

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

GÖZLEMLER:

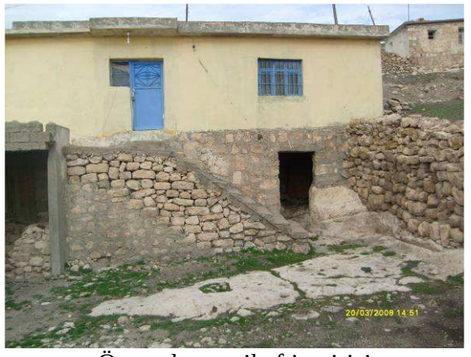
Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide ve esas katı köylülerin "*şikeft*" olarak adlandırdığı mekânın üstünde inşa edilmiş bir yapıdır. Ev yıkık olmamakla beraber kısmen yıkılmıştır. Ortada geçit (*salon/hevan*) ve iki yanında odalardan oluşmaktadır.

Yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmış, dış yüzeyi sıvanmıştır. Esas katta pencere ve kapılarda demir kullanılmıştır. Alt katın giriş holünde tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêran*, kirişlerin üzerinde ise tahtalar bulunmaktadır. Avlunun batı duvarı yönünde 2 düz atkılı pencere bulunmaktadır. Yapı düz damla örtülmüştür.

Çineryalı Pir Maho'nun anlattığına göre eve girildiğinde solda kalan 1 nolu odanın yatma ve yemek yeme sağda kalan 2 nolu odanın ise günlük oturma, misafir ağırlama gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı mekânlar olarak kullanılmakta, yıkanma ihtiyacı da bu odalardan birinde karşılanmaktaydı. Ayrıca geçit, odayla dış ortamın irtibatını sağlayan, bazı eşyalarla erzakların buraya bırakıldığını belirtmiştir. Odalarda ve geçitte nişler (*kulin* ve *taq*) bulunmaktadır. Bu nişlerden büyük olanlara (*kulinlere*) yataklar, küçük olanlara (*taqlara*) ise bazı eşyalar konulmaktaydı. Tuvalet ihtiyacı evin dışında karşılanmaktaydı.

Evin Ön Cephesi

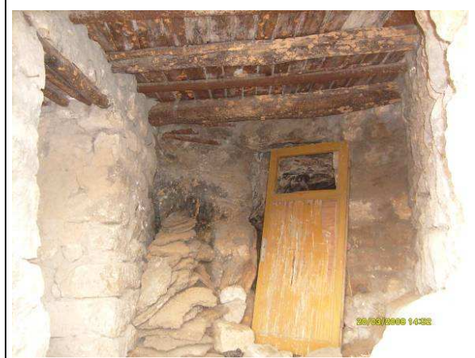
Ön cephe ve şikeftin girişi

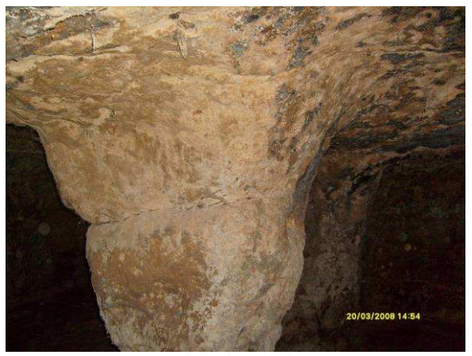
Avludaki duvar

Avlu ve tandır duvarı

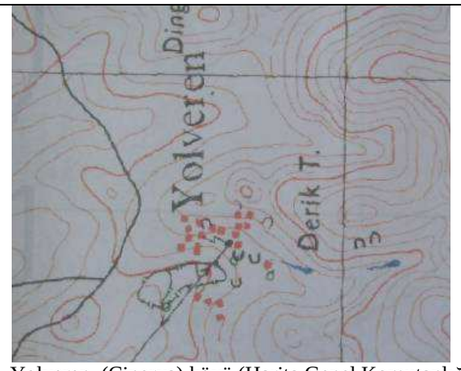
Şikeftin girişi

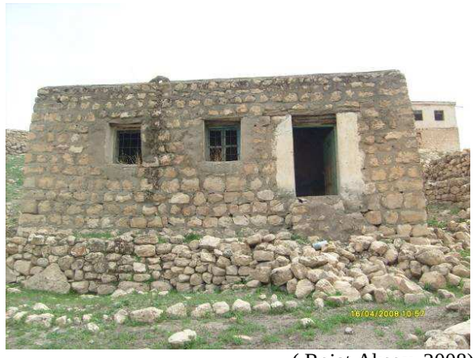

Şikeftin içi

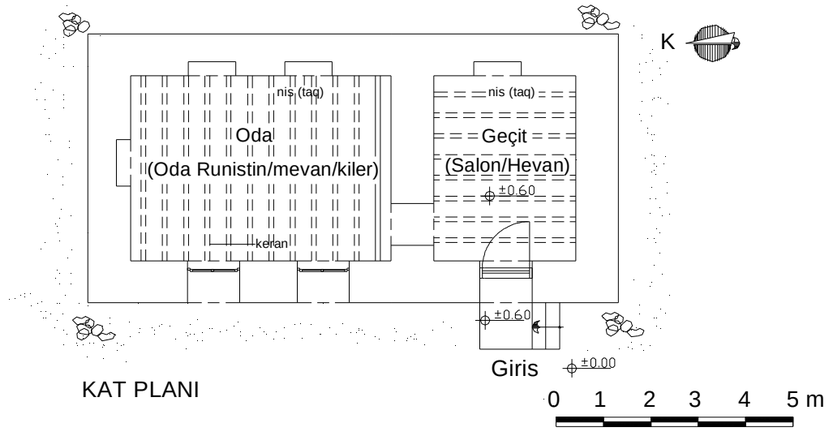
Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	Katalog No: 25
İLİ: Batman İLÇESİ: Merkez KÖYÜN ADI: Yolveren (Çinerya / Çinere / Çiniri)	SOKAK ADI: Yok EV NO: Yok SAHİBİ: Bilinmiyor

Yolveren (Çinerya) köyü (Harita Genel Komutanlığı) (Rojat Aksoy, 2008)

Rölöve: Rojat AKSOY, 2008

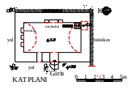
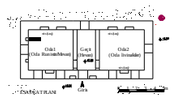
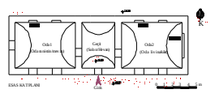
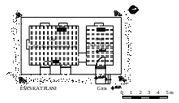
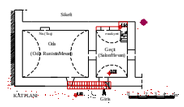
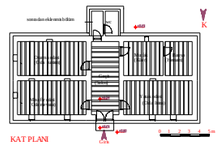
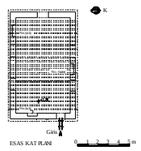
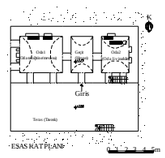
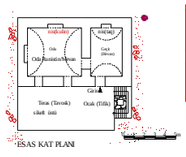
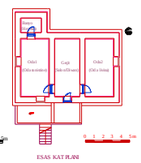
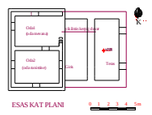
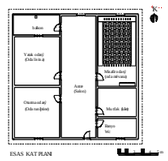
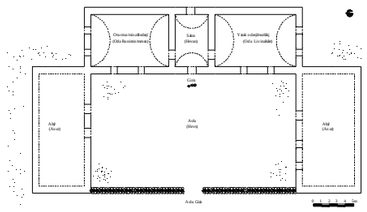
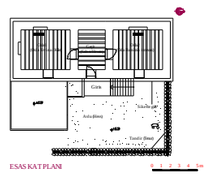
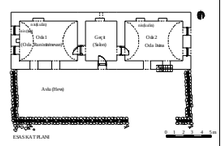
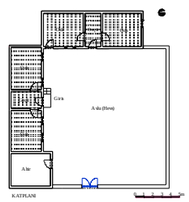
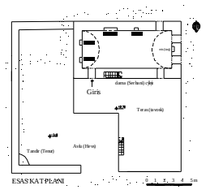
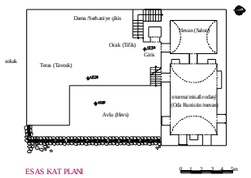
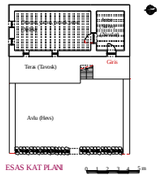
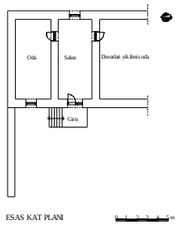
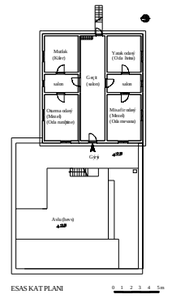
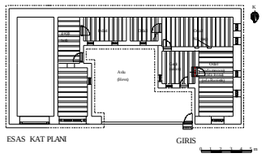
GÖZLEMLER:

Günümüzde kullanılmayan konut eğimli arazide konumlanmış tek katlı bir yapıdır. Evin ön cephesindeki bazı dağınık taşlar dışında evin kendisinde herhangi bir hasar yoktur. Geçit (*salon/hevan*) ve tek odadan oluşmaktadır.

Evde yapı malzemesi olarak duvarlarda moloz taş kullanılmış, iç yüzeyler sıvanmış dış yüzeyler sıvanmamıştır. Pencere ve kapılarda ahşap doğrama, ahşap hatıllar kullanılmıştır. Tavanda, yuvarlak kesitli ahşap kirişler (*kêran),* kirişlerin üzerinde ise tahtalar bulunmaktadır. Yapı düz damla örtülmüştür.

Halen Çinerya köyünde yaşamakta olan Pir Maho'nun anlattığına göre odanın yemek yeme, yatma, günlük oturma, misafir ağırlama, dinlenme gibi günlük ihtiyaçların karşılandığı çok fonksiyonlu bir mekândır. Geçit, odayla dış ortamın irtibatını sağlamakta aynı zamanda bazı eşyalarla erzaklar buraya bırakılmaktaydı. Ayrıca Pir Maho yıkanma ihtiyacının bu mekânlardan birinde karşılanmakta olduğunu belirtmiştir. Oda ve geçitteki nişlerin (*taqlar*) içine bazı eşyaların konulduğunu belirtmiştir. Tuvalet ihtiyacı da evin dışında giderilmektedir.

Tablo 5. 1 KÖY KONUTLARI PLAN TİPLERİ

		1) TEK ODALI EVLER	2) GEÇİTLİ (HEVANLI) BİR - İKİ ODALI EVLER	3) GEÇİTLİ (HEVANLI) ÇOK ODALI EVLER
AVLUSUZ	TEK KATLI	KATALOG NO: 3 KATALOG NO: 5	KATALOG NO: 8 KATALOG NO: 9 KATALOG NO: 25 KATALOG NO: 6 KATALOG NO: 23	KATALOG NO: 1
	İKİ KATLI	KATALOG NO: 2	KATALOG NO: 10 KATALOG NO: 7 KATALOG NO: 22 KATALOG NO: 21 KATALOG NO: 16	KATALOG NO: 19
AVLULU	TEK KATLI		KATALOG NO: 12 KATALOG NO: 24 KATALOG NO: 13	KATALOG NO: 17
	İKİ KATLI	KATALOG NO: 11	KATALOG NO: 4 KATALOG NO: 15 KATALOG NO: 20	KATALOG NO: 14 KATALOG NO: 18

6. DEĞERLENDİRME

Çalışma bölgesi olan Güneydoğu Anadolu bölgesinde 15 tane köy ve mezrada [Diyarbakır'a bağlı Bahçecik, Mardin'e bağlı Yenice (Xerabya),Güven (Bacine), Oyuklu (Taqa), Koçan (Koçane), Çilesiz (Mezre), Bazar (Bazare), Sapanlı (Fisqine), Urfa'ya bağlı Yaban, Batman'a bağlı Yolveren (Çinerya), Üçkuyular (Feqiran), Kurukavak (Hamduna), Oğuz (Şimze), Onbaşı (Şahsım), Uğurca (Koruk)] evlerin rölövesi çıkarılmış, fotoğraflar çekilmiştir. Bunun yanında geri kalan sayı [Mardin'e bağlı Çayırlı (Kefnas), Hanike (Xanike), Urfa'ya bağlı Burç, Oğlakçı, Dirgen (Kori), Dinçkök, Batman'a bağlı Yolkonak (Hecre), Şırnak'a bağlı Mağara (Kivah)] ise fotoğrafla belgelenmiştir. Toplamda 30 evin rölövesi çıkarılmış çalışma kapsamına 25 ev rölövesi alınmıştır.

Bu doğrultuda Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ele alınan köy evleri ile Anadolu'daki diğer köy evlerinin karşılaştırmasını yapabilmek için öncelikle bölgeye yakın yerlerde köy evleri ile ilgili çalışmalar araştırılmış ve çok az kaynak bulunabilmiştir.

Kafesçioğlu'nun *"Orta Anadolu'da Köy Evleri"* (Kafesçioğlu, 1949) adlı çalışması incelenmiştir. Çalışma kapsamında olan köylerdeki evlerin (Katalog 16, 25) bazılarında olduğu gibi bu evlerde de bir geçiş alanı ve sadece bir tarafında oda (Şekil 6. 1 (a)) bulunan evler görülmektedir. Ayrıca ortada bir geçiş alanı, bu alanın sağ ve sol tarafında iki oda (Katalog 8, 9, 12, 21, 22, 23) olan ev tipleri Orta Anadolu'da olduğu gibi (Şekil 6. 1 (b)) Güneydoğu Anadolu'da da vardır.

Doğu Anadolu köy evlerinde ise durum biraz farklıdır. *"Bilaluşağı Köyü Mimarisinin Tarihsel Sürekliliği"* (Necioğlu, 1987) adlı yüksek lisans tezinde köyde tek evler diye isimlendirdiği evlerin plan şemasında bir geçiş alanı ve sadece bir tarafa konumlanmış bu geçiş alanına açılan iki oda bulunmaktadır (Şekil 6. 2). Güneydoğu Anadolu'da çalışma kapsamındaki köy evlerinde ise bu geçiş alanı odaların arasında yer almaktadır (Katalog 8, 9, 12, 21, 22, 23).

Bir köy monografisi niteliğinde yapılmış *"Vakıflı Köyü"* (Doğru, v.d, 1966) çalışmasında ise bazı evlerin iki mekândan (Şekil 6. 3) oluşması araştırma kapsamındaki köy evleri (Katalog 8, 9, 12, 16, 21, 22, 23, 25) ile bir benzerlik olduğu söylenebilir. Ancak bu evlerde ayrı bir geçit bulunmamakta yaşama birimi ve mutfak olan mekânlar aynı zamanda geçit alanı olarak kullanılmaktadır. Bu bakımdan Vakıflı köy evleri ile Güneydoğu Anadolu köy evleri farklı özellikler göstermektedir.

Diyarbakır (Erginbaş, 1953), Urfa (Akkoyunlu, 1989), Midyat (Yılmaz, 2001) evlerinde "avlu" nun olması (Şekil 6. 4) belki sadece bu noktada çalışma kapsamındaki evlerle (Katalog 13, 14, 15, 17, 18, 20, 24) benzerliğini ortaya koyabilir, bu kent evlerinde benzer şemanın kullanıldığı daha zengin bir şekilde konutlar vardır. Erzurum ve Isparta (Urfalıoğlu, 1993) evlerinde, ortada bir geçiş mekânı

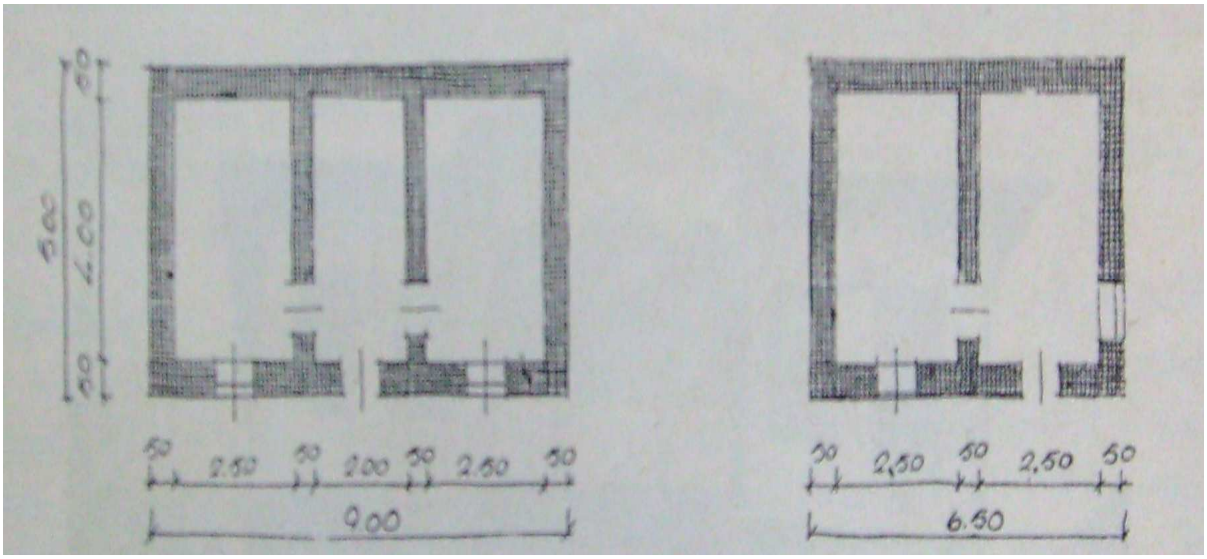
ve etrafında odaların (Şekil 6. 5, Şekil 6. 6) olması çalışmadaki köy evleri (Katalog 1, 19) ile ilişkilendirilebilir ve plan analizinde bu doğrultuda benzerlik göstermektedir. Bu ev tipinde "sofa" diye adlandırılan mekânın ortada olması Sedat Hakkı Eldem (Eldem,) ve Cengiz Bektaş'ın (Bektaş, 1996) Türk evi plan tiplemelerinde iç sofalı evler sınıflandırmasındaki evlere benzerliği söz konusudur.

Kapadokya bölgesi Güzelyurt'ta çok odalı ve avlulu kaya oyma ve yığma taş konutlar (Binan, 1994) bulunmaktadır (Şekil 6. 7). Midyat köy ve mezralarında, Batman'ın Yolveren köyünde de bazı evlerde kayadan yontma mekânlar ile taştan yığma evlerle (Katalog 4, 6, 11, 24) bir benzerliği sadece kayaya oyulmuş olmaları bakımından olduğu söylenebilir.

Akın "*Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Tarihsel Ev Tiplerinde Anlam"* (Akın, 1985) adlı çalışmasında bazı kırsal evler için orta mekânın derinliğinin iki yandaki odaların derinliği (Şekil 6. 8) kadar olduğunu belirtmiştir bu çalışmadaki bazı evlerde (Katalog 8, 9, 12, 21, 22, 23) de bu durum söz konusu olmaktadır.

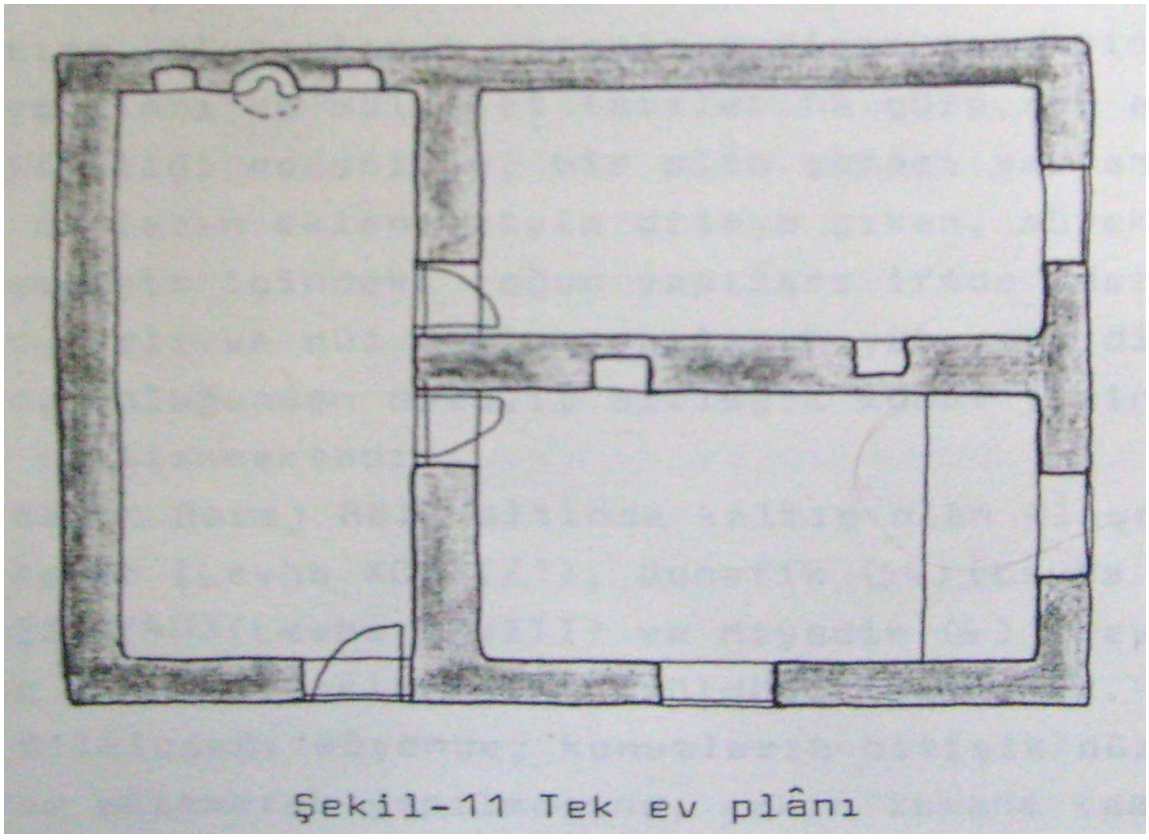
Ayrıca Midyat'ın köylerindeki evlerde eğimden dolayı olan teraslama (bir evin damı diğer evin avlusu ya da terası (*tavoşk)* olmaktadır.) durumu Mardin eski evlerinde (Alioğlu, 2000) de mevcuttur (Şekil 6. 9). Bu evlerde yerel kullanıcıların "*Tavoşk"* dedikleri teras Midyat kent evlerinde üst katlarda eyvanın önündeki "gezenek" adını verdikleri mekânla ilişkilendirilebilir. Tavoşk; bazı evlerde (Katalog 4, 7, 10, 11) burada ocak (*tifik*) bulunur bu ocak yemeklerin pişirilmesi için kullanılır ayrıca güneşten faydalanmak için de kullanılan bir alandır. Yazın burada oturulur. Yapıların dış görünümleri sadedir. Bu evlerde dama çıkmayı sağlayan taş basamaklı merdivenler göze çarpan karakteristik özellikler arasındadır.

Çalışma kapsamında evlerde genelde bölgede yaygın olan taşın kullanıldığını görülür. Bunun yanında kerpiç ve ahşapta kullanılmıştır. Evlerde kullanılan bu yapı malzemelerine ilişkin Sözen ve Eruzun'un (Sözen ve Eruzun, 1992) *Anadolu'da Ev Ve İnsan* adlı çalışmalarında Güneydoğu Anadolu'da pencere, kapı ve dam (teras çatı) dışında evler taş malzeme ile inşa edilmiş, damlar toprakla örtülmüştür ayrıca tavan kirişleri ağaçtandır, bu doğrultuda odaların boyutları da ağacın uzunluğuna bağlı olarak yapılmaktadır ifadelerini kullanmışlardır. Gerçektende araştırma bölgesindeki köy evlerinin bazılarında üst örtü sistemi "*dam"* dır ve bu evlerde odaların boyutları ağaçların boyuna göredir (Katalog 1, 2, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 24).

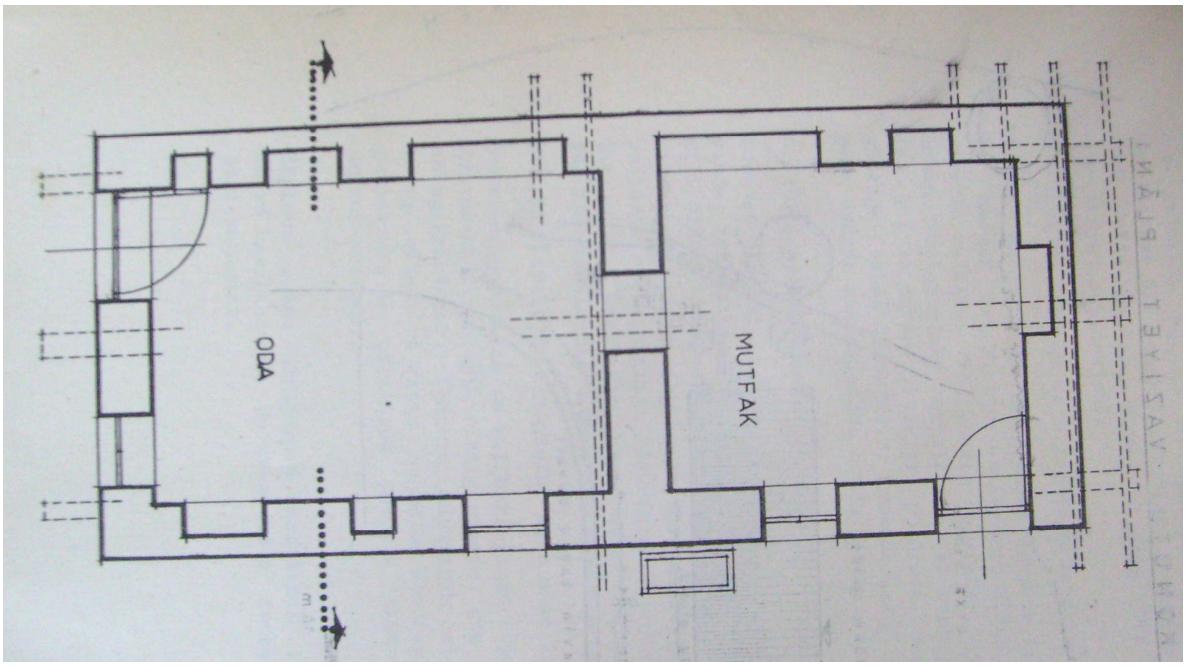

(b) (a)

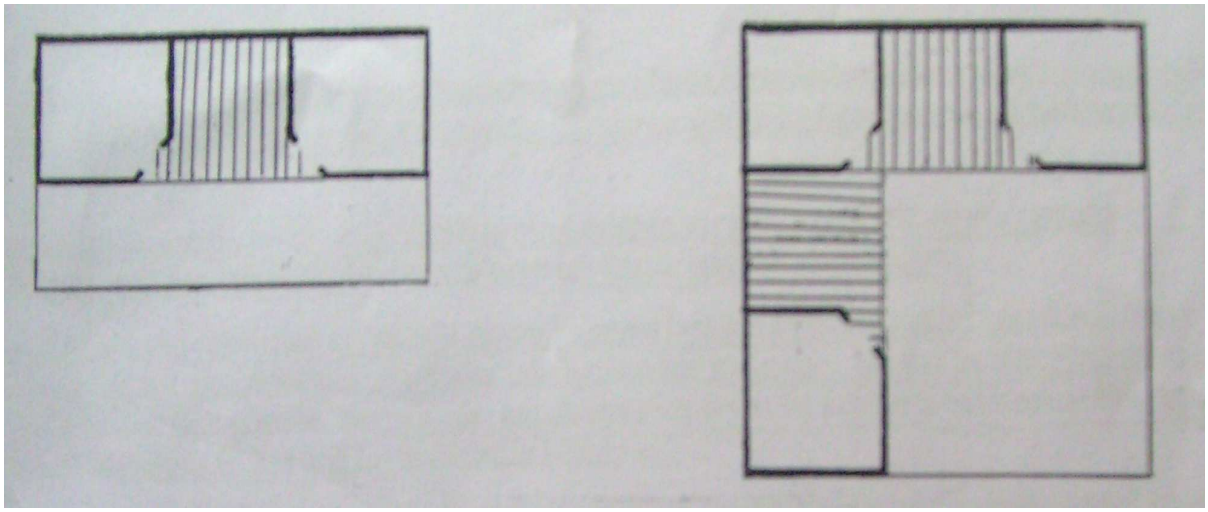
Şekil 6. 1 Orta Anadolu'da evin plan şeması (Kafesçioğlu, 1949).

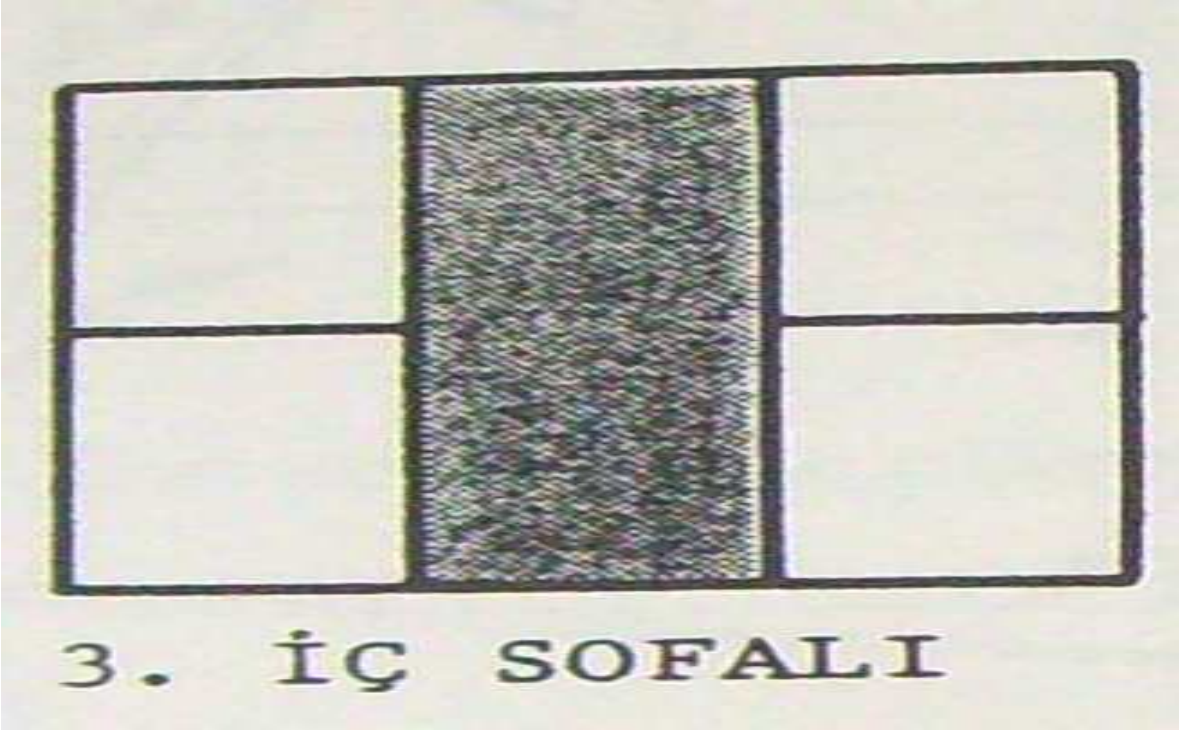

Şekil 6. 2 Bilaluşağı köyü evlerinden tek evlerin plan şeması (Necioğlu, 1987).

Şekil 6. 3 Vakıflı köyünde bir evin plan şeması(Doğru, 1966).

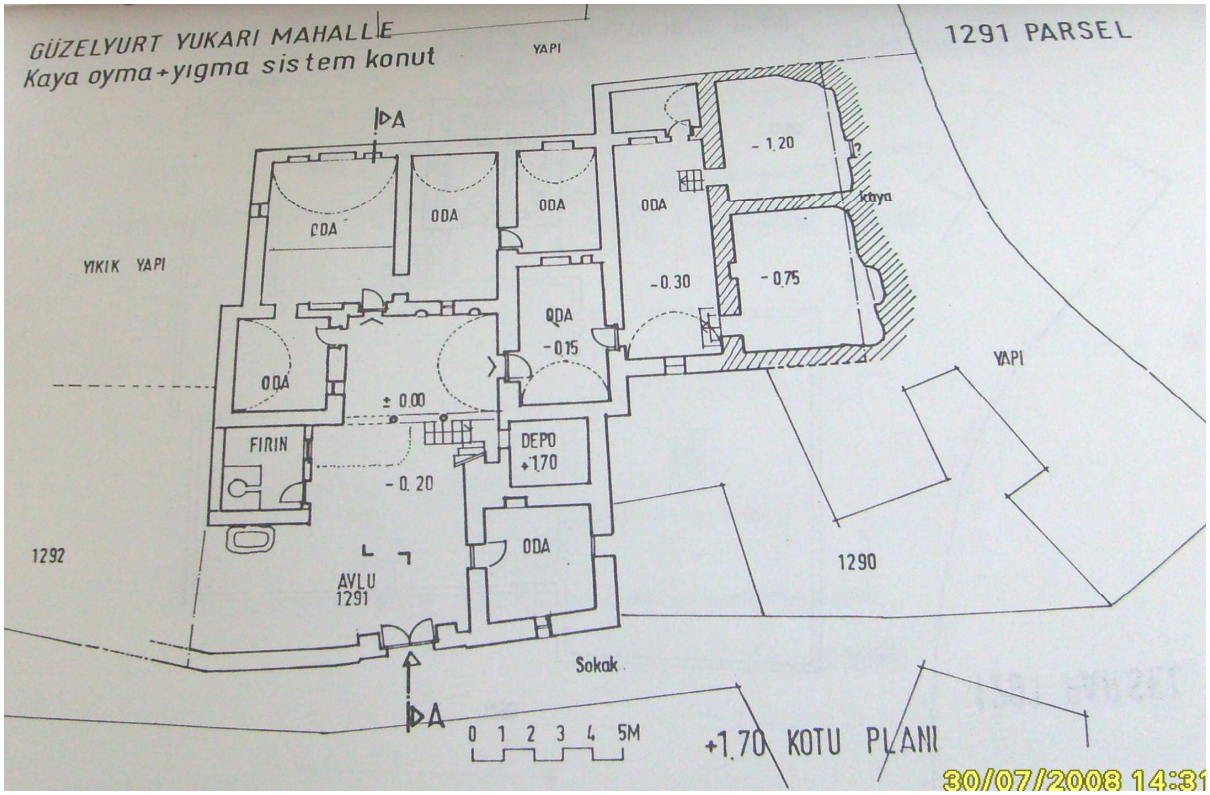
Şekil 6. 4 Urfa evlerinde plan şeması (Akkoyunlu, 1989).

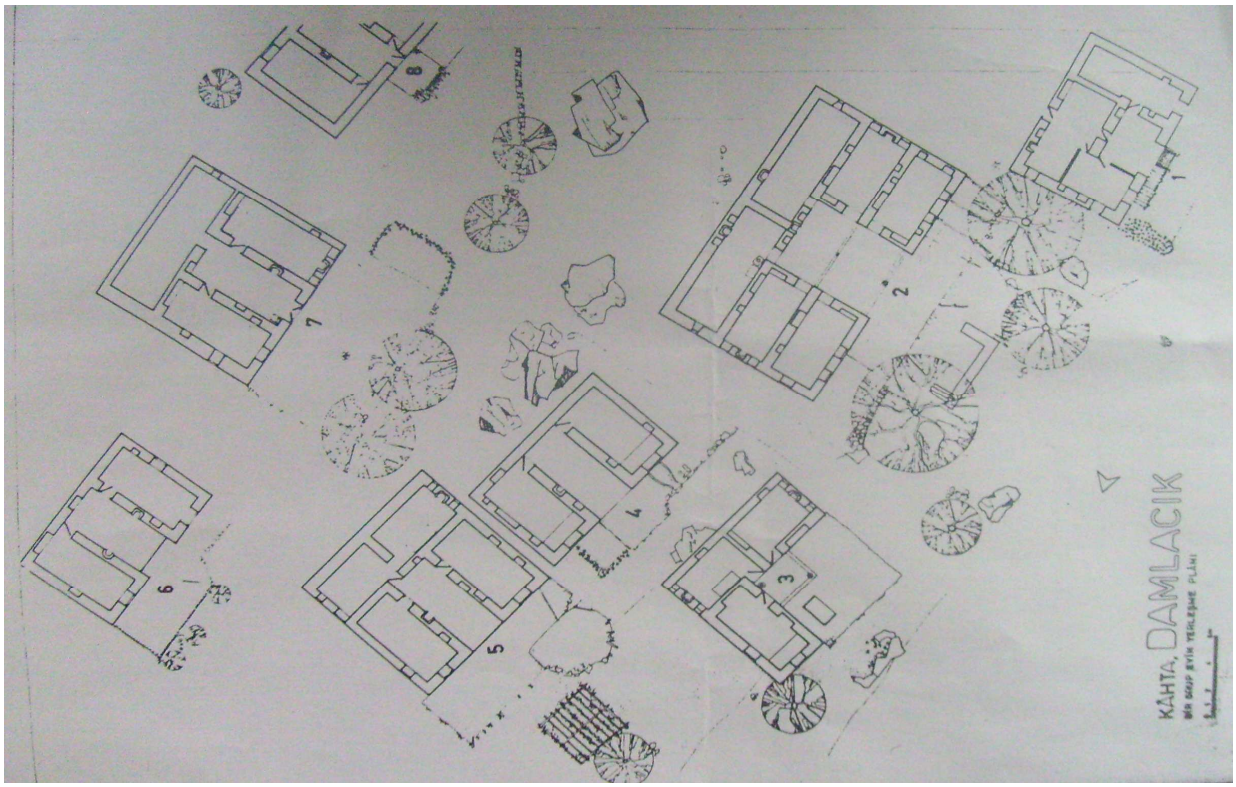

Şekil 6. 5 Erzurum Evlerinde plan şeması.(Karpuz, 1993)

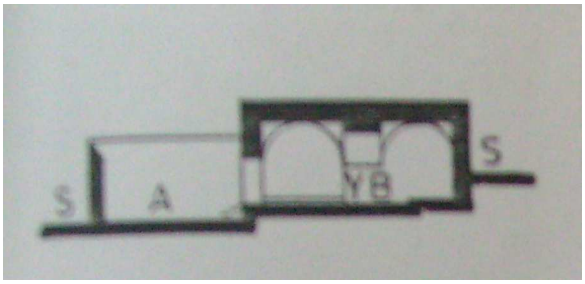

Şekil 6. 6 Isparta Tokalar evi plan şeması (Urfalıoğlu, 1993).

Şekil 6. 7 Güzelyurtta kaya oyma+yığma sistemle yapılmış konut (Binan, 1994).

Şekil 6. 8 Kahta, bir grup evin yerleşme planı (Akın, 1985).

Şekil 6. 9 Mardin’in topoğrafik durumunu sonucu evlerde oluşmuş teraslama (Alioğlu, 2000).

7. SONUÇ

Araştırma kapsamındaki evlerin yaklaşık % 30'u 1980'lerden sonra terk edildiği için boş duran, % 70'i kadarında da günümüzde az sayıda Yezidi veya Koçerlerin (göçerlerin) oturduğu bir bölümü düz, bir bölümü de eğimli arazide yer almaktadır. Bu eğim farkının ev planlarını çok da etkilemediği görülmektedir (Katalog No. 4, 10, 13, 15).

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi Güneydoğu Anadolu'nun bazı bölgelerinde Yezidilerin halen oturmakta oldukları ve eldeki bilgi ve verilere göre de boş olan köy ve evlerde de boşaldığı tarihe kadar Yezidilerin oturmuş oldukları saptanabilen köy ve mezralarda toplam 25 evin rölövesi çıkarılmıştır. Plan özellikleri bakımından başlıca 3 ana köy evi örneği (tipi) saptanmıştır:

1) Tek Odalı Evler (Katalog No 2, 3, 5, 11), 2) Geçitli (*Hêvanlı*) bir - iki Odalı Evler (Katalog No 4, 6, 7, 8, 9,10, 12, 13, 15, 1 6, 20, 21, 22, 23, 24, 25), 3) Geçitli (*Hêvanlı*) Çok Odalı Evler (Katalog No 1, 14, 17, 18, 19). Bu ev tipleri de kendi içinde avlusuz bir katlı, iki katlı ve avlulu bir katlı, iki katlı olarak alt bölümlere ayrılmaktadır (Tablo 5. 1).

"Tek odalı avlulu (Katolog No 11) ve avlusuz (Katolog No 2, 3, 5) evlerin" düzlükte iki katlı olanları (Katalog 2) olduğu gibi eğimli arazide tek katlı olanları da vardır (Katalog 3, 5). Alt katı (*şikefti)* olup avlulu iki katlı olan ev de (Katalog 11) bu gruptandır.

Çalışma kapsamında en çok karşılaşılan ev örneği olan "Geçitli (*Hêvanlı*) Bir-İki Odalı Evler" avlusuz (Katolog No 6, 7, 8, 9, 10, 16, 21, 22, 23, 25) ve avlulu (Katolog 4, 12, 13, 15, 20, 24) evler de tek veya iki katlıdırlar. Geçitli bir- iki odalı avlulu evler daha çok düz arazide inşa edilmişlerdir. Eğimli arazide inşa edilmiş geçitli bir- iki odalı avlulu iki katlı evlerin üst katları alt katla (*şikeftle)* bağlantılıdır (Katalog 4, 24). Geçitli bir-iki odalı avlusuz evlerin eğimli arazide inşa edilmiş tek (Katalog 6, 8, 9, 23, 25) ve iki katlı (Katalog 7, 10, 16, 21, 22) olanları da bulunmaktadır. Bu evlerin iki katlı olanlarında önceki örneğin tersine alt kat ahır olarak kullanılmıştır ya da kullanılmaktadır (Katolog No 4, 15, 1 6, 20, 21, 24).

"Geçitli (*Hêvanlı*) Bir-İki Odalı Evlerde" geçit (h*evan*), evin ana mekânlarındandır. Odayla veya odalarla dış ortamın irtibatını sağlamasının yanında bazı eşyaların ve erzakların konulduğu, yatakların istiflendiği ve hatta bu geçitin mutfak olarak kullanıldığı da görülmektedir (Katalog No 6, 8, 9, 16, 21, 22, 23, 25). Tek odalı ve geçitli bir- iki odalı evlerdeki odalarda günlük oturma, yatma, dinlenme, misafir ağırlama, yemek yeme, yıkanma gibi günlük ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Yani odalar çok fonksiyonludur. Bu evlerin bazılarında teras (*tavoşk*) (Katalog No 4, 7, 10, 11, 15) bulunmakta, burada sebzelerin kurutulması yanında bazen ocak (*tifik*) da yer almaktadır (Katalog

No 4, 7). Midyat'taki köy ve mezraların çoğunda arazi eğimli olduğundan, düz arazideki köy evlerinden farklı olarak burada alt katlardaki mağaralara (*şikeftlere)* rastlanmaktadır. Bu alt katların (*Şikeftlerin)* değişik biçimlerde oluşmuş olduğu görülür. Bazı evlerde alt katların kayadan oyulmuş olduğu görülmekte (Katalog No 4, 7, 10, 11, 24), ve bazılarında alt katlarındaki mağarada (*şikeftte)* hayvanların yaşamış olduklarına dair bazı izlerle karşılaşılmış (Katalog No 4, 6, 7, 10, 11), ayrıca köyde yaşayanların aktardıklarından da bu anlaşılmaktadır. Nitekim İrfan Tan'ın "*Çayırlı Köyünün (Kefnaz-Midyat) Sosyo-Ekonomik Durumu Ve Köydeki Diğer Sosyal Hayat*" adlı araştırmasında Midyat ilçesine bağlı Çayırlı köyünde insanların önce hayvanları ile beraber mağaralarda (*şikeftlerde)* yaşadıklarını, 1959' dan sonra ev yapımına başlanıldığını ve insanların bu tarihten sonra evlere yerleştiğini anlatmaktadır. Şikeft kelimesinin de zamanla anlam değiştirdiği anlaşılmaktadır. Başlangıçta şikeftin kayadan oyulmuş "mağara ev" anlamına geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim 1950'lerde İrfan Tan ın tespit etmiş olduğu kayadan oyulmuş mağara evlere benzer evler araştırma bölgesindeki Yenice Köyünde de tespit edilmiştir. Önemli bölümü yeraltında olan, dıştan bakıldığında topraktan tümsek görünümlü bu evlerde insanlar hayvanlarıyla birlikte yaşamış olduğunu İrfan Tan belirtmiş olduğu gibi köylüler de sözlü bilgi olarak aktarmıştır. Kayadan oyulmuş bu mağara evlerin üstünde odalar olanları vardır (Katalog 24). Bir örnekte bu mağara ev taştan duvarlar örülerek, genişletilmiş, üstüne de tek oda yapılmıştır (Katalog 11). Bazı örneklerde evlerin üst katlarındaki odaların duvarlarında olduğu gibi alttaki mağaraların *(şikeftlerin)* duvarlarında da nişler/oyuklar bulunmakta, bu da bu mağaraların (*şikeftlerin*) artık insanlar tarafından evin alt katı olarak kullanılmış olduğuna işaret etmektedir. Evlerden birinde alt kata (*şikefte)* dairesel bir açıklıktan inilmesi (Katalog 10), alt katla üst kat arasında işlevsel bağlantıyı göstermektedir. Ayrıca Batman merkeze bağlı Yolveren köyünde "*qesr*" denilen alt katlara (*şikeftlere)* Batman Yolveren köyünde Pir Maho *Qesr*, insanların yaşadığı bir kısmı kaya bir kısmı da taşların örülmesi ile oluşmuş ev olarak tanımlamıştır.

Araştırma kapsamındaki evlerin karakteristik özelliklerinden birisi bir evin damının diğer evin terası olabilmesidir. Bazı evlerin (Katalog No 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13) tavanları tonozlarla geçilmiştir. Evlerin kapı ve pencerelerin açıklıkları kemerle geçilmesinin yanında atkıyla (lentoyla) da geçilmiştir.

"Geçitli (*Hêvanlı*) Çok Odalı Evler" avlusuz ve avlulu olarak iki türlüdür. Geçitli çok odalı avlusuz evin düzlükte inşa edilmiş tek katlı (Katalog 1) (Katalog 14), ve eğimli arazide inşa edilmiş iki katlı olan (Katalog 20) örnekleri bulunmaktadır. Geçitli bir - iki odalı evlerin avlunun kolları etrafında sıralanmasıyla L (Katalog No 17) ve U biçiminde (Katalog No 18) "Geçitli Çok Odalı Avlulu Evler" oluşmuştur.

Yukarıda belirtilen köy evlerinden oldukça farklı dört odalı diğer bir köy evi örneğiyle de karşılaşılmıştır (Katalog No 19). Burada banyo gibi farklı işlevli bir mekânın bulunması yanında, günümüz teknolojisinin (beton-betonarmenin?) kullanılmış olması, bu evin gerek işlev özellikleri bakımından gerekse de yapım malzemesi ve teknolojisi bakımından diğer evlerden sonra yapılmış olduğuna işaret eder.

Evlerde avlu evin bir takım günlük ihtiyaçlarından olan bazı işlevlerin (bulaşık yıkama, ekmek pişirme gibi) yapılmasında kullanılmaktadır. Ekmek pişirilen tandır (*tenur)* da avluda yer almaktadır. Evlerde tuvalet ihtiyacı genellikle evin dışında giderilmektedir.

Ayrıca bütün evlerde ortak özelliklerden birisi de damdır. Bu evlerin tavanları ister ahşap kirişli, ister tonozlu olsun, üstleri düz damlıdır, yazın burada yatılmakta, sebzeler kurutulmakta ve farklı işlevler için kullanılmaktadır.

Yezidilerin eskiden oturmuş olduğu (Katalog No 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25) ve halen günümüzde oturmakta oldukları (Katalog No 14, 15, 16, 18, 19) araştırma kapsamındaki köy evleri daha çok dikdörtgen biçimlidir. Anadolu mimarlığı ile ilgili önemli araştırmalar yapan Naumann da, en erken çağlardan başlayarak Anadolu'da dikdörtgen evlerin egemen olduğunu belirtmiştir.

Değerlendirme bölümünde Anadolu'nun diğer bölgelerindeki köy evleri ile yapılan karşılaştırmaya bakılacak olursa bu evlerle aralarında bazı benzerlik ve farklar bulunmaktadır. Orta Anadolu'da Paşa Kadın köyündeki "bir odalı tek geçitli" ve" iki odalı tek geçitli" evlerle Güneydoğu Anadolu'da Yezidilerin oturmuş oldukları köy evleri arasında bir benzerlik görülmektedir. Doğu Anadolu'da Bilaluşağı Köyünde yapılan araştırmalara göre buradaki köy evleri ile Güneydoğu Anadolu'da araştırma bölgesinde Yezidilerin oturmuş oldukları köy evleri arasında yakın bir benzerlik bulunmaktadır. Bilaluşağı Köy evleri de araştırma bölgesindeki köy evleri gibi tek geçitli, iki odalıdırlar. Akdeniz bölgesi Vakıflı köyünde yapılan araştırma sonuçlarına göre buradaki bazı köy evleri iki mekândan oluşmakta ve Güneydoğu Anadolu'da Yezidilerin oturmuş oldukları köy evleri ile bu bakımdan bir benzerlik göstertmektedir. Erzurum ve Isparta evlerinde ortada bir geçitin olması ve etrafında odaların olması ile çalışma kapsamındaki birkaç ev ile benzerlikleri vardır. Ayrıca Diyarbakır, Mardin, Urfa, Midyat kent evlerindeki avlu kullanımı ile Güneydoğu Anadolu'da Yezidilerin oturmuş oldukları avlulu köy evleri arasında, avlu kullanımı açısından ortak bir değerin oluşmuş olduğu söylenebilir.

Beşiri'ye bağlı Hamdunan köyünde bir evin damında üzerinde yatmak için kullanıldıkları "*taht*"tır (*Fotoğraf:* Rojat Aksoy, 2008).

KAYNAKLAR

Açıkyıldız, Birgül. 2006. Patrimoine des Yézidis: Architecture and “Sculptures unéraires” au Kurdistan irakien, en Turquie et en Arménie. (Unpublished PhD thesis) Paris: Université de Paris I, Panthéon- Sorbonne.

Akın, Günkut., (1985), Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki Tarihsel Ev Tiplerinde Anlam, İ.T.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Doktora Tezi, İ.T.Ü mimarlık fakültesi baskı atölyesi, İstanbul.

Akurgal, Ekrem., (1998), Anadolu Kültür Tarihi, Tübitak Popüler Bilim Kitapları Yayınları, Ankara.

Akkoyunlu, Zahide., (1989), Geleneksel Urfa Evlerinin Mimari Özellikleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, ss. 123, Ankara.

Akyüz, Gabriel., (2005), Aziz Mor Malke’nin Yaşamı ve Manastırın Tarihçesi (M.S. 4.Y.Y), ss.12, Mardin.

Alioğlu, E. Füsun., (2000), Mardin Şehir Dokusu ve Evler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Alp, Sedat., (2000), Hitit Çağında Anadolu (çivi yazılı ve hiyeroglif yazılı kaynaklar), Sayfa 25, Tübitak Yayınları, Ankara.

Anonim., (1986), “Güneydoğu Anadolu Bölgesi”, Büyük Larousse, (Günc, Hoof) Cilt 10; 4855, İnterpress Basın ve Yayıncılık, İstanbul.

Anonim., (1971), “Huriler”, Meydan Larousse Büyük Lügat Ve Ansiklopedi, (Hom, Kard) Cilt 6;60, Meydan Yayınevi, İstanbul.

Anonim., (1973), “Urartular”, Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, Cilt 12; 430, Meydan Yayınevi, İstanbul.

Anonim., (1973), “Selçuklular”, Meydan Larousse Büyük Lügat Ve Ansiklopedi, (Sarp Teçh) Cilt 11; 149 Meydan Yayınevi, İstanbul.

Anonim., (1973), “Sümerler”, Meydan Larousse Büyük Lügat Ve Ansiklopedi, (Sarp Teçh) Cilt 11; 656 Meydan Yayınevi, İstanbul.

Anonim., (1986), “Yezidiler”, İslam Ansiklopedisi, Cilt 13; 415-423, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Anonim., (1992), “Yezidiler”, Ana Britannica Ansiklopedisi, Cilt 22; 396, Ana Yayıncılık Basımevi, İstanbul.

Atlas Dergisi, (2000), Ağustos sayısı, Sayı 89

Aydın Deniz., (2007), Tarihsel Süreç İçerisinde Yezidiler ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Yezidilerinin Günümüzdeki Sosyal Konumu, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış), Diyarbakır.

Aydın, Mehmet., (1988), Yezidiler ve İnanç Esasları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Bektaş, Cengiz., (1996), Türk Evi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Binan Ulusoy, Demet., (1994), Güzelyurt örneğinde, Kapadokya Bölgesi Yığma Taş Konut Mimarisinin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış), İstanbul.

Boğazlıyanlıoğlu, Demet., (1988), Burç köyü monografisi Yezidilik İnancının Dünü Ve Bugünü, Lisans tezi, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Antropoloji Anabilim Dalı Sosyal Antropoloji Kürsüsü (Basılmamış) Ankara.

Diyarbakır İl Yıllığı, (1973), İş Matbaacılık ve Ticaret Yayınları, ss. 186, Ankara.

Diyarbakır Köy Envanter Etüdü, (1981), Diyarbakır.

Doğru Bayazıt, Sencer Muzaffer, Sencer Oya, Sey Yıldız ve Yücel Atilla., (1966), Vakıflı Köyü, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yapı Araştırma Kurumu, İstanbul.

Erginbaş, Doğan., (1957), Diyarbakır Evleri, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Erpolat, Mehmet Salih., (2007), "Tapu-Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Midyat", Makalelerle Mardin I Tarih-Coğrafya, Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayınları, Hazırlayan: Dr. İbrahim Özcoşar, İstanbul.

İş, A.Vahap., (2006), Midyat Dinler ve dinler kenti, Midyat Gala Yayınları, ss. 157, 160, İstanbul.

İşler, İbrahim., (1990), Yezidilikte İnanç Ve Sosyal Yapı, Midyat'a Bağlı Yezidi Köyleri Üzerine Bir Araştırma, Lisans tezi, Selçuk üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (Basılmamış), Konya.

Kafesçioğlu, Ruhi., (1949), Orta Anadolu'da Köy Evlerinin Yapısı, İstanbul teknik üniversitesi yayınları, İstanbul.

Karpuz, Haşim., (1993), Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Kemal, Yaşar; (2008), Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Bir Ada Hikâyesi 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Mardin İl Yıllığı, (1967), Ajans Türk Matbaacılık, ss. 31, Ankara.

Mardin Köy Envanter Etüdü, (1981), Mardin.

Nas, Fetni ve Oktik, Nurgün., (2005), Ulus Devlet Ve Topluluklar Midyat Örneği, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke), Güz Sayı 15, Muğla.

Naumann, Rudolf., (1985), Eski Anadolu Mimarlığı, Türkçeye çeviren: Beral Marda, Tarih Kurumu basımevi, Ankara.

Necioğlu, Gül., (1987), Bilaluşağı Köyü mimarisinin tarihsel sürekliliği, Yüksek lisans tezi, İ.T.Ü Fen bilimleri Enstitüsü (Basılmamış), İstanbul.

Omerxali, Xanna., (2007), Êzdîyatî, Cıvak Sembol Rîtûel, İngilizceden çeviren: Ergin Opengin, Avesta yayınları, İstanbul.

Özmen, Abdurrahim., (2006), Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkbilim (Etnoloji) Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Öztuna, Yılmaz., (1977), Başlangıcından Zamanımıza Kadar Büyük Türkiye Tarihi, Ötüken Yayınevi, İstanbul.

Öztürk Uğur., (1997), XX. yüzyılda Mardin tarihi ve inanç coğrafyası, Yüksek Lisans Tezi, Fırat üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim

Dalı (Basılmamış) Elazığ.

Sami, Kamuran., (2009), "Midyat Yezidi Köylerinde Kırsal Mimarlık: Renkleri Solan Bir Halkın Kültürel Mirası Ve Değişen Toplumsal Feraset", Basılmamış Makale.

Sayan Yüksel ,Öztürk Şahabettin., (2001), Bitlis Evleri, Kültür Bakanlığı, Ankara.

Sefer, Nurcan., (2005), Geleneksel Divriği Evlerinin Biçimlenmesi, Yüksek Lisans Tezi Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış), İstanbul.

Sevim, Ali., Yücel, Yaşar., (1990), Türkiye tarihi 1, Ankara.

Siirt İl Yıllığı, 1973; 34, 45, Ajans Türk Matbaacılık, Ankara.

Sözen Metin ve Eruzun Cengiz., (1992), Anadolu'da Ev Ve İnsan, Emlak Bankası Yayınları.

Spat, Eszter., (2005), The Yezidis, Sahqi books, London.

Süvari, Ceyhan., (2005), "Etno-Dinsel Bir Grup; Yezidiler", Çok Kültürlülük Konferansı, İnsan Hakları Derneği Yayınları, ss. 99 -115, Diyarbakır.

Tan, İrfan., (1974), Çayırlı Köyünün (Kefnaz-Midyat) Sosyo-Ekonomik Durumu Ve Köydeki Diğer Sosyal Hayat, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji Ve Etnoloji Bölümü, Basılmamış Lisans Tezi, Tezi yöneten: Doç. Dr. Nephan Saran, İstanbul.

Taşğın, Ahmet., (2005), Türkiye Yezidiler Bibliyografyası, Yazılı Metinlerde Dini-Sosyal Bir Grubun Serüveni, Aziz Andaç Yayınları, Ankara.

Tori, Welate., (2000), Bir Kürt Düşüncesi Yezidilik ve Yezidiler, Berfin Yayınları, İstanbul.

Turan, Ahmet., (1993), Yezidiler, Tarihçeleri Coğrafi Dağılımları İnançları Örf ve Adetleri, Eser Matbaası, Samsun.

Türkdoğan, Orhan., (2003), Etnik Sosyoloji, Türk Toplumunun Etnik Yapısı Türk Kültüründe Yezidiler, Timaş Yayınları, ss. 302- 315, , İstanbul.

Urfa İl Yıllığı, (1973), Kemal Matbaası, ss. 89- 90, Adana.

Urfalıoğlu, Nur., (1993), Isparta ve Tokalar Evi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Uzun, Mehmet., (2003), Dicle'nin Sürgünleri, Kürtçe'den çeviren: Muhsin Kızılkaya, Gendaş yayınları, İstanbul.

Veysi, GÜNAL., (2006), Mardin İlinde Kültürel Çekicilikler Ve Turizm Amaçlı Kullanım Olanakları, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış), Ankara.

Yalkut, Sabiha Banu., (2002), Melek Tavusun Halkı Yezidiler, Çeviren: Sabir Yücesoy, Metis Yayınları, İstanbul.

Yılmaz, Sezin., (2001), Bir Tasarım Objesi Olarak Geleneksel Midyat Evi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış), İstanbul.

Zengin, Burhan., (2005), Geçmişten günümüze Batman, Kültür Ve Sanat Derneği Yayınları, Batman.

İnternet Kaynakları

(1).http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCneydo%C4%9Fu_Anadolu_B%C3%B6lgesi 10.09.2008

(2).http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Osmanl%C4%B1_%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu 09.04.2009

(3).http://www.mesop.net/soft/zeitung_print.php?id=555 10.10.2008

(4).http://www.mardinmardin.net/modules.php?name=News&file=article&sid=66 10.12.2008

(5).http://www.midyat.gen.tr/content/view/15/29/ 15.02.2009

(6). http://www.ezidi.com/WarenEzidiya.htm 09.04.2009

(7). http://tr.wikipedia.org/wiki/Nusaybin 09.04.2009

SÖZLÜK

Axur = Ahır

Bahlif = Yastık (odalarda oturmak için kullanılan minder, doşek ve külavların duvar tarafına bırakılır.)

Bîr = kuyu

Destar = Buğdayın öğütülmesi için kullanılan alet.

Diwan = Salon= Antre

Doşek = Oturmak için kullanılan minderin daha uzun hali.

Êzing = Odun

Hemam = Banyo

Hêvş = Avlu

Hêvan = Salon =Antre

Kêran = Ahşap kiriş

Kiler = Mutfak

Koçer = Göçer

Kûlîn = Niş (Duvarlarda yapılan oyuntu.Boyut olarak "*taq"* tan daha büyük)

Külav = Oturulan küçük ve kısa halı, yolluk

Livîn = Yatak

Log = Dembor = Toprak damlarda toprağın sıkıştırılması için kullanılan alet.

Mezel = Oturma / misafir odası

Mêvan = Misafir

Minder= Yere serilen ve üzerinde oturmak için kullanılır.

Navder = Salon = Antre

Oda Mêvana = Misafir odası

Oda Runiştinê = Oturma odası

Oda livîna = Yatak odası

Oda Cîya = Yatak odası

Qêsr = Kasır (Batman Yolveren köyünde insanların yaşadığı barınağa verilen ad.)

Runiştin = Oturma

Serhani = Dam

Şikeft = Mağara ev (Midyat'a bağlı köy ve mezralardaki ve Batman'a bağlı Yolveren köyünde evlerin altında sadece kayanın oyulması sonucu oluşmasının yanında bir kısmı kaya bir kısmı

taşların örülmesinden oluşan yapıya verilen addır).

Şivan = Çoban

Taq, Tak = Niş

Tavoşk = Teras

Tifik = Ocak

Tenur = Tandır

Xelik = Oturma / Misafir / Yatak odası

EKLER

EK 1 Yezidi (Êzîdî) Köy ve Mezralarında Türbe, Mezarlık Görüntüleri

Üçkuyular (Feqiran)

Kurukavak (Hamduna)

Mağara (Kiwex)

Güven (Bacin)

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

Çayırlı (Kefnas)

Koçan (Koçane)

Çilesiz (Mezre)

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

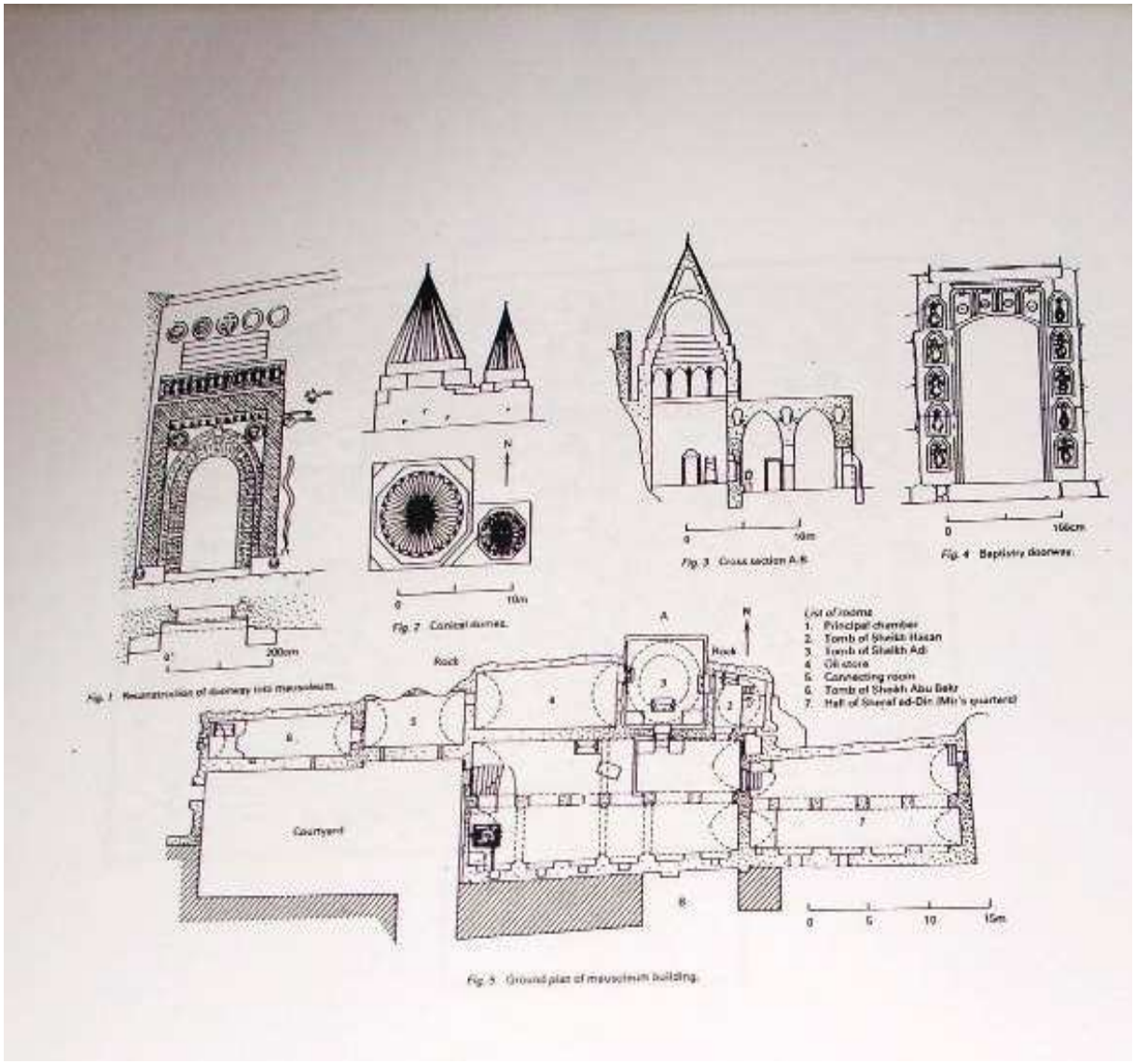

Çilesiz (Mezre)

Fotoğraflar: Rojat AKSOY, 2008

EK 2 Yezidilerin (Êzîdîlerin) Kutsal Tapınakları Olan Laleş Tapınağı

Laleş tapınağı plan ve kesitleri (Açıkyıldız, 2006)

Laleş tapınağı genel görünümü (Foto; Ahmet Taşğın)

Laleş tapınağı giriş kapısının üstü

Laleş tapınağı giriş kapısının üst saçağı

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	04.07.1980	
Doğum yeri	Kızıltepe	
Lise	1995- 1998	Diyarbakır Birlik Lisesi
Lisans	1999- 2003	Dicle Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	2007- 2009	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü Mimarlık Tarihi Programı

Çalıştığı kurum(lar)

2003- 2009	Özkentaş İnşaat Ltd.Şti.

